5 TAŞ SOSYAL VE FİNANSAL LİDERLİK PROGRAMI

DEĞERLENDİRME RAPORU

ÖĞRETMEN AKADEMİSİ VAKFI

EYLÜL 2021

İÇİNDEKİLER

TABLOLAR LİSTESİ 1

ŞEKİLLER LİSTESİ 1

ÖZET 2

GİRİŞ 4

YÖNTEM-I 5

1.1. Araştırma Modeli 5

1.2. Katılımcılar 5

1.3. Ölçme Araçları 16

1.3.1.Öğretmenlerden Veri Toplamak Amacıyla Kullanılan Ölçme Araçları 16

1.3.2.Öğrencilerden Veri Toplamak Amacıyla Kullanılan Ölçme Araçları 17

1.4. Verilerin Toplanması ve Analizi 18

BULGULAR-II 19

2.1. 2019-2020 Eğitim Öğretim Yılı Uygulama Sonuçları 19

2.1.1. Öğretmenlerden Elde Edilen Bulgular 19

2.1.1.1.Ölçeklerden Elde Edilen Bulgular 19

2.1.1.1.1. 5 Taş Sosyal ve Finansal Liderlik Programına Katılan Öğretmenlerin Ön Test- Son Teste Göre 5 Taş Sosyal ve Finansal Liderlik Programı Hakkındaki Bilgi Düzeylerinin Karşılaştırılması 19

2.1.1.1.2. 5 Taş Sosyal ve Finansal Liderlik Programına Katılan Öğretmenlerin Ön Test- Son Teste Sosyal ve Finansal Liderlik Hakkındaki Bilgi Düzeylerinin Karşılaştırılması 20

2.1.1.1.3. 5 Taş Sosyal ve Finansal Liderlik Programına e Katılan Öğretmenlerin Ön Test- Son Teste Göre Öğrenci Merkezli Öğretim Uygulamaları Hakkındaki Bilgi Düzeylerinin Karşılaştırılması 20

2.1.1.2. Açık Uçlu Sorulardan Elde Edilen Bulgular 21

2.1.1.2.1. 5 Taş Sosyal ve Finansal Liderlik Programının Öğrencilere Katkıları 21

2.1.1.2.2. 5 Taş Sosyal ve Finansal Liderlik Programından Elde Edilen Kazanımlar Doğrultusunda Öğretmenlerin Yapmak İstedikleri Değişimler 25

2.1.2.Öğrencilerden Elde Edilen Bulgular 29

2.1.2.1. Ölçeklerden Elde Edilen Bulgular 29

2.1.2.2. Açık Uçlu Sorulardan Elde Edilen Bulgular 31

2.1.2.2.1. Öğrencilerin Okul Döneminden Beklentileri 31

2.1.2.2.2. Öğrencilerin Uygulanan Testten Çıkarımları 33

2.2. 2020-2021 Eğitim Öğretim Yılı Uygulama Sonuçları 36

2.2.1. Öğretmenlerden Elde Edilen Bulgular 36

2.2.1.1. 5 Taş Sosyal ve Finansal Liderlik Programına Katılan Öğretmenlerin Motivasyon Düzeyleri..... 36
2.2.1.2. Ölçeklerden Elde Edilen Bulgular..... 37
2.2.1.2.1. 5 Taş Sosyal ve Finansal Liderlik Programına Katılan Öğretmenlerin Ön Test- Son Teste Göre 5 Taş Sosyal ve Finansal Liderlik Programı Hakkındaki Bilgi Düzeylerinin Karşılaştırılması.... 37
2.2.1.2.2. 5 Taş Sosyal ve Finansal Liderlik Programına Katılan Öğretmenlerin Ön Test- Son Teste Sosyal ve Finansal Liderlik Hakkındaki Bilgi Düzeylerinin Karşılaştırılması..... 37
2.2.1.2.3. 5 Taş Sosyal ve Finansal Liderlik Programına Katılan Öğretmenlerin Ön Test- Son Teste Göre Öğrenci Merkezli Öğretim Uygulamaları Hakkındaki Bilgi Düzeylerinin Karşılaştırılması..... 38
2.2.1.3. Açık Uçlu Sorulardan Elde Edilen Bulgular 38
2.2.1.3.1. 5 Taş Sosyal ve Finansal Liderlik Programının Öğretmenlere Kişisel Katkıları 38
2.2.1.3.2. 5 Taş Sosyal ve Finansal Liderlik Programının Öğrencilere Katkıları..... 43
2.2.1.3.3. 5 Taş Sosyal ve Finansal Liderlik Programından Elde Edilen Kazanımlar Doğrultusunda Öğretmenlerin Yapmak İstedikleri Değişimler..... 49
2.2.2. Öğrencilerden Elde Edilen Bulgular 53
2.2.2.1. Ölçeklerden Elde Edilen Bulgular..... 53
2.2.2.2. Açık Uçlu Sorulardan Elde Edilen Bulgular..... 54
2.2.2.2.1. Öğrencilerin Okul Döneminden Beklentileri 54
2.2.2.2.2. Öğrencilere Göre Farklılıklara Saygı 59
2.2.2.2.3. Öğrencilere Göre Birikim Yapmanın Önemi 64
2.3. Uzaktan Eğitim İlişkin Bulgular..... 68
2.3.1. Ölçeklerden Elde Edilen Bulgular 68
2.3.2. Öğretmenlere Göre Uzaktan Eğitimin Verimlilik Düzeyi..... 70
2.3.3. Öğrencilerin Karantina Bitiminde Yapmak İstedikleri İlk Şey..... 72
2.3.4. Öğrencilerin Uzaktan Eğitime İlişkin Görüşleri 74
TARTIŞMA VE SONUÇ-III 80
3.1. Öğrenci Kazanımlarına Yönelik Tartışma 80
3.2.Öğretmen Kazanımlarına Yönelik Tartışma 81
3.3.Uzaktan Eğitime Yönelik Tartışma 83
3.4.Sonuçlar..... 85
3.4.1.Öğrenci Kazanımlarına İlişkin Sonuçlar..... 85
3.4.2.Öğretmen Kazanımlarına İlişkin Sonuçlar..... 85
3.4.3.Uzaktan Eğitime İlişkin Sonuçlar..... 86
EKLER..... 87
Ek 1: 5 Taş 2019- 2020 Öğrenci Ön-Test Anket Formu 87
Ek 2: 5 Taş 2019- 2020 Öğretmen Ön-Test Anket Formu..... 89
Ek 3: 5 Taş 2020- 2021 Öğrenci Ön-Test Anket Formu 92

Ek 3: 5 Taş 2020- 2021 Öğretmen Ön-Test Anket Formu..... 94

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: 2019- 2020 Yılı Katılımcı Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı 6
Tablo 2: 2020- 2021 Katılımcı Öğretmenlerin İllere Göre Dağılımı 8
Tablo 3: 2020- 2021 Yılı Katılımcı Öğretmenlerin Branşlarına Göre Dağılımı 9
Tablo 4: 2020- 2021 Yılı Katılımcı Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı 10
Tablo 5: 2019- 2020 Yılı Katılımcı Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı 13
Tablo 7: 2020- 2021 Katılımcı Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı..... 14
Tablo 8: 2020- 2021 Katılımcı Öğrencilerin Yaşadıkları İllere Göre Dağılımı..... 15
Tablo 9: 5 Taş Sosyal ve Finansal Liderlik Programı Hakkında Bilgi Ölçeğinin Önö- test Son- test Uygulamalarından Elde Edilen Puanların Karşılaştırılması 19
Tablo 10: Öğretmenler için Sosyal Liderlik Ölçeğinin Ön- test Son- test Uygulamalarından Elde Edilen Puanların Karşılaştırılması 20
Tablo 11: Öğretmenler için Finansal Okuryazarlık Ölçeğinin Ön- test Son- test Uygulamalarından Elde Edilen Puanların Karşılaştırılması..... 20
Tablo 12: Öğrenci Merkezli Öğretim Uygulamaları Ölçeğinin Ön-test Son- test Uygulamalarından Elde Edilen Puanların Karşılaştırılması..... 20
Tablo 13: Öğrenciler için Proje Değerlendirme Ölçeğinin Ön- test Son- test Uygulamalarının Karşılaştırılması... 29
Tablo 14: Öğrenciler için Proje Değerlendirme Ölçeği, Finansal Liderlik Alt Boyutunun Ön- test Son- test Uygulamalarının Karşılaştırılması..... 29
Tablo 15: Öğrenciler için Proje Değerlendirme Ölçeği, Sosyal Liderlik Alt Boyutunun Ön-test Son- test Uygulamalarının Karşılaştırılması..... 29
Tablo 16: Öğrenciler için Proje Değerlendirme Ölçeği, Girişimcilik Alt Boyutunun Ön- test Son- test Uygulamalarının Karşılaştırılması..... 30
Tablo 17: Bu Okul Döneminden Beklentilerin Neler? Sorusuna Verilen Cevaplara İlişkin Kelime Sıklığı 32
Tablo 18: Bu Okul Döneminden Beklentilerin Neler? Sorusuna Verilen Cevaplara İlişkin Kelime Sıklığı..... 35
Tablo 19: 5 Taş Sosyal ve Finansal Liderlik Programı Hakkında Bilgi Ölçeğinin Ön- test Son- test Uygulamalarından Elde Edilen Puanların Karşılaştırılması 37
Tablo 20: Öğretmenler için Sosyal Liderlik Ölçeğinin Ön- test Son- test Uygulamalarından Elde Edilen Puanların Karşılaştırılması 37
Tablo 21: Öğretmenler için Finansal Okuryazarlık Ölçeğinin Ön- test Son- test Uygulamalarından Elde Edilen Puanların Karşılaştırılması..... 37
Tablo 22: Öğrenci Merkezli Öğretim Uygulamaları Ölçeğinin Ön- test Son- test Uygulamalarından Elde Edilen Puanların Karşılaştırılması..... 38
Tablo 23: Öğrenciler için Proje Değerlendirme Ölçeğinin Ön- test Son- test Uygulamalarının Karşılaştırılması .. 53
Tablo 24: Öğrenciler için Proje Değerlendirme Ölçeği, Finansal Liderlik Alt Boyutunun Ön- test Son- test Uygulamalarının Karşılaştırılması 53
Tablo 25: Öğrenciler için Proje Değerlendirme Ölçeği, Sosyal Liderlik Alt Boyutunun Ön- test Son- test Uygulamalarının Karşılaştırılması 53
Tablo 26: Öğrenciler için Proje Değerlendirme Ölçeği, Girişimcilik Alt Boyutunun Ön- test Son- test Uygulamalarının Karşılaştırılması..... 54
Tablo 27: Bu Okul Döneminden Beklentilerin Neler? Sorusuna Verilen Cevaplara İlişkin Kelime Sıklığı-Dönem Başı 57
Tablo 28: Bu Okul Döneminden Beklentilerin Neler? Sorusuna Verilen Cevaplara İlişkin Kelime Sıklığı- Dönem Sonu..... 58
Tablo 29: Senin için Farklılıklara Saygı Ne Anlama Geliyor? Sorusuna Verilen Cevaplara İlişkin Kelime Sıklığı- Dönem Başı..... 62

Tablo 30: Senin için Farklılıklara Saygı Ne Anlama Geliyor? Sorusuna Verilen Cevaplara İlişkin Kelime Sıklığı-Dönem Sonu 63
Tablo 31: "Son Olarak Birikim Yapmak Sence Neden Önemlidir?" Sorusuna Verilen Cevaplara İlişkin Kelime Sıklığı-Dönem Başı..... 66
Tablo 32: "Son Olarak Birikim Yapmak Sence Neden Önemlidir?" Sorusuna Verilen Cevaplara İlişkin Kelime Sıklığı-Dönem Sonu 67
Tablo 33: Öğrencilerin Evde Kalmaya İlişkin Görüşleri..... 68
Tablo 34: Öğretmenlerin Evde Kalmaya İlişkin Görüşleri 69
Tablo 35: Öğrencilerin Karantina Bittiğinde Yapmak İstediği İlk Şeye İlişkin Kelime Sıklığı..... 73
Tablo 36: Bu Okul Döneminden Beklentilerin Neler? Sorusuna Verilen Cevaplara İlişkin Kelime Sıklığı-Dönem Başı 78
Tablo 37: Bu Okul Döneminden Beklentilerin Neler? Sorusuna Verilen Cevaplara İlişkin kelime Sıklığı-Dönem Sonu 79

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Bu Okul Döneminden Beklentilerin Neler? Sorusuna Verilen Cevaplara İlişkin Kelime Bulutu..... 33
Şekil 2: "Sence Bu Testte Neyi Anlamaya Çalışıyoruz?" Sorusuna İlişkin Kelime Bulutu..... 34
Şekil 3: Bu Okul Döneminden Beklentilerin Neler? Sorusuna Verilen Cevaplardan Elde Edilen Kelime Bulutu-Dönem Başı..... 55
Şekil 4: Bu Okul Döneminden Beklentilerin Neler? Sorusuna Verilen Cevaplardan Elde Edilen Kelime Bulutu-Dönem Sonu 56
Şekil 5: Senin için Farklılıklara Saygı Ne Anlama Geliyor? Sorusuna Verilen Cevaplara İlişkin Kelime Bulutu-Dönem Başı..... 61
Şekil 6: Senin için Farklılıklara Saygı Ne Anlama Geliyor? Sorusuna Verilen Cevaplara İlişkin Kelime Bulutu-Dönem Sonu..... 61
Şekil 7: "Son Olarak Birikim Yapmak Sence Neden Önemlidir?" Sorusuna Verilen Cevaplara İlişkin Kelime Bulutu-Dönem Başı 65
Şekil 8: "Son Olarak Birikim Yapmak Sence Neden Önemlidir?" Sorusuna Verilen Cevaplara İlişkin Kelime Bulutu-Dönem Sonu 65
Şekil 9: Öğrencilerin Karantina Bittiğinde Yapmak İstediği İlk Şeye İlişkin Kelime Bulutu 72
Şekil 10: Öğrencilerin Uzaktan Eğitim Hakkındaki Görüşlerine İlişkin Kelime Bulutu: Dönem Başı..... 76
Şekil 11: Öğrencilerin Uzaktan Eğitim Hakkındaki Görüşlerine İlişkin Kelime Bulutu: Dönem Sonu 77

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1: 2019- 2020 Yılı Katılımcı Öğretmenlerin Görev Yerlerine Göre Dağılımı 5
Grafik 2: 2019- 2020 Yılı Katılımcı Öğretmenlerin Branşlarına Göre Dağılımı 6
Grafik 3: 2019- 2020 Yılı Katılımcı Öğretmenlerin Mesleki Deneyimleri 7
Grafik 4: Öğretmenlerin 2020- 2021 Yılında Okuttuğu Sınıfların Dağılımı 10
Grafik 5: 2020- 2021 Yılı Katılımcı Öğretmenlerin Mesleki Deneyimleri 11
Grafik 6: 2019- 2020 Yılı Katılımcı Öğrencilerin Yaşadıkları İllere Göre Dağılımı 12
Grafik 7: 2019- 2020 Yılı Katılımcı Öğrencilerin Sınıf Düzeylerine Göre Dağılımı 13
Grafik 8: 2020- 2021 Yılı Katılımcı Öğrencilerinin Sınıf Düzeylerine Göre Dağılımı 14
Grafik 9: Öğretmenlerin Ön- test ve Son- test Öz-motivasyon Düzeylerinin Karşılaştırılması 36

ÖZET

5 Taş Sosyal ve Finansal Liderlik Programı ilkokul ve ortaokul öğrencilerinin sosyal ve finansal liderlik bilgi, tutum ve becerilerini geliştirmek amacıyla 2019-2020 ile 2020-2021 eğitim öğretim yıllarında uygulandı. Programın bir yarıyılı yüz yüze eğitimle yapıldıktan sonra Kovid salgını nedeniyle uygulanan tedbirler doğrultusunda üç yarıyılı uzaktan eğitimle sürdürüldü. Proje tüm Türkiye'yi kapsayacak şekilde oldukça büyük bir öğretmen ve öğrenci örneklemine uygulandı. Programa 2019-2020 eğitim-öğretim yılında 290 öğretmen ve 3638 öğrenci, 2020-2021 eğitim öğretim yılında ise 626 öğretmen ve 9102 öğrenci katıldı. Programın etkililiğini değerlendirmek amacıyla öğretmen ve öğrenciler her iki uygulama yılının başında ön test, sonunda ise son test olarak ölçme araçları uygulandı. Bu ölçme araçları programın konularına ilişkin öğrencilerin ve öğretmenlerin bilgi, tutum ve davranışlarını belirlemek amacıyla ölçek, anket ve açık uçlu sorulardan oluşuyordu. Geliştirilen ölçme araçları online olarak uygulandı ve elde edilen veriler SPSS ve Nvivo programları kullanılarak analiz edildi. Verilerin toplanması ve analizinde nicel ve nitel araştırma yaklaşımları birlikte kullanıldı. Nicel verilerin analizinde Wilcoxon testinden, nitel verilerin analizinde içerik analizinden faydalanıldı. Analizler sonucunda elde edilen bulgulara göre program öğrencilerin sosyal liderlik, finansal liderlik ve girişimcilik konularındaki bilgi, tutum ve davranışlarında artış sağladı. Öğrenme süreci öğrencilerin ayrıca özgüvenleri, sorumluluk alma yerine getirme becerileri, zamanı verimli kullanma, aidiyet, sabır gibi duyuşsal ve bilişsel özelliklerinde gelişme oldu. Öğretmenlerin de sosyal liderlik, finansal liderlik ve girişimcilik konularında bilgi ve tutumlarında gelişme oldu. Öğretmenler süreçte öğrenci merkezli eğitim konusunda kendi uygulamalarını sorgulayarak eksiliklerini görme fırsatı yakaladılar. Öğretmenler, öğrenci merkezli eğitimi deneyimleyerek, bu uygulamadaki öğretmen ve öğrenci rollerini, öğretim yöntem ve tekniklerini, ölçme ve değerlendirme yaklaşımını deneyimleyerek öğrenmiş oldular. Öğretmenler proje bitiminde sonra da program konularını ve öğrenci merkezli uygulamaları sınıflarında uygulama niyeti taşıyorlardı. Uygulama kapsamında öğrencilerin ve öğretmenlerin uzaktan eğitime yönelik tutumları da ölçüldü. Uzaktan eğitimin öğrencilerin ve öğretmenlerin büyük çoğunluğu tarafından sevilmediği görüldü. Her iki grup da yüz yüze eğitimi her zaman uzaktan eğitime tercih edeceklerini belirttiler. Uzaktan eğitime olumlu bakan veya beğenenlerin gerekçeleri ise mecburiyet ortamında olabileceklerin en iyisi olarak algılanmasıdır. Öğrenciler için yaşanan sorunlar, internet ve bilgisayar olmaması veya yetersizliği, arkadaşları ve öğretmenleriyle görüşememek, iletişimin tek yönlü olması, dersleri anlayamamak ve çeşitli sağlık sorunlarıdır. Öğretmenler açısından ise öğrencilerin bir kısmının derse katılamaması, öğrencilerin motivasyonlarının düşük olması ve derslerden verim alınamamasıdır.

Sonuç olarak 5 Taş Sosyal ve Finansal Liderlik Programının öğrencilere ve öğretmenlere sosyal liderlik, finansal liderlik ve girişimcilik konularında bilgi, tutum ve beceri kazandırmada etkili olduğu söylenebilir. Ek olarak program öğretmenlerin öğretme becerilerinin geliştirilmesinde de etkilidir.

GİRİŞ

5 Taş Sosyal ve Finansal Liderlik Programı ilkokul ve ortaokul öğrencilerinin sosyal ve finansal liderlik bilgi, tutum ve becerilerini geliştirmek amacıyla 2019-2020 ile 2020-2021 eğitim öğretim yıllarında uygulandı. İki yıl süren programın etkililiğini değerlendirmek amacıyla katılımcı öğretmen ve öğrencilere dönem başlarında ön test dönem sonlarında son test olarak ölçme araçları uygulandı. Ölçme araçları kapalı uçlu ve açık uçlu sorulardan oluşuyordu. Kapalı uçlu sorulardan elde edilen veriler nicel analiz, açık uçlu sorulardan elde edilen veriler ise nitel analiz teknikleriyle analiz edildi. Analiz sonucu ulaşılan bulgular uygun görsellerde sunuldu ve açıklandı. Son olarak elde edilen bulgular yorumlandı ve ulaşılan sonuçlar raporlandı.

YÖNTEM-I

1.1. Araştırma Modeli

5 Taş Sosyal ve Finansal Liderlik Programının etkililiğini değerlenmek amacıyla yapılan bu çalışmada nicel ve nitel araştırma modelleri birlikte kullanıldı. Nicel araştırma modeli kapsamında proje değerlendirme amacıyla hazırlanan ölçekler uygulama öncesinde ön test uygulama sonrasında ise son test olarak kullanıldı. Nitel araştırma kapsamında ise uygulama öncesinde ve uygulama sonrasında öğretmen ve öğrencilere açık uçlu sorular yöneltildi.

1.2. Katılımcılar

Katılımcıların her iki öğretim yılında farklı öğretmen ve öğrencilerden oluşması ön test ve son test uygulayıcı sayılarının değişmesi nedeniyle katılımcılara ilişkin tanımlayıcı bilgiler her uygulama için ayrı ayrı verildi.

2019-2020 Eğitim Öğretim Yılı Katılımcı Öğretmenlere İlişkin Tanımlayıcı Bilgiler

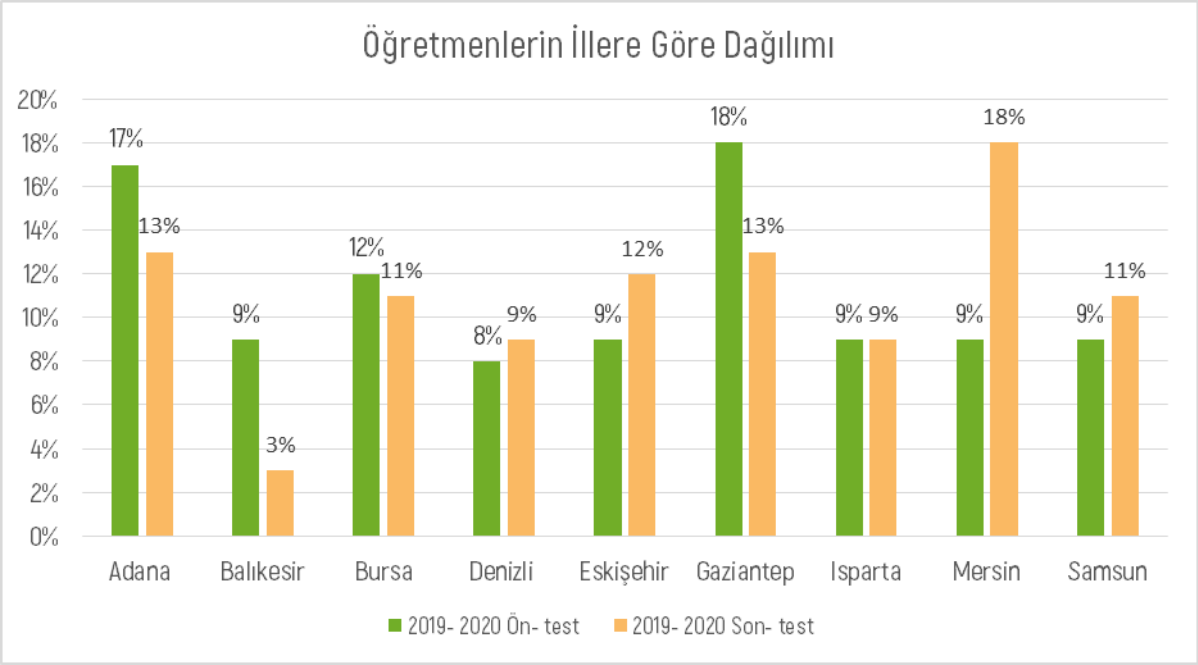

Grafik 1: 2019- 2020 Yılı Katılımcı Öğretmenlerin Görev Yerlerine Göre Dağılımı

2019-2020 Eğitim öğretim yılında 5 Taş Sosyal ve Finansal Liderlik Programı Adana, Balıkesir, Bursa, Denizli, Eskişehir, Gaziantep, Isparta, Mersin, Samsun olmak üzere toplam dokuz ilde uygulandı. En çok katılım Gaziantep, Adana ve Bursa illerinden oldu (Bkz. Grafik 1).

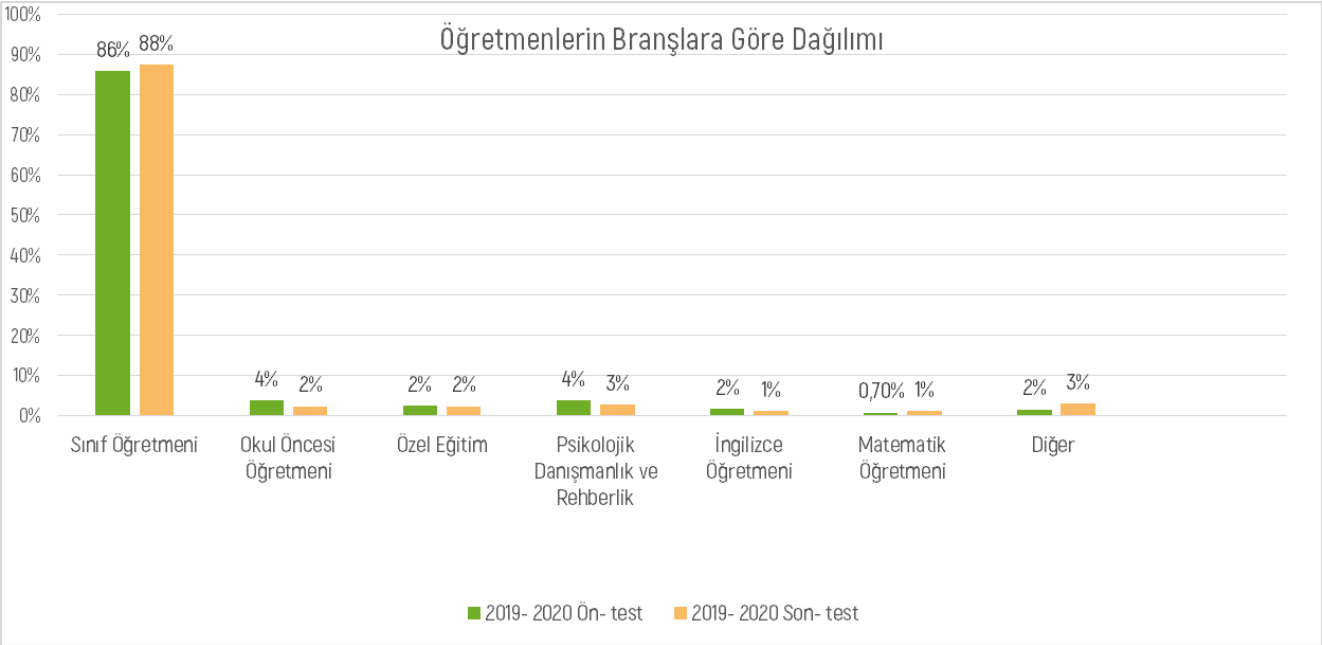

Grafik 2: 2019- 2020 Yılı Katılımcı Öğretmenlerin Branşlarına Göre Dağılımı

2019-2020 Eğitim öğretim yılında 5 Taş Sosyal ve Finansal Liderlik Programına katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğu sınıf öğretmeniydi. Sınıf öğretmeni yanında, okul öncesi, özel eğitim, rehberlik, İngilizce ve matematik branşlarından da öğretmen yer aldı (Bkz. Grafik 2).

		N	%
Ön Test	Kadın	220	75,9
	Erkek	70	24,1
	Toplam	290	100,0
Son Test	Kadın	140	79,5
	Erkek	36	20,5
	Toplam	176	100,0

Tablo 1: 2019- 2020 Yılı Katılımcı Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

2019-2020 Eğitim öğretim yılı uygulamasının ön testine katılan öğretmen sayısı 290 iken son testine katılan öğretmen sayısı 176 oldu. Araştırmaya katılan kadın öğretmenlerin sayısı erkek öğretmenlerden oldukça yüksektir (Bkz. Tablo 1).

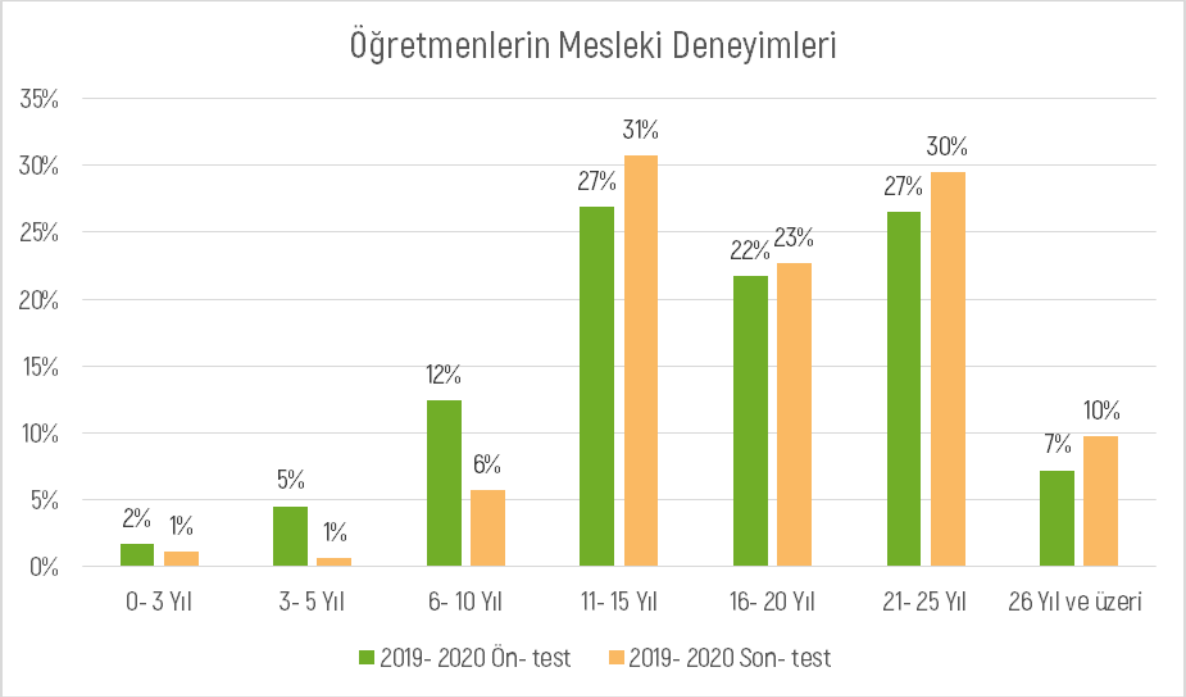

Grafik 3: 2019- 2020 Yılı Katılımcı Öğretmenlerin Mesleki Deneyimleri

2019-2020 Eğitim öğretim yılı uygulamasının ön testine ve son testine katılan öğretmenlerin mesleki kıdem dağılımları benzerdir. En az katılım 0-3 yıl, 3-5 yıl ve 26 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip olanlarda gerçekleşirken en çok katılım 11-15 yıl, 16-20 yıl ve 21-25 yıl mesleki kıdeme sahip olanlarda görüldü (Bkz. Grafik 3).

2020-2021 Eğitim Öğretim Yılı Katılımcı Öğretmenlere İlişkin Tanımlayıcı Bilgiler

	Ön Test		Son Test			Ön Test		Son Test	
	N	**%**	**N**	**%**		**N**	**%**	**N**	**%**
1 Adana	11	1,8	5	1,6	43 Kütahya	1	,2	2	,6
2 Adıyaman	3	,5	2	,6	44 Malatya	8	1,3	3	,9
3 Afyonkarahisar	2	,3	---	---	45 Manisa	9	1,4	4	1,3
4 Ağrı	1	,2	---	---	46 Kahramanmaraş	2	,3	1	,3
5 Amasya	2	,3	---	---	47 Mardin	12	1,9	4	1,3
6 Ankara	29	4,6	20	6,3	48 Muğla	9	1,4	8	2,5
7 Antalya	14	2,2	7	2,2	49 Muş	10	1,6	1	,3
9 Aydın	7	1,1	3	,9	50 Nevşehir	2	,3	2	,6
10 Balıkesir	15	2,4	9	2,8	51 Niğde	3	,5	1	,3
11 Bilecik	4	,6	3	,9	52 Ordu	9	1,4	8	2,5
12 Bingöl	1	,2	1	,3	53 Rize	5	,8	3	,9
13 Bitlis	16	2,6	3	,9	54 Sakarya	5	,8	4	1,3
15 Burdur	4	,6	3	,9	55 Samsun	10	1,6	6	1,9
16 Bursa	17	2,7	6	1,9	56 Siirt	1	,2	1	,3
17 Çanakkale	5	,8	4	1,3	57 Sinop	3	,5	2	,6
18 Çankırı	3	,5	3	,9	58 Sivas	3	,5	2	,6
19 Çorum	1	,2	1	,3	59 Tekirdağ	6	1,0	2	,6
20 Denizli	2	,3	1	,3	60 Tokat	1	,2	---	---
21 Diyarbakır	5	,8	1	,3	61 Trabzon	2	,3	1	,3
22 Edirne	4	,6	2	,6	63 Şanlıurfa	12	1,9	1	,3
23 Elazığ	8	1,3	6	1,9	64 Uşak	3	,5	2	,6
24 Erzincan	2	,3	2	,6	65 Van	2	,3	1	,3
25 Erzurum	8	1,3	2	,6	66 Yozgat	8	1,3	3	,9
26 Eskişehir	7	1,1	4	1,3	67 Zonguldak	9	1,4	3	,9
27 Gaziantep	14	2,2	5	1,6	68 Aksaray	1	,2	---	---
28 Giresun	10	1,6	3	,9	70 Karaman	1	,2	---	---
29 Gümüşhane	1	,2	---	---	71 Kırıkkale	6	1,0	2	,6
31 Hatay	13	2,1	6	1,9	72 Batman	8	1,3	4	1,3
32 Isparta	2	,3	1	,3	73 Şırnak	1	,2	1	,3
33 Mersin	28	4,5	13	4,1	74 Bartın	3	,5	3	,9
34 İstanbul	89	14,2	50	15,6	75 Ardahan	1	,2	1	,3
35 İzmir	30	4,8	19	5,9	76 Iğdır	2	,3	1	,3
36 Kars	2	,3	1	,3	77 Yalova	5	,8	3	,9
37 Kastamonu	3	,5	2	,6	78 Karabük	4	,6	3	,9
38 Kayseri	12	1,9	5	1,6	79 Kilis	2	,3	---	---
39 Kırklareli	4	,6	3	,9	80 Osmaniye	2	,3	1	,3
40 Kırşehir	4	,6	2	,6	81 Düzce	4	,6	3	,9
41 Kocaeli	53	8,5	29	9,1	Toplam	626	100,0	320	100,0
42 Konya	15	2,4	6	1,9					

Tablo 2: 2020- 2021 Katılımcı Öğretmenlerin İllere Göre Dağılımı

2020-2021 Eğitim öğretim yılı uygulamasının ön testine 76 son testine ise 68 ilden öğretmen katıldı (Bkz. Tablo 2).

Ön test			Son Test		
	N	%		N	%
Sınıf Öğretmeni	282	45,0	Sınıf Öğretmeni	168	52,5
Okul Öncesi Öğretmeni	4	,6	Özel Eğitim	3	,9
Özel Eğitim	6	1,0	Rehber Öğretmen	5	1,6
Rehber Öğretmen	18	2,9	İngilizce Öğretmeni	21	6,6
İngilizce Öğretmeni	39	6,2	Matematik Öğretmeni	7	2,2
Matematik Öğretmeni	38	6,1	Teknoloji ve tasarım/bilişim	21	6,6
Teknoloji ve tasarım/bilişim	38	6,1	Din Kültürü	1	,3
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	5	,8	Tarih	1	,3
Tarih	7	1,1	Türkçe	14	4,4
Türkçe	30	4,8	Biyoloji	3	,9
Biyoloji	10	1,6	Fen	27	8,4
Fen ve Teknoloji	48	7,7	Türk Dili ve Edebiyatı	3	,9
Türk Dili ve Edebiyatı	5	,8	Sosyal Bilgiler	10	3,1
Sosyal Bilgiler	22	3,5	Matematik	15	4,7
Matematik	25	4,0	Görsel Sanatlar	10	3,1
Görsel Sanatlar	23	3,7	Fizik	3	,9
Fizik	6	1,0	Felsefe	4	1,3
Felsefe	9	1,4	Beden Eğitimi	1	,3
Beden Eğitimi	4	,6	Arapça	1	,3
Arapça	1	,2	Müzik	2	,6
Müzik	4	,6	Toplam	320	100,0
Kimya	2	,3			
Toplam	626	100,0			

Tablo 3: 2020- 2021 Yılı Katılımcı Öğretmenlerin Branşlarına Göre Dağılımı

2020-2021 Eğitim öğretim yılında 5 Taş Sosyal ve Finansal Liderlik Programına katılan öğretmenlerin yarısı sınıf öğretmeniydi. Sınıf öğretmeni yanında en çok fen ve teknoloji, İngilizce, matematik ile teknoloji tasarım branşlarından katılım oldu. Toplamda ise 22 ayrı branştan öğretmen 5 Taş Sosyal ve Finansal Liderlik Programına katıldı (Bkz. Tablo 3).

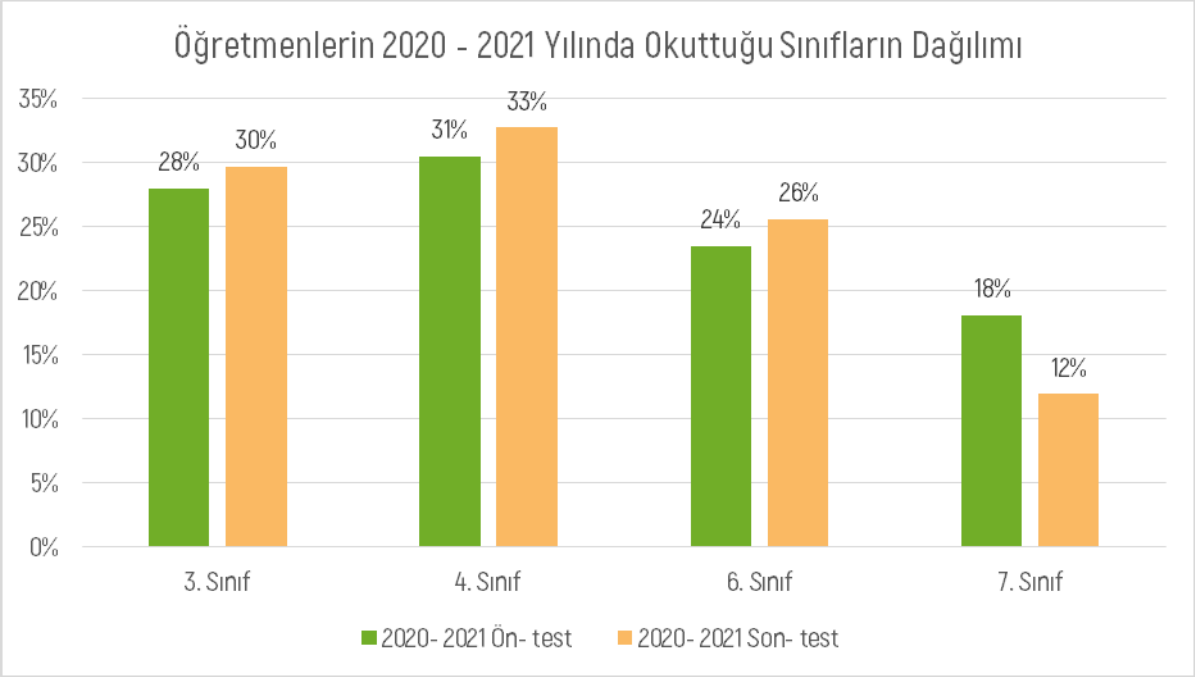

Grafik 4: Öğretmenlerin 2020- 2021 Yılında Okuttuğu Sınıfların Dağılımı

2020-2021 Eğitim öğretim yılında 5 Taş Sosyal ve Finansal Liderlik Programına katılan öğretmenler 3., 4., 5., ve 6., sınıfları okutuyordu. Öğretmenlerin okuttukları sınıflara göre benzer bir dağılım gösterdikleri söylenebilir. Bununla birlikte 7., sınıfı okutan öğretmen sayısı diğerlerinden kısmen daha azdır (Bkz. Grafik 4).

		N	%
Ön Test	Cevap Vermeyen	1	,2
	Kadın	451	72,0
	Erkek	174	27,8
	Toplam	626	100,0
Son Test	Kadın	261	81,6
	Erkek	59	18,4
	Toplam	320	100,0

Tablo 4: 2020- 2021 Yılı Katılımcı Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

2020-2021 Eğitim öğretim yılı uygulamasının ön testine katılan öğretmen sayısı 626 iken son testine katılan öğretmen sayısı 320'dir. Araştırmaya katılan kadın öğretmenlerin sayısı erkek öğretmenlerden oldukça yüksektir (Bkz. Tablo 4).

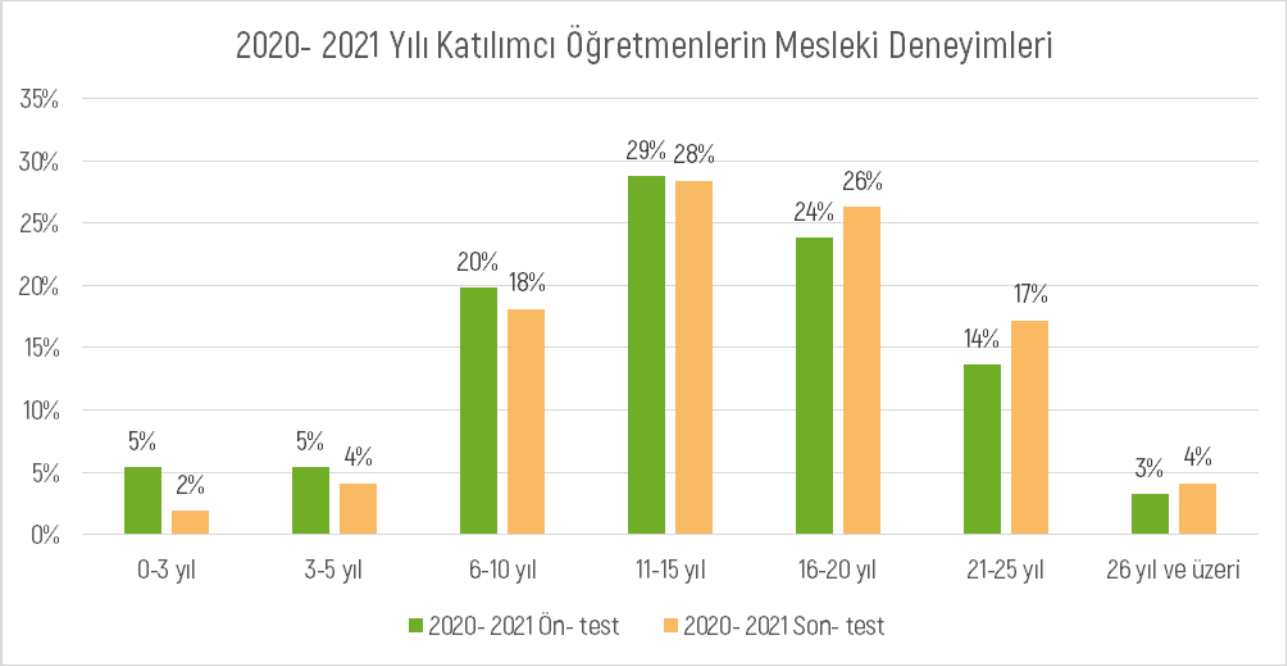

Grafik 5: 2020- 2021 Yılı Katılımcı Öğretmenlerin Mesleki Deneyimleri

2020-2021 Eğitim öğretim yılı uygulamasının ön testine ve son testine katılan öğretmenlerin mesleki kıdem dağılımları benzerdir. En az katılım 0-3 yıl, 3-5 yıl ve 26 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip olanlarda gerçekleşirken en çok katılım 11-15 yıl, 16-20 yıl ve 21-25 yıl mesleki kıdeme sahip olanlarda görüldü (Bkz. Grafik 5).

2019-2020 Eğitim Öğretim Yılı Katılımcı Öğrencilere İlişkin Tanımlayıcı Bilgiler

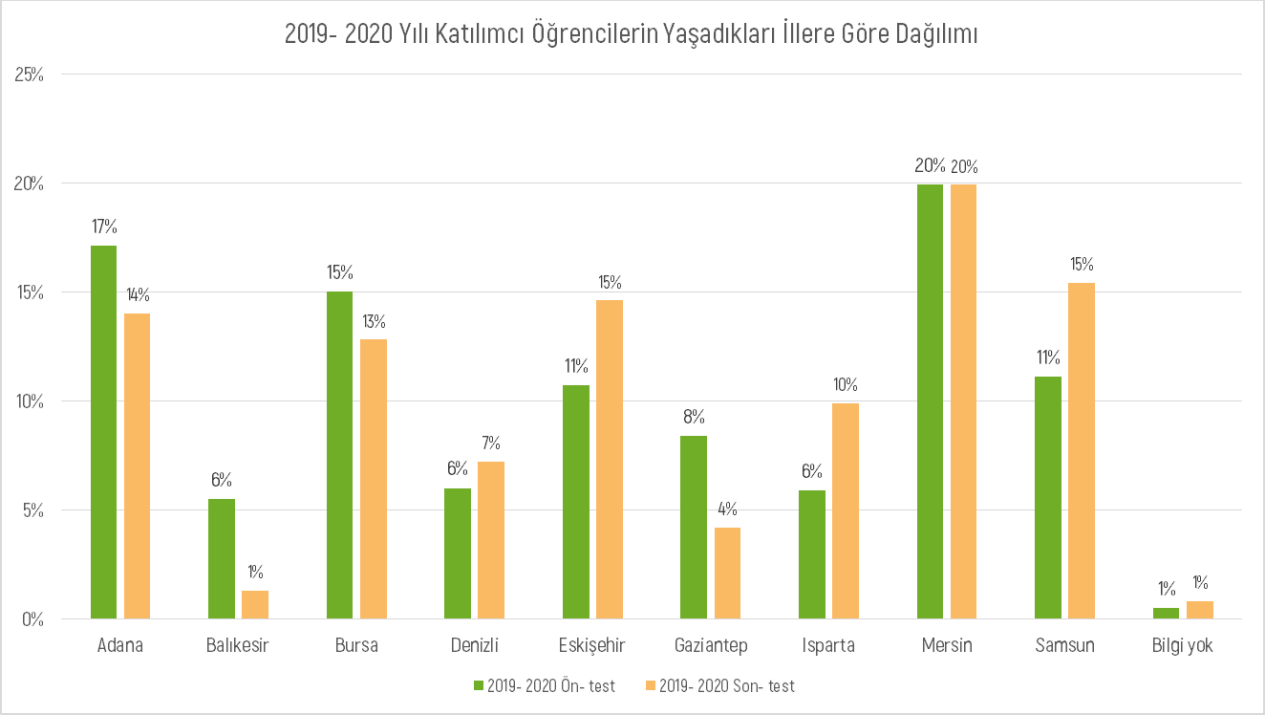

Grafik 6: 2019- 2020 Yılı Katılımcı Öğrencilerin Yaşadıkları İllere Göre Dağılımı

2019-2020 Eğitim öğretim yılında 5 Taş Sosyal ve Finansal Liderlik Programına Adana, Balıkesir, Bursa, Denizli, Eskişehir, Gaziantep, Isparta, Mersin, Samsun olmak üzere toplam dokuz ilde uygulandı. En çok katılım Mersin, Adana, Bursa ve Eskişehir illerinden oldu (Bkz. Grafik 6).

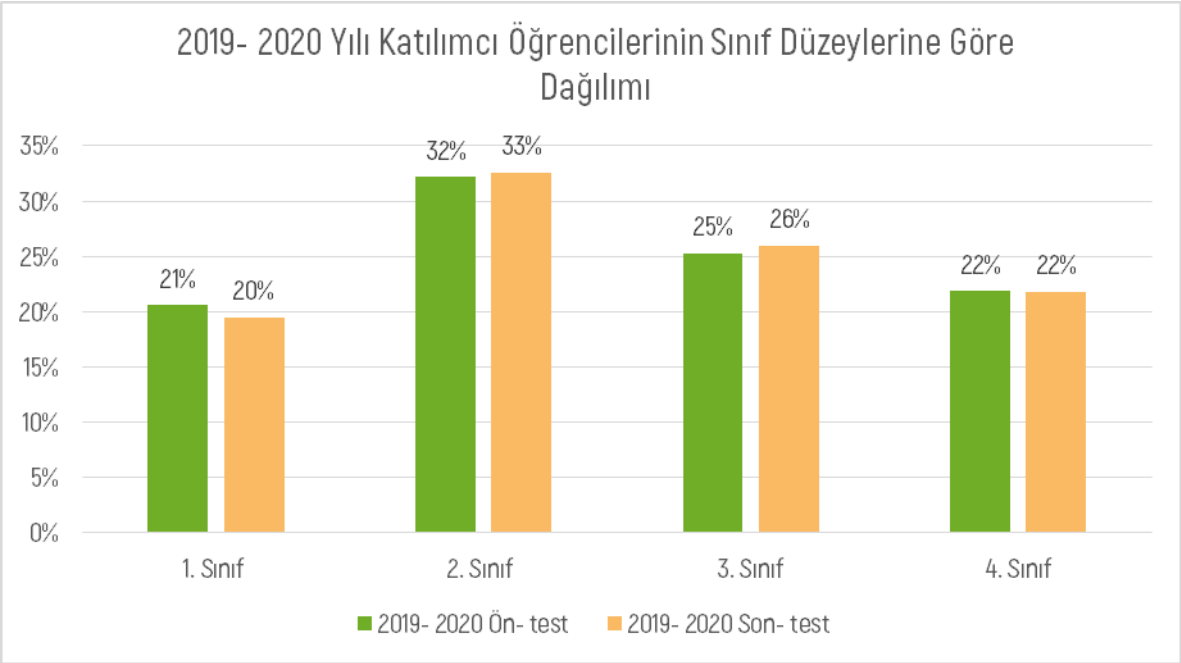

Grafik 7: 2019- 2020 Yılı Katılımcı Öğrencilerin Sınıf Düzeylerine Göre Dağılımı

2019-2020 Eğitim öğretim yılı uygulamasının ön test ve son test uygulamalarına katılan öğrenciler 1., 2. 3. ve 4. sınıfa devam ediyordu. Öğrencilerin sınıflara göre dağılımlarının genel olarak eşit olduğu görülüyor. Sadece 2. sınıfa devam edenlerin oranı kısmen diğerlerinden daha fazladır (Bkz. Grafik 7).

		N	%
Ön Test	Kız	1842	50,6
	Erkek	1796	49,4
	Toplam	3638	100,0
Son Test	Kız	918	49,0
	Erkek	954	51,0
	Toplam	1872	100,0

Tablo 5: 2019- 2020 Yılı Katılımcı Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

2019-2020 Eğitim öğretim yılı uygulamasının ön testine katılan öğrenci sayısı 3638 iken son testine katılan öğrenci sayısı 1872 oldu. Her iki uygulamada da kız ve erkek öğrenci oranlarının birbirine yakın olduğu görülüyor (Bkz. Tablo 5).

2020-2021 Eğitim Öğretim Yılı Katılımcı Öğrencilere İlişkin Tanımlayıcı Bilgiler

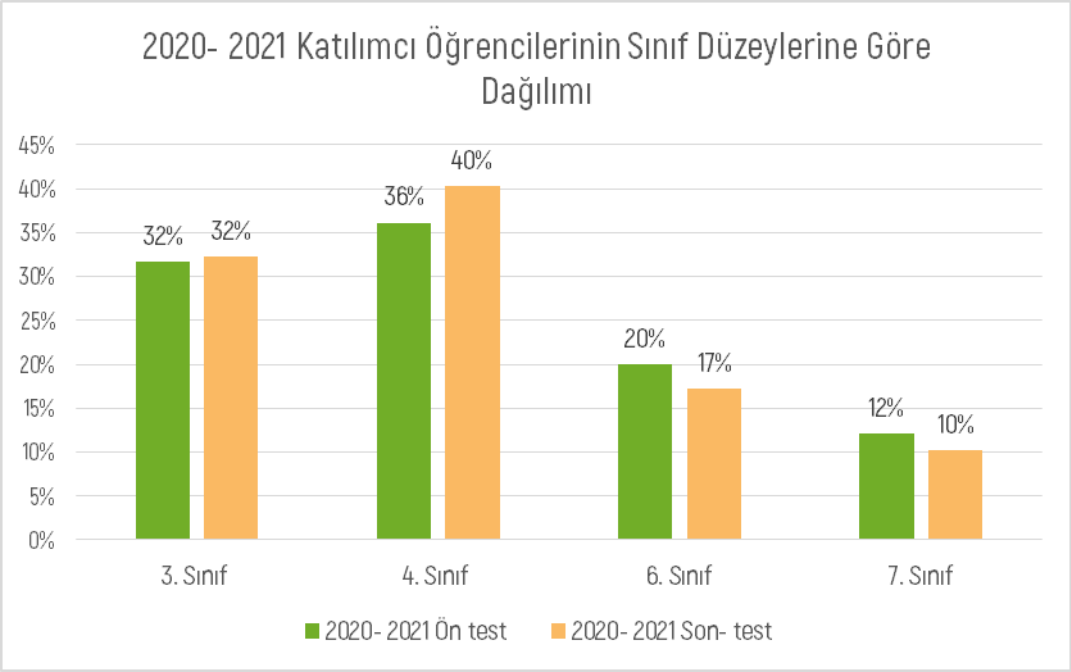

Grafik 8: 2020- 2021 Yılı Katılımcı Öğrencilerinin Sınıf Düzeylerine Göre Dağılımı

2020-2021 Eğitim öğretim yılı uygulamasının ön test ve son test uygulamalarına katılan öğrenciler 3., 4. 6. ve 7. sınıfa devam ediyordu. Öğrencilerin sınıf dağılımlarına göre en çok katılım 3. ve 4. sınıflarda iken en az katılım 7. sınıflardan oldu (Bkz. Grafik 8).

		N	%
Ön Test	Kız	4773	52,4
	Erkek	4329	47,6
	Toplam	9102	100,0
Son Test	Kız	2008	53,0
	Erkek	1778	47,0
	Toplam	3786	100,0

Tablo 6: 2020- 2021 Katılımcı Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

2020-2021 Eğitim öğretim yılı uygulamasının ön testine katılan öğrenci sayısı 9102 iken son testine katılan öğrenci sayısı 3786 oldu. Her iki uygulamada da kız öğrenci sayısının erkeklerden kısmen daha yüksek olduğu görülüyor (Bkz. Tablo 8).

	Ön Test		Son Test			Ön Test		Son Test	
	N	%	N	%		N	%	N	%
1 Adana	124	1,4	19	,5	51 Niğde	61	,7	8	,2
2 Adıyaman	48	,5	26	,7	52 Ordu	143	1,6	52	1,4
3 Afyonkarahisar	18	,2	--	--	53 Rize	65	,7	28	,7
4 Ağrı	6	,1	--	--	54 Sakarya	65	,7	45	1,2
5 Amasya	18	,2	--	--	55 Samsun	137	1,5	42	1,1
6 Ankara	532	5,8	296	7,8	56 Siirt	18	,2	20	,5
7 Antalya	166	1,8	58	1,5	57 Sinop	60	,7	41	1,1
8 Artvin	10	,1	--	--	58 Sivas	101	1,1	42	1,1
9 Aydın	169	1,9	26	,7	59 Tekirdağ	63	,7	28	,7
10 Balıkesir	280	3,1	116	3,1	61 Trabzon	34	,4	6	,1
11 Bilecik	57	,6	44	1,2	63 Şanlıurfa	67	,7	26	,7
12 Bingöl	34	,4	8	,2	64 Uşak	49	,5	32	,8
13 Bitlis	64	,7	12	,3	65 Van	54	,6	8	,2
15 Burdur	19	,2	9	,2	66 Yozgat	51	,6	13	,3
16 Bursa	164	1,8	62	1,6	67 Zonguldak	158	1,7	67	1,8
17 Çanakkale	94	1,0	60	1,6	68 Aksaray	1	,0	--	--
18 Çankırı	35	,4	18	,5	70 Karaman	2	,0	1	,0
19 Çorum	19	,2	17	,4	71 Kırıkkale	47	,5	33	,9
20 Denizli	9	,1	4	,1	72 Batman	81	,9	41	1,1
21 Diyarbakır	42	,5	16	,4	73 Şırnak	15	,2	9	,2
22 Edirne	15	,2	9	,2	74 Bartın	26	,3	15	,4
23 Elazığ	160	1,8	75	2,0	75 Ardahan	3	,0	4	,1
24 Erzincan	46	,5	19	,5	76 Iğdır	24	,3	--	--
25 Erzurum	74	,8	20	,5	77 Yalova	75	,8	37	1,0
26 Eskişehir	106	1,2	32	,8	78 Karabük	54	,6	31	,8
27 Gaziantep	161	1,8	35	,9	79 Kilis	16	,2	6	,2
28 Giresun	90	1,0	27	,7	80 Osmaniye	17	,2	5	,1
31 Hatay	215	2,4	70	1,8	81 Düzce	60	,7	28	,7
32 Isparta	61	,7	25	,7	Cevap Vermeyen	25	,3	1	,0
33 Mersin	422	4,6	117	3,1	Toplam	9102	100,0	3786	100,0
34 İstanbul	1759	19,3	747	19,7					
35 İzmir	513	5,6	233	6,2					
36 Kars	27	,3	6	,2					
37 Kastamonu	51	,6	23	,6					
38 Kayseri	269	3,0	170	4,5					
39 Kırklareli	19	,2	--	--					
40 Kırşehir	34	,4	6	,2					
41 Kocaeli	786	8,6	373	9,9					
42 Konya	166	1,8	32	,8					
43 Kütahya	15	,2	11	,3					
44 Malatya	142	1,6	60	1,6					
45 Manisa	122	1,3	47	1,2					
46 Kahramanmaraş	13	,1	8	,2					
47 Mardin	90	1,0	65	1,7					
48 Muğla	153	1,7	89	2,4					
49 Muş	79	,9	--	--					
50 Nevşehir	34	,4	27	,7					

Tablo 7: 2020- 2021 Katılımcı Öğrencilerin Yaşadıkları İllere Göre Dağılımı

2020-2021 Eğitim öğretim yılı uygulamasının ön testine 75 son testine ise 67 ilden öğrenci katıldı (Bkz. Tablo 8).

1.3. Ölçme Araçları

1.3.1.Öğretmenlerden Veri Toplamak Amacıyla Kullanılan Ölçme Araçları

1.Öğretmenler İçin Kişisel Bilgi Formu: Bu formda öğretmenlerin görev yapılan il, branş, cinsiyet ve mesleki çalışma sürelerini belirlemek amacıyla dört soru yer alıyor.

2.5 Taş Sosyal ve Finansal Liderlik Programı Hakkında Bilgi Ölçeği: Bu ölçme aracı öğretmenlerin 5 Taş Sosyal ve Finansal Liderlik Programı Hakkındaki tutumlarını belirlemek amacıyla uygulandı. Ölçme aracında beşli (Tamamen Katılıyorum-Kesinlikle Katılmıyorum) likert tipinde dört soru yer alıyor.

3.Öğretmenler İçin Sosyal Liderlik Ölçeği: Bu ölçme aracı öğretmenlerin sosyal liderlik konusundaki tutumlarını belirlemek amacıyla uygulandı. Ölçme aracında beşli (Tamamen Katılıyorum-Kesinlikle Katılmıyorum) likert tipinde 11 soru yer alıyor.

4.Öğretmenler İçin Finansal Okuryazarlık Ölçeği: Bu ölçme aracı öğretmenlerin sosyal liderlik konusundaki tutumlarını belirlemek amacıyla uygulandı. Ölçme aracında beşli (Tamamen Katılıyorum-Kesinlikle Katılmıyorum) likert tipinde 14 soru yer alıyor.

5. Öğrenci Merkezli Öğretim Uygulamaları Ölçeği: Bu ölçme aracı öğretmenlerin öğrenci merkezli öğretim uygulamaları hakkındaki bilgilerini ve davranışlarını belirlemek amacıyla uygulandı. Ölçme aracında beşli (Tamamen Katılıyorum-Kesinlikle Katılmıyorum) likert tipinde 22 soru yer alıyor.

6. Uzaktan Eğitim Deneyimleri Anketi: Öğretmenlerin uzaktan eğitime ilişkin deneyimlerini belirlemek amacıyla kullanıldı. Anket formunda beşli (Tamamen Katılıyorum-Hiç Katılmıyorum) likert tipinde 15 madde yer alıyor.

7. Öğretmenler İçin Açık Uçlu Sorular

2019-2020 eğitim öğretim yılın başında öğretmenlere yöneltilen sorular:

1. Bu programı uygulamanın öğrencilerinize neler katacağını öngörüyorsunuz?
2. Bu programa katılarak öğretmenliğinizde neyi değiştirmek veya neyi daha farklı yapmayı hedefliyorsunuz?

2019-2020 eğitim öğretim yılın sonunda öğretmenlere yöneltilen sorular:

1. Bu programı uygulamanın öğrencilerinize neler kattığını düşünüyorsunuz?
2. Bu programa katılarak öğretmenliğinizde neyi değiştirmek veya neyi daha farklı yapmayı hedefliyorsunuz?

2020-2021 eğitim öğretim yılı başında öğretmenlere yöneltilen sorular:

1. Bu programı uygulamanın size kişisel olarak neler katacağını düşünüyorsunuz?
2. Bu programı uygulamanın öğrencilerinize neler katacağını öngörüyorsunuz?
3. Bu programa katılarak öğretmenliğinizde neyi değiştirmek veya neyi daha farklı yapmayı hedefliyorsunuz?

2020-2021 eğitim öğretim yılı sonunda öğretmenlere yöneltilen sorular:

1. Bu programı uygulamanın size kişisel olarak neler kattığını düşünüyorsunuz?
2. Bu programı uygulamanın öğrencilerinize neler kattığını öngörüyorsunuz
3. Bu programa katılarak öğretmenliğinizde neyi değiştirmek veya neyi daha farklı yapmayı hedefliyorsunuz?

1.3.2.Öğrencilerden Veri Toplamak Amacıyla Kullanılan Ölçme Araçları

1. Öğrenciler İçin Kişisel Bilgi Formu: Bu formda öğrencilerin yaşadıkları il/ilçe, sınıf düzeyi, cinsiyet bilgilerini belirlemek amacıyla dört soru yer alıyor.

2. Öğrenciler İçin Proje Değerlendirme Ölçeği: Bu ölçek öğrencilerin sosyal ve finansal liderlik konularındaki tutumlarını belirlemek maçıyla kullanıldı. Ölçek finansal liderlik, sosyal liderlik ve girişimcilik olarak isimlendirilen üç alt boyuttan oluşuyor. Ölçeğin bütünü beşli likert tipinde (Tamamen Katılıyorum-Kesinlikle Katılmıyorum) 30 maddeden oluşuyor. Finansal liderlik alt boyutu dört, sosyal liderlik alt boyutu 13, girişimcilik alt boyutu ise 13 maddeden oluşuyor.

3.Uzaktan Eğitim Deneyimleri Anketi: Öğrencilerin uzaktan eğitime ilişkin deneyimlerini belirlemek amacıyla kullanıldı. Anket formunda beşli (Tamamen Katılıyorum-Hiç Katılmıyorum) likert tipinde 15 madde yer alıyor.

4.Öğrenciler İçin Açık Uçlu Sorular:

2019-2020 eğitim öğretim yılı başında öğrencilere yöneltilen sorular:

1. Bu okul döneminden beklentilerin neler?
2. Sence bu testte neyi anlamaya çalışıyoruz?

2019-2020 eğitim öğretim yılı sonunda öğrencilere yöneltilen sorular:

1. Son olarak, karantina bittiğinde yapmak istediğin ilk şey nedir?

2020-2021 eğitim öğretim yılı başında ve sonunda öğrencilere yöneltilen sorular:

2. Bu okul döneminden beklentilerin neler?
3. Senin için farklılıklara saygı ne anlama geliyor?
4. Birikim yapmak sence neden önemlidir?

1.4. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma kapsamında geliştirilen ölçme araçları öğrencilere ve öğretmenlere online olarak uygulandı.

Verilerin analizinde SPSS ve NVivo programlarından faydalanıldı. Araştırma katılan öğretmenlerle öğrencilerin kişisel bilgilerinin, uzaktan eğitim anket formuna verilen cevapların analizi için sıklık ve yüzde dağılımları yapıldı. Öğretmen ve öğrencilerde ön test ve son test olarak kullanılan ölçeklerden elde edilen puanlar üzerinde uygulanacak teste karar vermek için verilerin normal dağılım gösterip göstermedikleri Kolmogorov Smirnov testi ile test edildi. Analizi sonunda tüm verilerin normal dağılım göstermediği sonucuna ulaşıldı ($p<.05$). Bu nedenle ön test son test puanlarının karşılaştırılmasında nonparametrik testler arasında yer alan Wilcoxon testinden faydalanıldı. Nitel verilerin analizinde ise içerik analizi tekniğinden faydalanıldı.

BULGULAR-II

2.1. 2019-2020 Eğitim Öğretim Yılı Uygulama Sonuçları

Bu başlık altında 2019-2020 Eğitim Öğretim yılında öğretmenler ve öğrencilerden elde edilen verilerin analizi sonucu ulaşılan bulgular ve bulgularla ilgili yorumlar yer alıyor.

2.1.1. Öğretmenlerden Elde Edilen Bulgular

Öğretmenlere ait bulgular ölçeklerden elde edilen ve açık uçlu sorulardan elde edilen bulgular biçiminde iki başlık altında ele alındı.

2.1.1.1.Ölçeklerden Elde Edilen Bulgular

2.1.1.1.1. 5 Taş Sosyal ve Finansal Liderlik Programına Katılan Öğretmenlerin Ön Test- Son Teste Göre 5 Taş Sosyal ve Finansal Liderlik Programı Hakkındaki Bilgi Düzeylerinin Karşılaştırılması

		N	Ortanca	Ortalama	Std. Sapma	Z	p
2019-2020	Ön test	290	2,1250	2,3164	,77406	11,458	,000
	Son test	176	5,0000	4,6662	,45009		

Tablo 8: 5 Taş Sosyal ve Finansal Liderlik Programı Hakkında Bilgi Ölçeğinin Önö- test Son- test Uygulamalarından Elde Edilen Puanların Karşılaştırılması

2019-2020 Eğitim öğretim yılında uygulanan 5 Taş Sosyal ve Finansal Liderlik Programı Hakkında Bilgi Ölçeğinin ön test son test uygulamalarından elde edilen puanların karşılaştırması için Wilcoxon testi kullanıldı. Test sonucuna göre ön test uygulamasından elde edilen puan ile son test uygulamasından elde edilen puan arasında anlamlı fark bulunuyor ($p<.05$). Öğretmenlerin son test puanlarında ön teste göre oldukça yüksek oranda bir atış olduğu görülüyor (Bkz. Tablo 9). Buna göre öğretmenlerin program hakkındaki bilgi düzeyinin yükseldiği söylenebilir.

2.1.1.1.2. 5 Taş Sosyal ve Finansal Liderlik Programına Katılan Öğretmenlerin Ön Test- Son Teste Sosyal ve Finansal Liderlik Hakkındaki Bilgi Düzeylerinin Karşılaştırılması

		N	Ortanca	Ortalama	Std. Sapma	Z	p
2019-2020	Ön test	290	4,1818	4,1564	,45080	8,938	,000
	Son test	176	4,8182	4,6798	,36428		

Tablo 9: Öğretmenler için Sosyal Liderlik Ölçeğinin Ön- test Son- test Uygulamalarından Elde Edilen Puanların Karşılaştırılması

2019-2020 Eğitim öğretim yılında uygulanan Öğretmenler İçin Sosyal Liderlik Ölçeğinin ön test son test uygulamalarından elde edilen puanların karşılaştırması için Wilcoxon testi kullanıldı. Test sonucuna göre ön test uygulamasından elde edilen puan ile son test uygulamasından elde edilen puan arasında anlamlı fark bulunuyor (p<.05). Öğretmenlerin son test puanlarında ön teste göre yüksek düzeyde bir artış olduğu görülüyor (Bkz. Tablo 10).

		N	Ortanca	Ortalama	Std. Sapma	Z	p
2019-2020	Ön test	289	3,5000	3,4664	,55705	11,011	,000
	Son test	176	4,7143	4,5617	,43561		

Tablo 10: Öğretmenler için Finansal Okuryazarlık Ölçeğinin Ön- test Son- test Uygulamalarından Elde Edilen Puanların Karşılaştırılması

2019-2020 Eğitim öğretim yılında uygulanan Öğretmenler İçin Finansal Okuryazarlık Ölçeğinin ön test son test uygulamalarından elde edilen puanların karşılaştırması için Wilcoxon testi kullanıldı. Test sonucuna göre ön test uygulamasından elde edilen puan ile son test uygulamasından elde edilen puan arasında anlamlı fark bulunuyor (p<.05). Öğretmenlerin son test puanlarında ön teste göre yüksek düzeyde bir atış olduğu görülüyor (Bkz. Tablo 11).

2.1.1.1.3. 5 Taş Sosyal ve Finansal Liderlik Programına e Katılan Öğretmenlerin Ön Test- Son Teste Göre Öğrenci Merkezli Öğretim Uygulamaları Hakkındaki Bilgi Düzeylerinin Karşılaştırılması

		N	Ortanca	Ortalama	Std. Sapma	Z	p
2019-2020	Ön test	290	4,0476	4,1686	,46892	8,155	,000
	Son test	176	4,7619	4,6272	,38834		

Tablo 11: Öğrenci Merkezli Öğretim Uygulamaları Ölçeğinin Ön-test Son- test Uygulamalarından Elde Edilen Puanların Karşılaştırılması

2019-2020 Eğitim öğretim yılında uygulanan Öğrenci Merkezli Öğretim Uygulamaları Ölçeğinin ön test son test uygulamalarından elde edilen puanların karşılaştırması için Wilcoxon testi kullanıldı. Test sonucuna göre ön test uygulamasından elde edilen puan ile son test uygulamasından elde edilen puan arasında anlamlı fark bulunuyor (p<.05). Öğretmenlerin son test puanlarında ön teste göre yüksek düzeyde bir atış olduğu görülüyor (Bkz. Tablo 12).

2.1.1.2. Açık Uçlu Sorulardan Elde Edilen Bulgular

2.1.1.2.1. 5 Taş Sosyal ve Finansal Liderlik Programının Öğrencilere Katkıları

2019-2020 eğitim öğretim yılı başında 5 Taş Sosyal ve Finansal Liderlik Programına katılan öğretmenlere "Bu programı uygulamanın öğrencilerinize neler katacağını öngörüyorsunuz" dönem sonunda ise "Bu programı uygulamanın öğrencilerinize neler kattığını düşünüyorsunuz?" açık uçlu soruları soruldu.

2019-2020 eğitim öğretim yılı başında verilen cevaplara göre, öğretmenlerin büyük çoğunluğu soruya cevap verirken bazıları konu hakkında bilgisi olmadığı için cevap vermeyeceklerini belirttiler. Cevap veren öğretmenler için program hakkında bilgi kaynağı ölçme aracı kapsamında cevapladıkları ölçeklerdi. Öğretmenlere, sosyal liderlik, finansal okuryazarlık ve öğrenci merkezli öğretim uygulamaları ölçekleri uygulandı. Dolayısıyla öğretmenlerin verdikleri cevaplarda programa ilişkin bilgileri bu ölçeklerden elde ettikleri bilgilere dayanıyordu.

Öğretmenlerin verdikleri cevaplar üç temel başlık altında ele anıldı. Bunlardan birincisi öğretim uygulamalarına ilişkin kazanımlar, ikincisi konu temelli kazanımlar, üçüncüsü ise öğrencilerin bireysel gelişimlerine ilişkin kazanımlardır.

Öğretmenlerin bir bölümü, 5 Taş Sosyal ve Finansal Liderlik Programının öğrenci merkezli aktif öğretim yöntemlerinin kullanımına ilişkin kazanımlar sağlayacağı görüşündelerdi. Farklı öğretim yöntem ve tekniklerinin kullanımı, öğretimin aktif hale getirilmesi, günlük hayat ile sınıf içi öğretimin birleştirilmesi, projeye dayalı öğretim uygulamaları, derse aktif katılımın sağlanması, sınıf için oyunlar, yaratıcı öğretim uygulamaları sayesinde öğretimin daha etkili olacağı, öğrenci öğrenmesinin etkili ve kalıcı olacağı görüşündelerdi. Burada öğretmenler kendilerine öğretilen tüm bu etkili öğretim uygulamaları sayesinde öğrenme-öğretme sürecinin veriminin artacağı ve öğrencilerin daha kolaylıkla ve verimli biçimde bilgi tutum ve beceri kazanacakları görüşündelerdi. Bu yorumları destekleyen öğretmen görüşlerinden örnekler aşağıda yer alıyor:

- *''Öğrencinin aktif olacağı bir uygulama olacağını düşündüm."*
- *"Yeni öğretim yöntem ve tekniklerini tanıyarak sosyal uyum, toplum bilinci, analiz etme eleştirel düşünme, iletişim becerisini geliştirme, işbirliği."*
- *"Derslerde kullanabileceğim uygulanabilir oyunlar ve yöntemler öğrenmeyi bekliyorum."*
- *"Derslerinde başarılarının artacağı, öğrenme yöntem ve teknikleri ile öğrenci merkezli eğitim olacağı, bu sayede öğrencinin öğrenmeyi öğrenmesini başarabileceğini öngörüyorum."*
- *"Almış olduğumuz her eğitimin öğrencilere olumlu olarak yansıyacağını düşünüyorum."*
- *Öğretmen kendini ne kadar geliştirir ve yenilerse öğrencilerde o kadar yansır bu durum."*

- *"Daha verimli öğrenme ortamı oluşacağını düşünüyorum. Duygularını kontrol edebilen, düşüncelerini ifade eden ve davranışlarına olumlu yönde etki edeceğini düşünüyorum."*
- *"Plan yapma, yapılan planı uygulama, tutumlu olma, üretime katkı sağlama."*
- *"Yenilikçi öğrenme."*
- *"Öğrencilerin ders kazanımları yanında sosyal yönden bir-çok konuda desteklemek ve önlerine çıkabilecek problemlere karşı kendi çözüm yollarını bulmalarına rehberlik etmek."*
- *"Derslerde oyun üzerine kullanılan materyaller konusunda daha fazla bilgi sahibi olacağımı düşünüyorum. Haklar ve sorumluluklar hakkında bilgi edinmiş olacağım."*
- *"İşbirliği, oyun temelli öğretim kaynakları doğru finanse edebilme."*

Öğretmenlerin ölçekler sayesinde uygulamalar sonunda öğrencilerin belirli konu başlıklarında bilgi, tutum ve beceri kazanacaklarını düşünüyorlardı. Öğretmenlerin uygulama sonunda öğrencilerin kazanmasını bekledikleri bilgi, tutum ve beceriler; Hak ve sorumluluk bilinci, Liderlik becerileri, Tasarruflu, tutumlu olma, Girişimcilik ve sosyal farkındalıktır. Bu yorumları destekleyen öğretmen görüşlerinden örnekler aşağıda yer alıyor:

- *"Hak ve sorumluluklarını bilmelerini sağlayacak."*
- *Hak ve sorumluluklarını bilen, kendine güvenen, tasarruf konusunda daha bilinçli ve girişimci olacaklarına inanıyorum."*
- *"Özgüven, liderlik, sorumluluk, tutumluluk ve girişimcilik."*
- *"Öğrencilerin bütçeleme, tasarruf ve finans konularında daha bilgi sahibi olacaklarını düşünüyorum."*
- *"Tutumlu bir karakter oluşumuna katkı sağlayacağını düşünüyorum."*
- *"Bilgi, beceri, liderlikte daha etkin olma, her şeyi verimli kullanma ve daha birçok alanda gelişeceklerini düşünüyorum."*
- *"Tutumlu olmayı öğrenecekler."*
- *"Girişimcilik becerilerinin gelişmesine destek olacağını düşünüyorum."*
- *"Öğrencilerim birikim ve tüketim konusunda bilinçlenecekler."*
- *"Tutumlu olmayı"*
- *Haklarının farkında, duygu ve düşüncelerini ifade eden, haklarını savunan, geleceğini planlayan, uygulayan, finansal tutum ve becerilere sahip bireyler oluşturma."*
- *"Finansal konularda farkındalık oluşması."*

Öğretmenlerin program sonunda öğrencilerin kazanmasını bekledikleri sosyal ve bilişsel beceriler de oldukça çeşitlidir. Öğretmenlerce sıklıkla ifade edilenler; kendini ifade etme, özgüven, kendine güven, çevreye saygılı olma, yüksek iletişim becerileri, sabırlı olma, hoşgörülü olma, kendini keşfetme, merak/araştırma ve işbirliği yapabilmedir.

Yukarıdakilere ek olarak öğretmenler tarafından davranış değişikliği, tutum ve beceri gibi genel ifadelerin de oldukça yüksek düzeyde olduğu görüldü.

Bazı öğretmenler ise program hakkında bilgi sahibi olmadığı için soruya cevap veremeyeceklerini ifade ettiler. Bu yorumları destekleyen öğretmen görüşlerinden örnekler aşağıda yer alıyor:

- *Kendi başına iş yapabilme, sorunlara çözüm bulabilme ve kendine güven duyma beceri ve duyguları gelişebilecek."*
- *"Kendine güvenen çevresine duyarlı ve saygılı, iletişim ve sosyal becerilerini geliştirmeyi artıracak farkındalıklar yaratabilmek."*
- *"Tutumlarının değişmesi ile birlikte becerilerinin gelişmesi sağlanmış oluşacaktır."*
- *"Kendilerini daha iyi geliştireceklerine inanıyorum."*
- *"Öğrencilerin öz güvenini arttırma konusunda katkı sağlayacağını düşünüyorum*
- *"Güven, mutluluk, eşitlik."*
- *"Kendilerine yetebilen, çözüm odaklı, ben merkezlilikten uzak, hoşgörülü ve sabırlı davranışlar kazanacaklarına inanıyorum."*
- *"Öğrencilerin kendilerini tanımalarını, hak ve sorumluluklarının olduğunu fark etmelerini sağlayacaktır. Ayrıca çevresindeki insanlarında haklarının olduğunu fark edecektir. Hayatına yön verecek hedefler koymayı, hedeflere ulaşmak için plan yapması gerektiğini kavrayacaktır."*
- *"Duygularını ve düşüncelerini özgürce ifade edebilmek Yeni beceriler geliştirebilmek."*
- *"Özgüvenlerinin artacağına inanıyorum."*
- *"Hiç bir fikrim yok."*

2019-2020 eğitim öğretim yılı sonunda verilen cevaplara göre öğrenciler tüm öğretim etkenliklerine eğlenerek katıldılar ve süreçten mutlu oldular. Program kapsamında uygulanan etkinliklerin oyunlar içermesi öğrenciler tarafından sevildi. Öğrencilerin süreçte aktif olmaları da öğrenmelerine katkı sağladı. Bu yorumları destekleyen öğretmen görüşlerinden örnekler aşağıda yer alıyor:

- *''Öncelikle çok eğlendiler."*
- *"Öncelikle çok keyifli buluyorlar 5Taş etkinliklerini."*
- *"... oyunlarla hem eğlendiler hem de öğrendiler."*
- *"Eğlenerek öğrenme."*
- *"Öğrencilerim çok mutlu oldu."*
- *"Eğlence, merak, yeni bir şeyler öğrenmenin mutluluğu..."*
- *"Derslerde daha mutlu daha istekli oldular."*
- *"Daha aktif rol almaya başladılar. Oyunlara farklı yorumlar katmaya başladılar."*
- *"Farklı bir çalışma oldu yaparak yasayarak öğrenmelerine katkı sağladı."*

Öğretmen görüşlerinden öğrencilerin program kazanımlarından birçoğuna eriştikleri söylenebilir. Öğretmenler bazıları üç boyut için de görüş belirtikken bazıları da sadece bir boyuta ilişkin açıklama yaptılar. En çok görüş belirtilen alt başlık finansal liderlik oldu. Bu edinimler programın sosyal liderlik, finansal liderlik ve girişimcilik başlıkları altında değerlendirildi.

Öğretmenlere göre öğrencilerde hak ve sorumlulukları, çocuk hakları konusunda farkındalık geliştir. Farklı kültürleri tanıma fırsatı buldular ve farklılıklara karşı hoşgörü geliştirdiler. Bu yorumları destekleyen öğretmen görüşlerinden örnekler aşağıda yer alıyor:

- *"Haklarının ve Sorumluluklarının farkındalar ve bunu her ortamda anlatabilecek seviyedeler". Yarış olmadan da oyundan keyif almanın, oynayarak öğrenmenin tadına vardılar. Sadece paradan değil, zamandan enerjiden tasarruf etme ve biriktirme alışkanlığı kazandılar."*
- *"Haklar sorumluluklar ilişkisi, farklı kültürlerin doğal ve zenginlik olduğunu görme, çocuk hakları, bütçe hazırlama, istek ve ihtiyaç vb. kavramlarda farkındalık ve bilinç kazandırdığını düşünüyorum."*

- *"Çevresine duyarlı, dünya zenginliklerinin ve farklılıkların ayırdına varan, tutumlu bireyler oldular ve becerileri daha da gelişti, arkadaşlık ve aile bağları güçlendi."*
- *"İfade etme özgürlüğü, tasarruf, farklı düşüncelere saygı", problem çözme."*
- *"Öğrencinin kendini fark etmesini sağladı."*
- *"Farklı yaşamları fark ettiklerini düşünüyorum."*
- *"Farkındalık kazanımları açısından önemlidir."*
- *"haklarını daha rahat savunabilen bireyler olma yolunda önemli bir adım attılar".*
- *"Öğrencilerim bu program sürecinde kendi sorumluluklarını, haklarını fark etmeye başladılar."*
- *"....başkalarına saygı, insanları olduğu gibi kabul etme."*
- *"Hak ve sorumluluklarını öğrendiler."*
- *"Empati kurma."*

Öğretmenlere göre öğrenciler en fazla finansal liderlik konusunda gelişim gösterdiler. Özellikle para, zaman ve enerji ile ilgili tasarruflu olma, para biriktirme, bilinçli harcama yapma konularında bilinç kazandılar. Para biriktirme bilinç kazanma yanında eyleme dökülen bir davranış haline geldi. Artık öğrenciler planlama dâhilinde para biriktirebilir hale geldiler. Öğrenciler istek ve ihtiyaç kavramları arasında ayrım yapabilir hale geldiler. Program kapsamında yürütülen uygulamalar sayesinde bağış yapmanın önemini de kavradılar. Bu yorumları destekleyen öğretmen görüşlerinden örnekler aşağıda yer alıyor:

- *"Birikim yapmayı, yaptığı birikimi nasıl ve nereye harcayabileceğini."*
- *"Tasarruf yapmayı ve önemi kavradığını," bütçeler, gelir gider hesabı."*
- *"Para biriktirip bağış yapmak."*
- *"Tasarruf bilinci oluştu. İstek ve ihtiyaç kavramını ayırt ediyorlar. İhtiyaçlarını öncelik sırasına koymayı öğrendiler. Para biriktirmeyi öğrendiler. Paralarını en etkin şekilde nasıl değerlendirecekleri hakkında fikir yürütebiliyorlar."*
- *"Sadece su para elektrik değil de zamanın da tasarruflu kullanılması gerektiğini fark etmeleri"*
- *"Tasarruf yapmayı öğrendiler."*
- *"Öğrencilerin bütçe konusunda tutumları olumlu olarak değişti."*
- *"Tasarruf bilinci, yardımlaşma."*
- *"Tasarrufun önemlini öğrenciler çok iyi kavradılar."*
- *"İhtiyaç ve isteklerini belirleyerek tasarruf yapma iletişim becerileri sorumluluk bilinci proje uygulama ve yönetme becerisi etkinlik hazırlama ve uygulama beceri."*

Öğretmen görüşlerine göre öğrencilerde genel ifade ile girişimcilik ruhu yerleşti. Bu kapsamda kendi bütçesini hazırlamayı, plan yapmayı, planlarını uygulamaya koymayı öğrendiler. Öğrencilerde aynı zamanda liderlik yapabilme becerisi de gelişti. Bu yorumları destekleyen öğretmen görüşlerinden örnekler aşağıda yer alıyor:

- *"Girişimcilik, finansal okur-yazarlık ve kendini tanıma etkinliklerini eğlenceli bir yolculuğa çıkarttı."*
- *"Kendine yetebilen, yaratıcı, tasarruf bilinci gelişmiş, lider birey yetiştirdiğini düşünüyorum."*
- *"Planlama, tutum yapma becerilerine katkı sağladığını düşünüyorum. "*
- *"Liderlik ve tutumluluk becerileri kazanmaları."*
- *"Hedeflerine ulaşabileceklerini gördüler."*
- *"Kendine güven, empati, liderlik".*
- *"Sosyallik girişimcilik liderlik sorumluluk haklarının farkındalığı kültürel çeşitlilik ."*
- *"Girişimci ruh"*
- *"Kendi bütçesini planlama ve planlarına uyma konusunda tecrübe edindiler."*

- *"Öğrencilerim bütçe hazırlama konusunda etkin oldular. Girişimcilik konusunda kendilerine güven duymaya başladılar ."*

2.1.1.2.2. 5 Taş Sosyal ve Finansal Liderlik Programından Elde Edilen Kazanımlar Doğrultusunda Öğretmenlerin Yapmak İstedikleri Değişimler

2019-2020 eğitim öğretim yılı başında ve sonunda öğretmenlere "Bu programa katılarak öğretmenliğinizde neyi değiştirmek veya neyi daha farklı yapmayı hedefliyorsunuz?" sorusu yöneltildi.

2019-2020 eğitim öğretim yılı başında soruya verilen cevaplardan ulaşılanlara göre öğretmenlerin projeye katılımdan dolayı duydukları heyecan anlaşılıyor. Öğretmenlerin verdikleri cevaplara göre proje sonunda değiştirmek istedikleri veya farklı yapmayı düşündükleri uygulamalar üç başlık altında ele alındı.

Birincisi boyutta, öğretmenlerin bu programa katılarak sınıfında kullanabileceği öğrenci merkezli uygulamaları öğrenmeyi beklediği görüldü. Öğrenecekleri öğrenci merkezli ve aktif öğretim yöntemleri sayesinde öğretim ortamını daha zevkli hale getirme, tekdüzelikten kurtarma, daha kalıcı öğrenme sağlama, dersi daha verimli hale getirme, öğrenciler içi mutlu ve eğlenceli öğrenme ortamları sağlamayı hedeflediler. Bu yorumları destekleyen öğretmen görüşlerinden örnekler aşağıda yer alıyor:

- *"Etkinlik temelli öğrenme yöntemini zenginleştirme."*
- *"Farklı yöntem ve teknikler ile eğitim becerimi arttırmayı hedefliyorum."*
- *"Eğitim ve öğretimi zevkli hale getirmek yani çocukların daha kolay anlayabileceği şekilde yapmak istiyorum."*
- *"Eğitimde yeni yaklaşımlar kullanmak."*
- *"Tekdüze bir konu anlatımdan ve sıradanlıktan monotonluktan çıkabilmeyi ümit ediyorum."*

İkincisi, programında konusu olan sosyal ve finansal liderlik konularında kazanacağı bilgileri öğrencilere aktarmayı hedeflediklerini belirttiler. Bu yorumları destekleyen öğretmen görüşlerinden örnekler aşağıda yer alıyor:

- *"Tutum ve girişimcilik konularını çocuklara etkin şekilde nasıl kazandıracağımı öğrenmek istiyorum."*
- *"Finansal planlama konusunda gelişebilmeyi ve bu konuda hem kendi çocuklarımı hem de öğrencilerimi geliştirmeyi hedefliyorum."*
- *"5 Taş bileşenlerini doğru kullanabilmeyi öğrencilerin bu konuda öngörü ve farkındalığını arttırmak bu eğitim sonunda sosyal projeleri daha etkin yapabilmek ve finansal anlamda . tasarruf edip uygulayabilmek."*
- *"Eğitimde finansın önemini vurgulama Tasarruf tedbirleri konusunda Öğrencilere davranış oluşturmasına yardımcı olma."*
- *"Öğrencilerimin liderlik özelliklerini ortaya çıkarmak."*

Üçüncüsü ise öğretmenlik bilgi ve becerileri konusundaki donanımlarının artmasıdır. Programın uygulanmasına yönelik heyecan özellikle bu boyutta ifade edilmektedir. Projenin konusu ne olursa olsun öğretmenler kendilerini yenilemek, geliştirmek, ufkunu açmak, farklı bakış açıları kazanmak, diğer öğretmenlerle tanışıp bilgi paylaşımında bulunmak ve nihayetinde öğrencilerine daha faydalı öğretmenler olma beklentisi ile projeye katıldılar. Bu yorumları destekleyen öğretmen görüşlerinden örnekler aşağıda yer alıyor:

- *"Kişisel gelişimimde katkılar olacağına, güzel bilgiler öğreneceğime bu bilgilerin öğrencilerin ve yasamım üzerinde uygulayabileceğime inanıyorum."*
- *"Kendimi yenilemek istiyorum. Yeni bir şeyler öğrenerek öğrencilerime ve kendime katkıda bulunmak istiyorum. Yeni Bir şeyler öğrenmek beni mutlu ediyor."*
- *"Farkındalığı artt8ırmak ve bu çerçevede güzel dokunuşlar yapabilmek"*
- *"Klasik öğretmen tipinden farklı olarak, öğrencilerinin öğrenme etkinliklerinde daha aktif rol almasını sağlayan, yenilikçi, proje üreten ve uygulayan bir öğretmen olma yolunda bu eğitimin ben ve öğrencilerime ışık tutacağına inanıyorum."*
- *"Kişisel ve mesleki gelişimime, ilişkilerime katkı sağlayacağını, bunun da öğrencilerime ve çevreme olumlu katkıda bulunacağını düşünüyorum."*

Sayısı az da olsa bazı öğretmenler ÖRAV tarafından daha önce düzenlenmiş olan etkinlikleri katılmış ve o eğitimlerin olumlu referansıyla yine faydalı bilgi ve beceriler kazanma ümidiyle bu uygulamaya katıldılar. Bu yorumları destekleyen öğretmen görüşlerinden örnekler aşağıda yer alıyor:

- "Daha önce de ÖRAV'ın atölye çalışmalarına katılmış ve hayran kalmıştım. Bu kursta da kendime ve öğrencilerime birçok şey katacağıma inanıyorum."

2019-2020 eğitim öğretim yılı sonunda soruya verilen cevaplardan elde edilenlere göre öğretmenlerin proje deneyimleri doğrultusunda değiştirmek istediklerinin başında sınıf içi öğretim uygulamalarına ilişkin uygulamalar geliyor. Öğretmenlerin özellikle öğrenci merkezli ve aktif öğretim uygulamalarından örnek aldıkları ve sonrasında da sınıflarında bunları kullanmak istedikleri görülüyor. Bunun gerekçesi olarak da öğrenci merkezli öğretim uygulamalarından daha fazla verim almalarını gösterdiler. Bundan dolayı da sonraki uygulamalarının bu yolla daha verimli geçeceği inancını taşıyorlar. Öğretmenlerde görülen bir değişiklik te müfredat yetiştirme kaygısıyla ihmal ettikleri aktif öğrenme yöntemleri ile daha iyi öğretim yapılabileceklerine ilişkin görülerdi. Ayrıca zaman kaygısının da yersiz olduğunu düşünüyorlar. Bu yorumları destekleyen öğretmen görüşlerinden örnekler aşağıda yer alıyor:

- *"Öğrencilere oyunlar aracılığıyla dersleri daha verimli hale getirme"*
- *"Aktif öğrenme yöntemlerini kendi dersime de uyarlayarak daha verimli ders işliyorum."*
- *"Dersi farklılaştırma konusunda fikir oluşturdu"*
- *"Vermek istediklerimi nasıl daha rahat kolay aktarabilirim"*
- *"Uygulamalı eğitime ağırlık vermeyi".*
- *"Daha çok öğrenci merkezli ders işlemeyi düşünüyorum."*
- *"Yaratıcı ders işleme, öğrenci merkezli ders işleme yöntemlerini öğrenme"*
- *"Oyunun öğrenmedeki yeri ve önemi büyük"*
- *"Öğrenci merkezli öğrenme yöntemlerini kullanmaya devam edeceğim ve derslerimi daha çok oyunla destekleyeceğim."*
- *"Daha yaratıcı eğlenceli olmak"*
- *"Kendimden çok öğrencilerin aktif olduğu bir ders islemek istiyorum"*
- *"Aktif öğrenme yöntemlerini derslerimde etkili kullanabilmek. Özgüvenli bireyler yetiştirmek "*
- *"Öğrenciyi daha merkeze alarak eğitim öğretim gerçekleştirmek gerektiğini gördüm"*

Öğretmenlerin öğretim sürecinden öğrencilerle birlikte programın temel konularını öğrendikleri ve bunları kendi hayatlarında uygulamak istedikleri görülüyor. Özellikle tasarruf yapma, bütçe hazırlama konularına daha fazla vurgu yapıldığı görülüyor. İfade edilen bir diğer kazanım ise finansal ve sosyal liderlik becerisidir.

Bunlara ek olarak öğretmenler proje konularını sonraki yıllarda da sürdürmek niyetindelerdi. Öğrencilerini ilerleyen yıllarda da sosyal ve finansal liderler olarak yetiştirme niyetindelerdi. Bu yorumları destekleyen öğretmen görüşlerinden örnekler aşağıda yer alıyor:

- *"... finansal konularda daha bilinçli harcama."*
- *"Öğrencilerimin bilgi ve becerilerini geliştirmek. Onlara farklı insanlara saygı duymalarını öğretebilmek. Finansal okuryazarlıklarının gelişmesini sağlamak."*
- *"Liderlik duygularımı geliştirmek ve onlara örnek olmak."*
- *"Finansal liderlik yapmayı öğrendim."*
- *"Finansal yönden kendi gelişimime katkı sağlamak ve bunu da topluma aktarabilmek."*
- *"Sosyal ve finansal olarak lider olmanın bana ve hayatıma çok olumlu yansımaları oldu."*

- *"Öğrencilerime tasarruf alışkanlığı kazandırmak. Bütçelerini yönetebilmelerini ve yaşamda daha girişimci olmalarını istiyorum."*
- *"Tüketimi azaltmak. Param var alırım bilincini azaltmak istiyorum."*
- *"Öncelikle istek ve ihtiyaçlarını kendi bütçelerine göre ayarlayabilen ama ondan önce kendilerini toplum içinde rahat ifade edebilen bireyler yetiştirmek istiyorum."*

Öğretmenler program sayesinde öğretmenliklerini sorgulama fırsatı bulmuşlar ve eksikliklerini görebilmişlerdir. Bundan sonrada farkına vardıkları eksiklikleri girmeye yönelik çalışma niyetindeler. Bu süreci, değişim için milat olarak görenler de vardır. Sonraki süreçte öğrencilere faydası olacak çalışmalar yapmaya devam edecekler. Bu yorumları destekleyen öğretmen görüşlerinden örnekler aşağıda yer alıyor:

- *"Bu program benim öğretmenlik anlayışımı tamamen değiştirdi diyebilirim. Müfredatı yetiştirme telaşı yaşarken çocukları hayata hazırlamanın verdiği huzur ve mutluluk paha biçilemez."*
- *"Kendimi geliştirmek, uygulayabileceğim yeni çalışmalar öğrenmek ve daha fazla çocuğa erişebilmek istiyorum."*
- *"Bundan sonra yeniliklerle, öğrencilerimin ufkunu açacak çalışmalarla onlara destek olmaya çalışacağım."*
- *"Güncellemeyi hedefledim."*
- *"Değişik etkinlikler ile eğitime bakış açısındaki değişimlere uzak kalmamak, kendini sürekli yenilemek, değişik gruplar içinde yer almak, sınıfta yapılan değişik etkinliklerle eğitim öğretim sürecini renklendirmek."*
- *"Öğrenciler yeni bilgiler aktarmak"*
- *"Mesleki bilgi beceri ve farkındalığını arttırmak ve uygunlarıyım yöntem ve teknikleri geliştirmek amacım"*
- *"Yenilikçi ve farklılık yaratan bir öğretmen olmak."*
- *"Değişen koşullarda öğrencilerin hayatında ve yaşam becerilerinde etkin olmak, çocukların yaşamını zenginleştirmek, farklı yönlerini keşfetmelerini sağlamak."*

2.1.2.Öğrencilerden Elde Edilen Bulgular

Öğrencilerden ait bulgular ölçeklerden elde edilen ve açık uçlu sorulardan elde edilen bulgular biçiminde iki başlık altında ele alındı.

2.1.2.1. Ölçeklerden Elde Edilen Bulgular

		N	Ortanca	Ortalama	Std. Sapma	Z	p
	Ön Test	3638	3,9	4,0247	,48114	-10,703	,000
	Son Test	1872	4,2	4,1740	,50780		

Tablo 12: Öğrenciler için Proje Değerlendirme Ölçeğinin Ön- test Son- test Uygulamalarının Karşılaştırılması

Öğrenciler İçin Proje Değerlendirme Ölçeğinin tüm soruları üzerinden yapılan ön test son test karşılaştırması için Wilcoxon testi kullanıldı. Test sonucuna göre ön test uygulamasından elde edilen puan ile son test uygulamasından elde edilen puan arasında anlamlı fark bulunuyor (p<.05). Ortalama ve ortanca değerleri incelendiğinde ön teste göre son test puanlarından belirgin bir artış vardır (Bkz. Tablo 13). Buna göre, uygulanan programın öğrencilerin konulara ilişkin tutumlarında artış sağladığı söylenebilir.

		N	Ortanca	Ortalama	Std. Sapma	Z	p
	Ön Test	3638	4	3,9001	,61489	-8,155[b]	,000
	Son Test	1872	4,1	4,0462	,60629		

Tablo 13: Öğrenciler için Proje Değerlendirme Ölçeği, Finansal Liderlik Alt Boyutunun Ön- test Son- test Uygulamalarının Karşılaştırılması

Öğrenciler İçin Proje Değerlendirme Ölçeği Finansal Okuryazarlık alt boyutu üzerinden yapılan ön test son test karşılaştırması için Wilcoxon testi kullanıldı. Test sonucuna göre ön test uygulamasından elde edilen puan ile son test uygulamasından elde edilen puan arasında anlamlı fark bulunuyor (p<.05). Ortalama değerleri incelendiğinde ön teste göre son test puanın bir artış olduğu görülüyor (Bkz. Tablo 14). Buna göre, uygulanan programın öğrencilerin finansal okuryazarlık konusuna ilişkin tutumlarında artış sağladığı söylenebilir.

		N	Ortanca	Ortalama	Std. Sapma	Z	p
	Ön Test	3638	4,0000	4,0219	,52733	-11,873[b]	,000
	Son Test	1872	4,2727	4,2123	,56086		

Tablo 14: Öğrenciler için Proje Değerlendirme Ölçeği, Sosyal Liderlik Alt Boyutunun Ön-test Son- test Uygulamalarının Karşılaştırılması

Öğrenciler İçin Proje Değerlendirme Ölçeği sosyal liderlik alt boyutu üzerinden yapılan ön test son test karşılaştırması için Wilcoxon testi kullanıldı. Test sonucuna göre ön test uygulamasından elde edilen puan ile son test uygulamasından elde edilen puan arasında anlamlı fark bulunuyor (p<.05). Ortalama değerleri incelendiğinde ön teste göre son test puanın bir artış olduğu görülüyor (Bkz. Tablo 15). Buna göre, uygulanan programın öğrencilerin sosyal liderlik konusuna ilişkin tutumlarında artış sağladığı söylenebilir.

		N	Ortanca	Ortalama	Std. Sapma	Z	p
	Ön Test	3638	4,0000	4,0420	,52029	-6,282[b]	,000
	Son Test	1872	4,2000	4,1316	,54825		

Tablo 15: Öğrenciler için Proje Değerlendirme Ölçeği, Girişimcilik Alt Boyutunun Ön- test Son- test Uygulamalarının Karşılaştırılması

Öğrenciler İçin Proje Değerlendirme Ölçeği girişimcilik alt boyutu üzerinden yapılan ön test son test karşılaştırması için Wilcoxon testi kullanıldı. Test sonucuna göre ön test uygulamasından elde edilen puan ile son test uygulamasından elde edilen puan arasında anlamlı fark bulunuyor (p<.05). Ortalama değerleri incelendiğinde ön teste göre son test puanın bir artış olduğu görülüyor (Bkz. Tablo 16). Buna göre, uygulanan programın öğrencilerin girişimcilik konusuna ilişkin tutumlarında artış sağladığı söylenebilir.

2.1.2.2. Açık Uçlu Sorulardan Elde Edilen Bulgular

2.1.2.2.1. Öğrencilerin Okul Döneminden Beklentileri

2019-2020 eğitim öğretim yılı başında öğrencilere okul döneminden beklentilerinin ne olduğu soruldu.

Öğrencilerin büyük çoğunluğu okulda başarılı olmak istediğini vurguladı. Başarılı olmak genel ifadesinin yanında başarılı olmayı notların yüksek olması, takdir almak, sınıfı geçmek, sınıf birincisi olmak gibi somutlaştıranlar da vardır. Öğrencilerin beklentilerinden bir diğeri de dersleri, konuları, öğrenmek istemeleridir. Matematik ve İngilizce öğrenmek istenilen ve isimleri ifade edilen iki derstir. Çalışmada birinci sınıfa başlayacak olanların da olması okuma yazma öğrenmeyi ön plana çıkarıyor.

Öğrencilerin akademik başarı yanında sosyal boyutta da beklentileri bulunuyor. İlkokula yeni başlayanlar ve okul değiştirenlerde arkadaş edinme isteği ön plana çıkıyor. Öğrenciler arkadaşlarıyla oynamak, eğlenmek, sınıfta ve derslerde mutlu olmaya yönelik beklentileri de ön plana çıkıyor (Bkz. Tablo 17, Şekil 1).

Kelime	Kelime Sayısı	%	Kelime	Kelime Sayısı	%	Kelime	Kelime Sayısı	%
başarılı	1177	7	Eğlenmek	46	<1	arkadaşlıklar	24	<1
olmak	1007	6	Fazla	46	<1	başarıyla	24	<1
öğrenmek	480	3	İsterim	46	<1	derslerimi	24	<1
istiyorum	478	3	Oyun	46	<1	kitap	24	<1
güzel	276	2	Geçmek	45	<1	sınıfımı	24	<1
başarı	244	2	İçin	45	<1	sınıfı	22	<1
yeni	221	1	Okumak	44	<1	temiz	22	<1
eğitim	218	1	Geliştirmek	43	<1	dönemi	21	<1
okuma	203	1	Olsun	43	<1	karne	21	<1
öğrenci	183	1	Yılı	43	<1	oyunlar	21	<1
olması	156	1	Bitirmek	42	<1	sahibi	21	<1
olmasını	145	1	Öğrenmeyi	42	<1	sene	21	<1
yıl	138	1	Olarak	41	<1	yüksek	21	<1
bekliyorum	129	1	Sevgi	41	<1	geçmesi	20	<1
şeyler	123	1	Saygı	40	<1	insan	20	<1
yazma	122	1	okulda	39	<1	olmam	20	<1
geçirmek	107	1	arkadaş	38	<1	resim	20	<1
dönem	104	1	bilmiyorum	38	<1	kazanmak	19	<1
yazmayı	103	1	çocuğumun	38	<1	öğretmenimi	19	<1
bilgiler	98	1	sosyal	37	<1	almayı	18	<1
arkadaşlarımla	96	1	düşünüyorum	35	<1	arkadaşlarımın	18	<1
almak	91	1	olup	34	<1	derslerimin	18	<1
mutlu	91	1	etkinlikler	33	<1	geçmesini	18	<1
derslerimde	89	1	takdir	33	<1	içinde	18	<1
şekilde	86	1	şey	33	<1	karnemin	18	<1
çalışkan	78	<1	bol	32	<1	mutluluk	18	<1
okumayı	76	<1	sağlıklı	32	<1	sınıfa	18	<1
okul	75	<1	arkadaşlar	31	<1	taktir	18	<1
olmayı	71	<1	okula	31	<1	öğretmenim	18	<1
ders	67	<1	vakit	31	<1	bana	17	<1
yapmak	67	<1	matematik	30	<1	bilgili	17	<1
çalışmak	67	<1	sınıf	30	<1	dersleri	17	<1
eğlenceli	66	<1	öğretmenimin	30	<1	ingilizce	17	<1
çalışıp	61	<1	birey	29	<1	spor	17	<1
bilgi	56	<1	verimli	29	<1	yazı	17	<1
kendimi	52	<1	diliyorum	28	<1	devam	16	<1
edinmek	51	<1	olabilmek	28	<1	görmek	16	<1
oynamak	51	<1	öğrenip	28	<1	ile	16	<1
öğretim	47	<1	derslerime	27	<1	inanıyorum	16	<1
okulu	27	<1	saygılı	26	<1	olacağım	16	<1

Tablo 16: Bu Okul Döneminden Beklentilerin Neler? Sorusuna Verilen Cevaplara İlişkin Kelime Sıklığı

Şekil 1: Bu Okul Döneminden Beklentilerin Neler? Sorusuna Verilen Cevaplara İlişkin Kelime Bulutu

2.1.2.2.2. Öğrencilerin Uygulanan Testten Çıkarımları

2019-2020 eğitim öğretim yılı 5 Taş Sosyal ve Finansal Liderlik Programına başlamadan önce uygulanan ölçme araçlarını cevaplayan öğrencilere, "Sence bu testte neyi anlamaya çalışıyoruz?" sorusu yöneltildi. Öğrenci görüşlerine göre büyük çoğunluk genel ifadelerle testin amacını açıklamaya çalışırken, bir kısmı daha spesifik cevaplar verdiler. Öğrenci cevapları uygulayıcıların kendilerini tanımaya, anlamaya çalıştıklarına yöneliktir. Ayrıca testin kendi kendilerini tanıma ve anlamak amacında olduğunu düşünenler de oldukça fazladır. Bu çerçevede öne çıkan bir diğer kavram ise kişiliktir. Öğrenciler testlerle kişiliklerinin ölçüldüğünü düşünüyorlar.

Tüm genel ifadelerin yanında ölçek sorularından çıkarım yapanlar da bulunuyor. Finansal örnekler: "Para biriktirebileceğimizi", "Para biriktirmeyi ve tasarruflu olmayı düşünüyorum", "Para, tasarruf ve iyi bir öğrenci olmayı", "Birikim yapmayı", "Birikim kazanç ve azim". Sosyal liderlik kapsamında arkadaşlık, arkadaş, saygı, eşitlik, çevre, saygı, sevgi kavramları ön plana çıkıyor. Bu konudaki öğrenci ifadelerinden örnekler: "Davranışlarımızı, tutumumuzu", "saygılı olmamızı", "Arkadaşlık ilişkilerimizin nasıl olduğunu", "Sorumluluk, eşitlik, arkadaşlık iletişim kurma becerisi", "Arkadaşlık, eşitliği", "Çevresine saygı duymayı, kendime olan saygıyı, insanlarla olan ilişkimi anlamaya çalıştınız". Son olarak girişimcilik kapsamında kişilik, birey, özgüven gibi kavramlar ön plandadır. Bu konudaki öğrenci ifadelerinden örnekler: "Özgüvenimin olup olmadığını öğrenmek istiyorsunuz", "Özgüven, eşitlik, dostluk, kazanım", "Kişilik ve özgüven başarı seviyesi", "Kişilik ve özgüven" (Bkz. Tablo 18, Şekil 2).

Şekil 2: "Sence Bu Testte Neyi Anlamaya Çalışıyoruz?" Sorusuna İlişkin Kelime Bulutu

Kelime	Kelime Sayısı	%	Kelime	Kelime Sayısı	%	Kelime	Kelime Sayısı	%
beni	309	2	okul	53	<1	miyim	24	<1
nasıl	237	2	çocuğun	52	<1	okulda	24	<1
için	217	2	kişiliğimi	50	<1	davranış	23	<1
anlamaya	212	2	anlamak	48	<1	eşitlik	23	<1
kendimizi	208	2	kendine	48	<1	genel	23	<1
tanımaya	189	1	başarılı	47	<1	güven	23	<1
benim	187	1	sosyal	47	<1	ile	23	<1
bir	184	1	bizim	46	<1	kişiliğimizi	23	<1
çalışıyorsunuz	154	1	özelliklerimizi	46	<1	öğrenmeye	23	<1
bilmiyorum	152	1	neler	43	<1	birey	22	<1
kendimi	148	1	olduğumuzu	41	<1	birikim	21	<1
tanımak	140	1	test	40	<1	insanlarla	21	<1
iyi	136	1	öğrenci	39	<1	çevreye	21	<1
kişisel	116	1	arkadaşlık	38	<1	gerektiğini	20	<1
olduğumu	98	1	kendime	35	<1	anlamadım	19	<1
tanımayı	98	1	kendimize	34	<1	diye	19	<1
daha	93	1	tutumlu	34	<1	hayata	19	<1
kadar	87	1	öğrencilerin	33	<1	iletişim	19	<1
özelliklerimi	82	1	arkadaş	32	<1	istiyorsunuz	19	<1
olan	77	1	bence	31	<1	muyum	19	<1
öğrenmek	77	1	özelliklerini	31	<1	sahip	19	<1
para	76	1	hakkında	30	<1	tanıyoruz	19	<1
ilgili	73	1	saygı	30	<1	çalışıyorlar	19	<1
olduğunu	73	1	özellikleri	30	<1	özgüven	19	<1
biri	71	1	başarı	29	<1	düşünce	18	<1
olmak	68	1	düşüncelerini	29	<1	eşit	18	<1
kişilik	64	1	eğitim	29	<1	kişinin	18	<1
çalışıyoruz	64	1	çalışıyor	28	<1	planlı	18	<1
insan	61	<1	şeyler	28	<1	taniyip	18	<1
düşüncelerimi	60	<1	arkadaşlarımla	27	<1	çalışıyorum	18	<1
bilgi	59	<1	tasarruf	27	<1	çok	18	<1
olmayı	57	<1	öğrenciyi	27	<1	bilmem	17	<1
olup	57	<1	insanlara	26	<1	etmek	17	<1
kendini	56	<1	karşı	26	<1	olarak	17	<1
çocukların	56	<1	çocuk	26	<1	olduğu	17	<1
tanıma	55	<1	beceri	25	<1	tanıtmak	17	<1
öğrencinin	54	<1	düşüncelerimizi	25	<1	yapmak	17	<1
bizi	53	<1	bakış	24	<1	çalışmak	17	<1
kendi	53	<1	ifade	24	<1	çalıştınız	17	<1

Tablo 17: Bu Okul Döneminden Beklentilerin Neler? Sorusuna Verilen Cevaplara İlişkin Kelime Sıklığı

2.2. 2020-2021 Eğitim Öğretim Yılı Uygulama Sonuçları

Bu başlık altında 2020-2021 Eğitim Öğretim yılında öğretmenler ve öğrencilerden elde edilen verilerin analizi sonucu ulaşılan bulgular ve bulgularla ilgili yorumlar yer alıyor.

2.2.1. Öğretmenlerden Elde Edilen Bulgular

Öğretmenlere ait bulgular ölçeklerden elde edilen ve açık uçlu sorulardan elde edilen bulgular biçiminde iki başlık altında ele alındı.

2.2.1.1. 5 Taş Sosyal ve Finansal Liderlik Programına Katılan Öğretmenlerin Motivasyon Düzeyleri

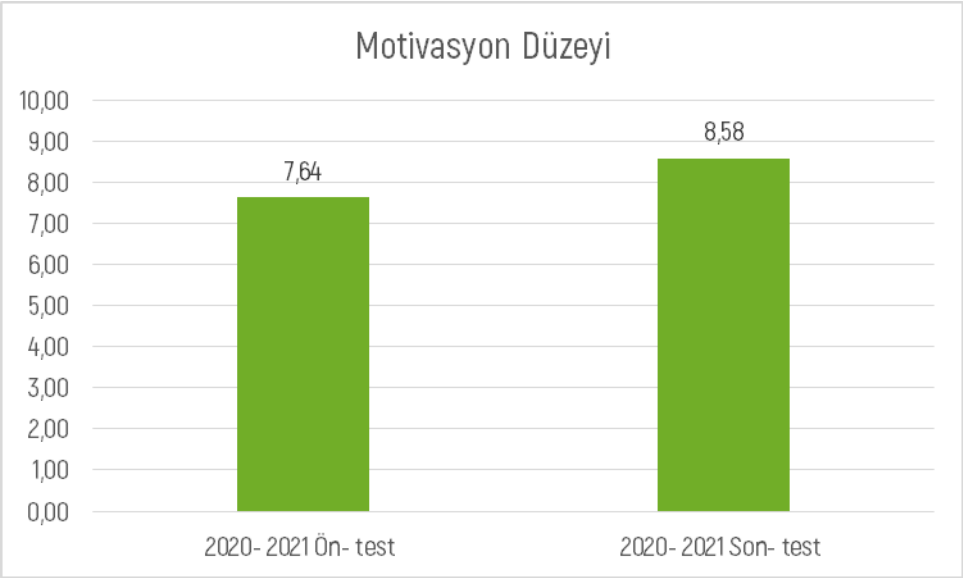

Grafik 9: Öğretmenlerin Ön- test ve Son- test Öz-motivasyon Düzeylerinin Karşılaştırılması

2020-2021 Eğitim öğretim yılında 5 Taş Sosyal ve Finansal Liderlik Programına katılan öğretmenlerden uygulama öncesi ve sonrasında motivasyonlarını 1'den 10'a kadar, 1 en düşük 10 en yüksek olacak şekilde puanlamaları istendi. Öğretmenlerin uygulama sonrası motivasyon düzeylerinden artış olduğu görüldü. Uygulama öncesine göre uygulama sonrasında gözlemlenen bu artış istatistiki olarak da anlamlıdır ($p<.05$), (Bkz. Grafik 9).

2.2.1.2. Ölçeklerden Elde Edilen Bulgular

2.2.1.2.1. 5 Taş Sosyal ve Finansal Liderlik Programına Katılan Öğretmenlerin Ön Test- Son Teste Göre 5 Taş Sosyal ve Finansal Liderlik Programı Hakkındaki Bilgi Düzeylerinin Karşılaştırılması

		N	Ortanca	Ortalama	Std. Sapma	Z	p
2020-2021	Ön test	624	2	2,2380	,85122	15,323	,000
	Son test	318	5	4,6698	,45657		

Tablo 18: 5 Taş Sosyal ve Finansal Liderlik Programı Hakkında Bilgi Ölçeğinin Ön- test Son- test Uygulamalarından Elde Edilen Puanların Karşılaştırılması

2020-2021 eğitim öğretim yılında uygulanan 5 Taş Sosyal ve Finansal Liderlik Programı Hakkında Bilgi Ölçeğinin ön test son test uygulamalarından elde edilen puanların karşılaştırması için Wilcoxon testi kullanıldı. Test sonucuna göre ön test uygulamasından elde edilen puan ile son test uygulamasından elde edilen puan arasında anlamlı fark bulunuyor (p<.05). Öğretmenlerin son test puanlarında ön teste göre oldukça yüksek oranda bir atış olduğu görülüyor (Bkz. Tablo 19).

2.2.1.2.2. 5 Taş Sosyal ve Finansal Liderlik Programına Katılan Öğretmenlerin Ön Test- Son Teste Sosyal ve Finansal Liderlik Hakkındaki Bilgi Düzeylerinin Karşılaştırılması

		N	Ortanca	Ortalama	Std. Sapma	Z	p
2020-2021	Ön test	624	4,1818	4,1534	,50469	11,876	,000
	Son test	318	4,8182	4,6841	,38964		

Tablo 19: Öğretmenler için Sosyal Liderlik Ölçeğinin Ön- test Son- test Uygulamalarından Elde Edilen Puanların Karşılaştırılması

2020-2021 Eğitim öğretim yılında uygulanan Öğretmenler İçin Sosyal Liderlik Ölçeğinin ön test son test uygulamalarından elde edilen puanların karşılaştırması için Wilcoxon testi kullanıldı. Test sonucuna göre ön test uygulamasından elde edilen puan ile son test uygulamasından elde edilen puan arasında anlamlı fark bulunuyor (p<.05). Öğretmenlerin son test puanlarında ön teste göre yüksek düzeyde bir atış olduğu görülüyor. Buna göre, uygulanan programın öğretmenlerin sosyal liderlik konusuna ilişkin bilgilerinde artış sağladığı söylenebilir (Bkz. Tablo 20).

		N	Ortanca	Ortalama	Std. Sapma	Z	p
2020-2021	Ön test	622	3,4643	3,4391	,59466	14,665	,000
	Son test	318	4,7857	4,5779	,48572		

Tablo 20: Öğretmenler için Finansal Okuryazarlık Ölçeğinin Ön- test Son- test Uygulamalarından Elde Edilen Puanların Karşılaştırılması

2020-2021 Eğitim öğretim yılında uygulanan Öğretmenler İçin Finansal Okuryazarlık Ölçeğinin ön test son test uygulamalarından elde edilen puanların karşılaştırması için Wilcoxon testi kullanıldı. Test sonucuna göre ön test uygulamasından elde edilen puan ile son test uygulamasından elde edilen puan arasında

anlamlı fark bulunuyor (p<.05). Öğretmenlerin son test puanlarında ön teste göre yüksek düzeyde bir atış olduğu görülüyor (Bkz. Tablo 21). Buna göre, uygulanan programın öğretmenlerin finansal okuryazarlık konusuna ilişkin bilgilerinde artış sağladığı söylenebilir.

2.2.1.2.3. 5 Taş Sosyal ve Finansal Liderlik Programına Katılan Öğretmenlerin Ön Test- Son Teste Göre Öğrenci Merkezli Öğretim Uygulamaları Hakkındaki Bilgi Düzeylerinin Karşılaştırılması

		N	Ortanca	Ortalama	Std. Sapma	Z	p
2020-2021	Ön test	624	4,1429	4,2092	,47306	10,708	,000
	Son test	318	4,8571	4,6394	,41207		

Tablo 21: Öğrenci Merkezli Öğretim Uygulamaları Ölçeğinin Ön- test Son- test Uygulamalarından Elde Edilen Puanların Karşılaştırılması

2020-2021 Eğitim öğretim yılında uygulanan Öğrenci Merkezli Öğretim Uygulamaları Ölçeğinin ön test son test uygulamalarından elde edilen puanların karşılaştırması için Wilcoxon testi kullanıldı. Test sonucuna göre ön test uygulamasından elde edilen puan ile son test uygulamasından elde edilen puan arasında anlamlı fark bulunuyor (p<.05). Öğretmenlerin son test puanlarında ön teste göre yüksek düzeyde bir atış olduğu görülüyor (Bkz. Tablo 30). Buna göre, uygulanan programın öğretmenlerin öğrenci merkezli öğretim uygulamalarına ilişkin bilgi ve davranışlarında artış sağladığı söylenebilir.

2.2.1.3. Açık Uçlu Sorulardan Elde Edilen Bulgular

2.2.1.3.1. 5 Taş Sosyal ve Finansal Liderlik Programının Öğretmenlere Kişisel Katkıları

2020-2021 eğitim öğretim yılı başında öğretmenlere "Bu programı uygulamanın size kişisel olarak neler katacağını düşünüyorsunuz?" 2020-2021 eğitim öğretim yılı sonunda ise "Bu programı uygulamanın size kişisel olarak neler kattığını düşünüyorsunuz?" soruları yöneltildi. 2020-2021 eğitim öğretim yılı başında öğretmenlerin verdikleri cevaplara göre uygulamanın kendilerine katacağı muhtemel beceriler konusundaki beklentiler dört başlık altında ele alındı. Bunlar; öğretim yöntemi, konu, öğretmenlik becerisi ve genel kazanımlardır.

Öğretmenlerin bu programdan temel beklentilerden birincisi, öğretimi daha verimli ve zevkli hale getirecek farklı ve etkili öğretim yöntem ve teknikleri öğrenecekleridir. Çoğunluğu sadece "farklı" ifadesini kullanırken birkaç öğretmen aktif öğrenme, proje temelli öğrenme ve oyunla öğrenme gibi daha spesifik isimler verdiler. Bu yorumları destekleyen öğretmen görüşlerinden örnekler aşağıda yer alıyor:

- *"Öğretmen olarak farklı bir bakış kazanacağımı yeni öğretim yöntem ve teknikleri ile dersimi zenginleştireceğimi düşünüyorum."*
- *"... aktif öğrenme yöntemleriyle daha çok bilgi sahibi olabilirim."*
- *"Proje temelli çalışmalarda yeni bakış açısı kazandıracağını düşünüyorum."*
- *"Farklı yöntemler öğrenme."*
- *"Daha önce uygulamadığım farklı yöntemleri bu programda öğrenip kendimi geliştirerek eksiklerimi giderip tecrübe sahibi olabilirim."*
- *"Eğitim ve öğretim de kazanımların oyunlaştırarak öğrencilerin daha etkili bir şekilde öğrenmelerini sağlayacağını düşünüyorum."*
- *"Aktif öğretmeyi katacağını zamanı verimli kullanmayı."*
- *"öğrenciler için dersimi daha eğlenceli bir ortama dönüştüreceğimi düşünüyorum. Sınıfımda kullanabileceğim farklı yöntem teknikleri öğrenebileceğimi düşünüyorum."*
- *"Yeni teknik ya da beceriler kazandıracağını düşünüyorum."*
- *"Öğrencilerimle daha etkili verimli ve eğlenceli dersler işleyebileceğimi düşünüyorum. Dersler eğlenceli hale geldikçe daha mutlu olacağıma inanıyorum."*
- *"Öğrencilerimin oyunlarla öğrenmesine fırsat vermek, proje tabanlı çalışmak, grupla diğer okul ve kurumlardaki öğrenci ve öğretmenlerle birlikte işbirliği ile çalışmak."*
- *"Öğrencilere bir takım beceriler kazandırmamda bana kolaylık sağlayacak yöntemler edinmeyi umuyorum."*

Öğretmenlerin programa ilişkin bir diğer beklentisi 5 Taş Sosyal ve Finansal Liderlik Programı konularına ilişkin oldu. Öğretmenler öğretmenlik becerilerinin gelişmesi, kişisel gelişimleri ve öğrendikleri konuları öğrencilerine aktarabilmek için sosyal ve finansal okuryazarlık, girişimcilik konularında bilgi sahibi olmayı bekliyorlar. Program hakkında bilgi sahibi olmadıkları için programın isminden ve uygulanan ölçeklerden edindikleri izlenime göre konuların sadece genel isimlerini belirttiler. Bu yorumları destekleyen öğretmen görüşlerinden örnekler aşağıda yer alıyor:

- *"Tasarruf ve tüketim bilinci."*
- *"Finansal okur yazarlık ve girişimcilik öğretmek ve teşvik etmek."*
- *"Yeniliklere açık bir öğretmenim Finansal bilgiler bütçe gibi girişimcilik gibi konularda daha fazla bilgi sahibi olacağımı düşünüyorum."*
- *"Kişisel olarak kendimi eksik hissettiğim finansal okuryazarlık Konusunda farkındalığımın artacağına inanıyorum. Öğrencilerime de sosyal girişimcilik becerilerini doğru yöntem ve tekniklerle kazandıracağımı öğrendiğim bir süreç olacak."*
- *"Öğrencilerime hem finansal okuryazarlık hem de girişimcilik becerilerini geliştirme konusunda yardımcı olabileceğimi ve bu konuda kendimi geliştireceğini düşünüyorum."*
- *"Sosyal ve finansal liderlik hakkında bilgi sahibi olmak."*
- *"Ayrıca öğrencilerine finansal okuryazarlık bilgi ve becerilerini hakkında farkındalık oluşturup uygulamaya dönük davranış geliştirmelerini sağlamak."*
- *"Öğrencilerimle uygulayabileceğim finansal bilinç ve girişimcilik konularında oldukça faydalı bilgiler alacağımı, ders yöntem ve tekniklerimi geliştireceğini düşünüyorum."*
- *"Finansal okuryazarlık ve sosyal girişimcilik bilgi becerileri. "*
- *"Finansal liderlik."*

Öğretmenlerin programa ilişkin diğer bir beklentisi, konular ve yöntemden bağımsız olarak öğretmenlik becerilerinin gelişeceğine ilişkin beklentileridir. Elde edecekleri her türlü kazanımla öğrencilerine daha faydalı olacaklardır. Bu yorumları destekleyen öğretmen görüşlerinden örnekler aşağıda yer alıyor:

- *"Kendime ve öğrencilerime artı değerler katacağına inanıyorum."*
- *"Ders işleme yöntemlerimi gözden geçirmem ve kendimi tekrar değerlendirmem için fırsat olacağını düşünüyorum."*
- *"Öğrencilerime daha faydalı olacağımı düşünüyorum."*
- *"Öğrencilerimle iletişimimin güçleneceğini, onları daha doğru şekilde yönlendireceğimi, finansal okuryazarlık becerimi geliştireceğini düşünüyorum."*
- *"Öğretmenlik hayatıma ve tecrübelerime olumlu katkı sunacağını düşünüyorum."*
- *"Bugüne kadar yapmaya çalıştığım uygulamaları daha bilinçli yapmama katkı sağlayacak."*
- *"Öğrencilerime karşı daha verimli olabilmek."*
- *"Daha olumlu bakış açısı, mesleki yeterlilik duygumu doyurmak ve kendini değerli hisseden mutlu çocuklar yetiştirebilmek."*
- *"Öğrencileri hem motive edip hem de onların amaçlarına ulaşmalarını görmek istiyorum"*
- *"Belki biraz daha çocukların gözüyle olayları görmemi sağlayacak ve öğrencilerimle empati Kurmak daha kolay olacak."*
- *"Bu programdan öğrendiklerimi hem kendi yaşamımda hem de derslerinin işlenişinde davranış değiştirme kullanmayı hedefliyorum."*
- *"Öğretmenliğime yeni bir bakış açısı katacağını düşünüyorum."*

Yukarıda beklenen üç kazanım çoğunlukla öğretim sürecine ilişkindi, öğretmenler bunlara ek olarak katılacakları uygulamanın kendi sosyal ve bilişsel gelişimlerine de katkı sağlayacağını düşünüyorlar. Öğretmenler yeni bakış açıları kazanacaklarını, çok boyutlu olarak gelişeceklerini, bilgi ve deneyim edineceklerini düşünüyorlar. Bu yorumları destekleyen öğretmen görüşlerinden örnekler aşağıda yer alıyor:

- *"Eğitim bilimcim artacak."*
- *"Öğrenmek çok kıymetli ve Bu programla Öğrendiğim bilgilerle bambaşka bir bakış açısı kazanacağımı düşünüyorum."*
- *"Öncelikle duygusal olarak bu çalışmadan yeni bilgiler edineceğimi düşünüyor, daha sonra kendi hayatımda öğrendiklerimi becerilere, doğru tutumlara ve davranışlara dönüştürmeyi."*
- *"Bu programın mesleki ve kişisel gelişimime sağladığı katkılar sayesinde öncelikle mutlu olacağım." "Daha yetkin bir öğretmen daha bilinçli bir birey olacağım."*
- *"Tutum ve davranışlar konusunda daha bilinçli olma konusunda katkı sağlayacağını düşünüyorum"*
- *"Kişisel Gelişim."*
- *"Hem kendim Kişisel mesleki olarak kendimi geliştirmek, farklı öğrenme ortamlarını oluşturmak."*
- *"Kendimi geliştirme fırsatı bulacağım."*
- *"Farkındalık."*
- *"Daha özgüvenli ve ne yapacağından emin olacağımı düşünüyorum."*
- *"Kendimi hem kişisel hem de mesleki anlamda geliştireceğine inanıyorum."*
- *"Yeni şeyler uygulamaya dönük bilgi ve yaklaşım."*

Son olarak öğretmenlerden program hakkında bilgileri olmadığından fikirlerinin de olmadığını kendilerinin de sonucu merak ettiklerini ifade ettiler. Bu yorumları destekleyen öğretmen görüşlerinden örnekler aşağıda yer alıyor:

- *"Açıkçası program hakkında bir fikrim olmadığı için ne katacağını bilmiyorum."*
- *"Ben de merak ediyorum."*
- *"Merak içerisinde bekliyorum"*
- *"Bir fikrim yok"*
- *"Eğitim sonundaki çıktılar ile değerlendirme yapacağım."*
- *"Yaşayıp göreceğiz"*

2020-2021 eğitim öğretim yılı sonunda öğretmenlerin ifadeleri incelendiğinde program konularıyla ilgili bilgi, tutum ve davranışlarının arttığı görüldü. En çok bilgi artışı finansal okuryazarlık, finansal girişimcilik alanlarında oldu. Bu kapsamda bütçe planlama ve hazırlama, tasarruf, istek ve ihtiyaç farkı, liderlik, girişim yapma, kalkınma için yollar detayda üzerinde durulan konulardı. Öğretmenlerin tutum boyutundaki ifadeleri bu konulara ilişkin farkındalıklarının artması ve önemine ilişkin inançlarının artmasıdır. Davranış boyutunda ise kendi bütçelerini hazırlamaya başlamaları, tasarruf yapmalarıdır. Bunlara ek olarak çocuk hakları, geri dönüşüm, Avrupa kalkınma amaçları, çocuk hakları, eşitlik adalet yer alıyor. Bu yorumları destekleyen öğretmen görüşlerinden örnekler aşağıda yer alıyor:

- *"Finansal okuryazarlık konusunda önemli bilgiler edindim. Hayatın birikim ve yatırım yapmak için uzun olduğu dolayısıyla parasını yöneten hayatını yönetir ilkesini çok benimsedim."*
- *"Sürdürülebilir kalkınma, finansal okuryazarlık ve sosyal girişimcilik alanında bilgi sahibi oldum."*
- *"Farkındalığımı attırdı. Özellikle tutumlu olmak ve tasarruf konusuna derslerimde daha eğlenceli aktivitelerle yer vermemde etkili oldu."*
- *"Avrupa kalkınma amaçları hakkında bilgi sahibi oldum."*
- *"Finansal okuryazarlık, sosyal girişimcilik, tasarruf konularında farkındalık yarattı ayrıca ekip olabilmemesin güzelliğini yaşattı."*
- *"Daha önceden sosyal ve finansal olarak yapmadığım olumlu davranışlar kazandığımı söyleyebilirim."*
- *"Programı uygularken sadece çocuklara bir şeyler katmakla kalmayıp kendimin de girişimcilik ve finansal konuda yetersiz olduğumu fark ettim ve tasarrufun önemini kavradım."*
- *"Tutumlu olmayı pek beceremeyen biriydim. Bana bu konuda katkısı olduğuna inanıyorum."*
- *"Beni geliştirdiğine inanıyorum."*
- *"Sürdürülebilir kalkınma alanları konusunda bilgi sahibi oldum."*
- *"Girişimcilik kavramını daha iyi tanımama, girişimciliğe giden yolları daha iyi öğrenmeme yol açtı."*
- *"Tasarruf etmeyi öğrendim."*
- *"Harcamalarda daha dikkatli olmaya başladım."*
- *"Çocuk hakları konusunda kesinlikle artık çok daha bilinçli bir birey olmanın gururunu yaşıyorum ayrıca insan tek başına da bir şeyleri değiştirebilirmiş çünkü bu süreçte değiştirenlerle."*

Öğretmenler proje sayesinde öğretmenlik becerilerinin geliştiğine vurgu yaptılar. Öğretmenler yapılan uygulamaların ufuklarını açtığını, kendilerine değişim için cesaret verdiğini ifade ettiler. Öğretmenler öğrencilerini yakından tanıma fırsatı bulduklarını, onlardaki bireysel farklılıkların ayrımına vardıklarını belirttiler. Bunların yanında öğretim planı hazırlama, teknoloji kullanımı, proje yürütme, velilerle iletişim becerilerinde gelişim olduğunu ifade ettiler. Bu yorumları destekleyen öğretmen görüşlerinden örnekler aşağıda yer alıyor:

- *"Bir projenin içinde olma, aidiyet duygusu hissetmek güzeldi."*
- *"Bana çok muhteşem şeyler kattı öğretmen arkadaşların yaratıcı çalışmaları öğrencilerin ürünleri benim kafamda farklı şeyler yapılabileceğini sezdirdi"*
- *"Farkındalık kazandım. Hem kendi hayatım için hem de öğrencilerimin bakış açılarını daha iyi anlamaya yönelik olarak."*
- *"Program öğrenmeyi planlama, yönetme, teknoloji kullanma becerileri geliştirdi."*
- *"Meslek heyecanımı artırdı. Gönüllülük, birikim, harcama, tasarruf gibi konularda bildiklerimi pekiştirdi, yanlışlarımın farkına varmamı sağladı."*
- *"Branşımla ilgili olmayan bir alanda projeye dâhil olmak beni heyecanlandırdı. Öğrencilerime yaşamsal beceri katacak bir çalışmada olmak, onları yönlendirmek organizasyon becerilerime katkı sundu."*
- *"Öğrencilerde araştırma becerisi kazandırmanın önemli olduğunu öğrendim."*
- *"Öncelikle kendi kişisel gelişimimi ve farkındalığımı olumlu yönde arttırdığını söyleyebilirim. Dahası öğrencilerimizle olan iletişimim daha iyi seviyelerde görünüyor."*
- *"Öğrencilerimle daha hızlı iletişim kurmamı sağladı. Onların farklı yönlerini fark etmemi sağladı. Kişisel olarak işbirliği içinde çalışmama katkı sağladı."*

Öğretmenler 5 Taş Sosyal ve Finansal Liderlik Programı sayesinde, nasıl öğrenci merkezli öğretmen olunabileceği öğrendiklerini ifade ettiler. Özellikle proje merkezli öğrenme yöntemi ile ilgili kazanımlarına daha fazla vurgu yaptılar. Bunun yanında öğrenci merkezli planlama, ölçme ve değerlendirme hakkında da bilgi sahibi olduklarını ifade ettiler. Bu yorumları destekleyen öğretmen görüşlerinden örnekler aşağıda yer alıyor:

- *"Bu kapsamda proje temelli öğrenme."*
- *"Bilgiye ulaşmayı ve farklı uygulama yapma yollarını öğrendim."*
- *"...öğrenci merkezli olma..."*
- *"Yeni bilgiler, etkinlikler, proje fikirleri ve kişiye özel öğretim yöntemleri keşfettim."*
- *"Akademik kazanımlar haricinde kazanımları dâhil etmem yönünde örnek uygulamalar kazandırmış oldu."*
- *"Daha fazla öğrenci merkezli, öğrencileri motive eden, değişik fikirlere açık, farklı materyaller kullanan özelliklerimi geliştirdiğini düşünüyorum."*
- *"Yönergeler oluşturarak çocukların hangi konuda yoğunlaşacağını çerçeveler içinde daha Kolay etkinlik yönergeleri yapılabilir."*
- *"Farklı bir öğretme yöntemi öğrendim. İyi planlama yapılarak zor konuların bile öğrenilebileceğini tecrübe ettim."*
- *"Yeni yöntemler keşfetmek, farklı yaklaşımlar."*

Son olarak görüşlerden elde edilen bilgilere göre öğretmenleri kendileri gibi öğretmenlerle birlikte olmak onları tanımak mutlu etti. Başarmış olmanın mutluluğu ve özgüveni taşıdılar. Bu yorumları destekleyen öğretmen görüşlerinden örnekler aşağıda yer alıyor:

- *"Öğrencilerimden etkinlikler konusunda çok güzel geri dönüşler aldım. Bu da beni çok mutlu etti. Bu etkinliğin içinde yer almak çok keyifliydi."*
- *"Mutlu."*
- *"Yeni nesle karşı farkındalığım arttı ülkemde çok kıymetli insanların varlığını bilmek beni mutlu etti."*
- *"Öğrencilerimle ve 5 taş için kurulan gruplardaki öğretmenlerimle böyle bir program adı altı birleşmek beni çok mutlu etti."*
- *"Motivasyonumuzu artırarak birlikte bir hedefe ulaşmamızı sağladı."*
- *"Proje tabanlı çalışarak finansal be sosyal okuryazarlığı iyice kavramanın ve kavratmanın mutluluğunu yaşıyorum."*
- *"Meslektaşlarımla bilgi alışverişi yapmak, konusunda uzman kişilerden bilgiler almak kişisel ve mesleki gelişimime katkı sağladı."*
- *"Beni cesaretlendirdi"*
- *"Bu proje kapsamında öğrencilerimi daha yakından tanıma fırsatı bulduğum için mutluyum."*

2.2.1.3.2. 5 Taş Sosyal ve Finansal Liderlik Programının Öğrencilere Katkıları

Öğretmenlere 2020-2021 eğitim öğretim yılı başında "Bu programı uygulamanın öğrencilerinize neler katacağını öngörüyorsunuz?" 2020-2021 eğitim öğretim yılı sonunda ise "Bu programı uygulamanın öğrencilerinize neler kattığını düşünüyorsunuz?" soruları yöneltildi. 2020-2021 eğitim öğretim yılı başında sorulan soruya öğretmenlerin verdikleri cevaplara göre öğrencilerin elde edecekleri muhtemel kazanımlar üç başlık altında ele alındı. Bunlar; konu, öğrenme süreci, bilişsel ve sosyal gelişimdir.

Konu başlığı altındaki kazanımlar 5 taş programının sosyal liderlik, finansal liderlik ve girişimcilik olarak isimlendirilen üç temel konusuna ilişkindir. Öğretmenler edindikleri ilk izlenimlere göre öğrencilerin bu konularda kazanımlarının olacağını düşündüler. Bu yorumları destekleyen öğretmen görüşlerinden örnekler aşağıda yer alıyor:

- *"Finansal okuryazarlık girişimcilik."*
- *"Finansal okuryazarlık ve sosyal girişimcilik ile ilgili kazanımlarla birlikte daha bilinçli bireyler olacaklarını düşünüyorum. "*
- *"Öğrencilerime girişimcilik ve liderlik konularında destek olmayı düşünüyorum. Bu Bilgi seviyesinden davranış boyutuna kadar ilerlemesini istiyorum."*
- *"Hak ve sorumluluklarının neler olduğunu öğrenecekler. Tasarruf yapma para biriktirmeye öğrenecekler"*
- *"Bilinçli bir tüketici olacaklarını ve belki de içlerindeki girişimci liderlik ruhunu açığa çıkaracağını düşünüyorum."*
- *"Tutumlu olma, işbirliği sosyalleşme gibi becerilerine katkıları olacağını düşünüyorum."*
- *"Özgüvenli olmayı, tasarruf yapabilmeyi ve önemini, kendi bütçesini yapmaları."*
- *"Etkili öğrenme, öğrenmeyi öğrenme ve girişimcilik konusunda katkı sunacağını düşünüyorum."*
- *"Finansal okuryazarlık konusunda bilgi sahibi olacaklar. "*
- *"Girişimcilik, haklarını nasıl savunacaklarını."*
- *"Sosyal girişimcilik ve finansal okuryazarlık Becerisini kazanacaklarını düşünüyorum"*
- *"Girişimcilik becerisini geliştirmek."*
- *"Liderlik finansal becerilerinin gelişeceğini düşünüyorum."*

Öğretmenlere göre uygulanacak olan programın öğrencilerin olumlu yönde etkileyecek öğrenme-öğretme sürecine yönelik faydaları olacaktır. Öğrenme süreci uygulanacak aktif öğrenme etkinlikleri sayesinde eğlenceli, dikkat çekici, öğrenmeyi artırıcı, derse yönelik ilgiyi artırıcı yönde olacağını düşündüler. Bu yorumları destekleyen öğretmen görüşlerinden örnekler aşağıda yer alıyor:

- *"Daha çok eğlence ve daha kısa sürede öğrenme."*
- *"Kolay ve kalıcı öğrenme ile sosyal iletişim becerilerini artıracaktır."*
- *"Öğrencilerin derslere daha olumlu bakmalarını fark edeceklerini düşünüyorum."*
- *"Onları daha da aktifleştireceğimi düşünüyorum."*
- *"İşbirliğine daha çok önem vereceklerini düşünüyorum".*
- *"Onlarda eğlenerek öğrenecekler bence her anlamda olumlu katkıları olacak."*
- *"Oyunlaştırma ile eğlenceli Bilgi aktarımı."*
- *"Öğrenmelerinin daha kalıcı ve eğlenceli olacağını düşünüyorum."*
- *"Daha iyi bir eğitim ve daha kullanışlı bir öğrenme ortamı."*
- *"Her farklı uygulama çocukların ilgisini çekiyor ve derslere, okul yaşantısına motivasyonunu arttırıyor. Bu programla da öğrendiklerimi sınıfımda uygulayarak çocukların ufkunu açacak etkinliklere yer vermek istiyorum.''*

Öğrencilerin sosyal ve bilişsel boyutta kazanımlarıda uygulanacak olan öğretim yaklaşımlarının konu kapsamın dışındaki yan kazanımlarıdır. Öğrencilerde kendini ifade etme, özgüven, problem çözme becerisi, sosyal açıdan duyarlılık, sosyal iletişim, sorumluluk bilinci, dış dünyaya yönelik farkındalık gibi beceriler kazanmalarını bekliyorlar. Bu yorumları destekleyen öğretmen görüşlerinden örnekler aşağıda yer alıyor:

- *"Kendilerini ifade etmelerine ve düşünme süreçlerine katkı sağlamayı umuyorum."*
- *"Motivasyon ve özgüven sağlayacağını düşünüyorum."*
- *"Sosyal ve akademik yönden öğrencileri destekler."*
- *"Öğrencilerimin daha sosyal duyarlı otokontrol sahibi yapacağı temennisindeyim."*
- *"Öğrencilerimde kendini ifade edebilmeleri-eşitlikçi yaklaşımlar sergilemelerini sağlamasını."*
- *"Kolay ve kalıcı öğrenme ile sosyal iletişim becerilerini artıracaktır."*
- *"Mental, duygusal, bilişsel ve uygulama anlamda büyük bir donanım sağlayacağını düşünüyorum."*
- *"Kendine güvenen ve bu güvenle başarılı bir gelecek nesil olabileceklerini düşünüyorum."*
- *"Kendi el becerileri ile ve düşünme ile yeni bilgiler edinebileceklerini öngörüyorum."*
- *"Sorumluluk bilinçlerini olumlu yönde etkileyecektir."*
- *"Farklı bir bakış bekliyorum."*
- *"Duygu beceri ve birçok alanda kazınım sağlamasını diliyorum."*
- *"Özgüveni arttırmanın yöntemleri."*

2020-2021 eğitim öğretim yılı sonunda öğretmenlerin "Bu programı uygulamanın öğrencilerinize neler kattığını düşünüyorsunuz? sorusuna verilen cevaplara programın öğrencilere olan katkısına ilişkin en çok vurgu yapılan kazanım konulara ilişkin oldu. Bu nedenle konuya ilişkin kazanımlar beş tema çerçevesinde ele alındı. Bunlar; kişisel anlayış ve keşif, haklar ve sorumluluklar, tasarruf ve harcama bilinci, planlama ve bütçeleme ile sosyal ve finansal girişim'dir.

Öğretmenlerin çoğu öğrenci kazanımları hakkında konu adı belirterek açıklamalarda bulunurken bir kısmı ise kazanımlara ilişkin genel ifadeler kullandılar. Özellikle farkındalık ve bilinçlenme konusuna

vurgu yaptılar. Bunun yanında öğrencilerin bilgi, tutum ve becerilerinde gelişme olduğunu belirtenler de bulunuyor. Bu yorumları destekleyen öğretmen görüşlerinden örnekler aşağıda yer alıyor:

- *"Farklı bakış açısı."*
- *"Finans ve liderlik konusunda farkındalık."*
- *"Duyarlılık ve farkındalık."*
- *"Öğrencilerimin finans konularındaki farkındalığını yükseltti".*
- *"Farkındalık yarattığını düşünüyorum özgüven kazandılar araştırdılar öğrendiler."*
- *"Bilgi ve becerilerinde artış gözlemlendi. Davranışları olumlu yönde değişti."*
- *"Birçok konuda bilinçlendiler."*
- *"Becerilerinin ve tutumlarının geliştiğini düşünüyorum."*
- *"Finansal okuryazarlık hakkında bilgi sahibi oldular."*
- *"Finansal okuryazar olmaları için yaparak yaşayarak öğrendiler."*
- *"Harika değişiklikler güzellikler sağladı öğrenci davranışlarında."*
- *"Finansal olur yazarlık konusunda farkındalık oluşturdular."*

Öğretmenlerin kişisel anlayış ve keşif boyutu kapsamında kazanımlara ilişkin yaptıkları açıklamalara göre öğrenciler kendilerini ve çevrelerini keşfettiler, ayrıca hem kendilerine hem de çevrelerine ilişkin farkındalıklarında artış oldu. Bunun yanında farklı kültürleri, dünyayı tanıma fırsatları oldu. Artık farklı olana daha fazla saygı gösteriyorlar. Bu yorumları destekleyen öğretmen görüşlerinden örnekler aşağıda yer alıyor:

- *"Program, çocukların kendilerini keşfetmelerine destek olmuştur."*
- *"Öğrencilerin çevresinde duyarlı bireyler olması..."*
- *"..kültürel etkileşim konularında faydaları oldu."*
- *"Öğrencilerime farkındalık kazandırdı... Ayrıca yeni kültürler tanıma fırsatları oldu."*
- *"Kendileri dışındakilerin farkına varma, özgüven."*
- *"Dünyayı ve parayı ve haklarını keşfettiler."*
- *"Kendilerini daha iyi tanıyabildiklerini düşünüyorum."*
- *"Farkındalıkları değişti, farklı kültürleri tanıdılar ve bilinçli olma."*
- *"Öğrencilerim farklı kültürlerle ilgili bilinç sahibi oldular."*
- *"Dünyayı tanıma anlamında farklı olana saygılı olmak adına çok faydalı olduğunu düşünüyorum"*
- *"Farklı kültürleri tanıdılar."*
- *"Kendilerini keşfettiler, dünyaya karşı farkındalıkları arttı..."*

Öğretmenlere göre öğrenciler hak ve sorumluluklarını öğrendiler bu konuda bilinçlerinde gelişme sağlandı. Çocuk haklarına ilişkin yasal düzenlemeleri öğrendiler. Hem kendilerini hem de çevresindeki her bireyin eşit haklara sahip oldukları konusunda bilinçleri arttı. Bu yorumları destekleyen öğretmen görüşlerinden örnekler aşağıda yer alıyor:

- *"Hak ve sorumluluk bilincinin geliştiğini düşünüyorum".*
- *"Program, hak ve sorumluluklarını farkında olmalarına destek olmuştur."*
- *"Öğrencilerin haklarını bilmesi açısından oldukça güzel bir uygulamaydı."*
- *"Öğrencilerime farkındalık kazandırdı. Bütçelemenin, girişimciliğin ne olduğunu öğrendiler. Ayrıca yeni kültürler tanıma fırsatları oldu."*
- *"Onlar da bilmedikleri birçok şey öğrendiler. Başta çocuk haklarını."*
- *"Kendilerini daha rahat ifade edebiliyorlar ve haklarını öğrendiler."*

- *"Çocuklar hak ve sorumluluklarını öğrendi sadece kendilerinin olmadığını farklı kişilerinde bu haklara sahip olduğunu gördük"*
- *"Öğrencilerim eşit haklarda yasayabilecekleri bir dünya hayaline inandılar. Haklarını öğrendiler. Sosyal alanlarda bilgi ve birikimleri arttı."*
- *"Sorumluluk duygusu geliştirdi ve haklarını öğrendiler."*
- *"Hak ve sorumluluk arasındaki farkı ve bağlantıyı keşfettiler."*

Öğretmen görüşlerine göre öğrenciler tutumlu olmayı ve tasarruf yapmayı öğrendiler ve hayatlarında uygulamaya başladılar. Para veya kaynaklar olsun, bunların israfını önlemeye yönelik girişimlerde bulunuyorlar. Artık istekleri ile ihtiyaçları arasındaki ayrımı yapabiliyor ve bu bilgileri doğrultusunda hareket ediyorlar. Bu yorumları destekleyen öğretmen görüşlerinden örnekler aşağıda yer alıyor:

- *"Öğrencilerim tasarruf yapmayı öğrendiler."*
- *"Program, çocukların kendilerini keşfetmelerine, hak ve sorumluluklarını farkında olmalarına, tasarruf ve harcama bilinci kazanmalarına, sosyal ve finansal girişimler kazanmalarına destek olmuştur."*
- *"Öğrencilerin çevresinde duyarlı bireyler olması, tutum bilincin gelişmesi, haklarını bilmesi açısından oldukça güzel bir uygulamaydı."*
- *"Onlar da bilmedikleri birçok şey öğrendiler... Bunun yanında parayı kullanmayı, istek ve ihtiyaç yönetimini vb."*
- *"Çocukların artık israftan çok ihtiyacı olan bir şeyi elindeki olanaklarla pratik çözümler bularak gideriyor ve çevrede gördüğü problemleri çözmek için fikir üretip nasıl sonuca ulaştırabiliriz için çaba sarf ediyor."*
- *"Tasarruf bilinci."*
- *"Öğrencilerimde ihtiyaç ve istekler konusunda farkındalık oluşturdu."*
- *"Sosyal ve finansal Liderlik konusunda yeni bilgiler öğrenerek bu konuda öz güven kazandılar. Tasarruf bilincini daha iyi kavradılar."*
- *"Birikim yapma, tutumlu olma, uluslararası alanda araştırma yapabilme öz farkındalık geliştirme bunlardan bazıları."*

Öğretmenlere göre öğrenciler belirli planlar doğrultusunda bütçe hazırlama bilgi ve becerisine sahip oldular. Bu yorumları destekleyen öğretmen görüşlerinden örnekler aşağıda yer alıyor:

- *"Bütçe yapma, tutumlu olma gibi kavramlar konusunda daha bilinçliler."*
- *"Bütçelerini düzenlemeyi ve yönetmeyi öğrendiler."*
- *"Öğrencinin kendi bütçesini oluşturma beceriş."*
- *"Bütçe planlaması ve tasarruf konusunda olumlu anlamda geri dönütler aldım."*
- *"Bütçe yapmanın hedef belirleyip ona ulaşmak için çalışmanın önemini öğrendiler."*
- *"Tasarruf harcama bilinci, planlama, organize etme, üretme, bütçe yapma, özgüven."*
- *"Öğrencilerim tasarruflu olmayı ve plan yapmayı öğrendi, bunu derslerde sürekli ifade ediyorlar."*
- *"Farkındalık, araştırma becerisi, planlama, tasarruf, bütçe oluşturma, yapabilme ve başarı hissi."*
- *"Planlama yapmayı öğrendiler."*
- *"Finansal konuların nasıl idare edileceğini ve nasıl tasarruf, planlama yapılacağını öğrendiler."*

Öğretmen görüşlerine göre öğrenciler sosyal ve finansal girişim konusunda yapılan uygulamalar, projeler sayesinde bilgi ve beceri sahibi oldular. Aynı zamanda bu konularda farkındalıkları da artmış oldu. Öğrenciler meslekleri de tanımış oldular. Bu yorumları destekleyen öğretmen görüşlerinden örnekler aşağıda yer alıyor:

- *"Sosyal girişimciliği uygulayarak öğrendiler."*
- *"Toplumun içinde birer fert olarak... Sosyal girişimciliği ve gönüllülüğü bir sorumluluk haline getirmek için adım atmaları."*
- *"Sürdürülebilir Kalkınma alanları, bütçenin önemi, girişimcilik, kaynakları verimli kullanma girişimci olmayı öğrenip gerçekleştirmeyi istiyorlar."*
- *"Tasarruf bilinci ve girişimcilik konusunda farkındalık oluştu."*
- *"... Sosyal ve finansal alanda nasıl girişimci olunabilir öğrendiler."*
- *"Bütçe yapma, tutumlu olma gibi kavramlar konusunda daha bilinçliler. Üretim yapma konusunda da daha istekliler."*
- *"Sorumluluk alma, kendine ve çevresine daha duyarlı olma, problemleri analiz etme ve çözme davranışları arttı. Ayrıca doğaya ait olan her şeye saygı duymaları ve geri dönüşümü nasıl yapacakları konusunda bilgi sahibi oldular."*
- *"Geri dönüşüm ile finans birleştirilip çanta yapımı sayesinde hem ürün oluştu hem geri dönüşün farkına varıldı."*
- *"Meslekler, tutumlu olmayı vb. öğrendiler."*

Öğrenciler konulara ilişkin kazanımların yanında özellikle öğrenme süreçlerinin geliştirecek, daha etkin öğrenmelerini sağlayacak beceriler de kazandılar. Özellikle araştırma yapma becerilerini, yine araştırmaya götüren eleştirel düşünme ve merak duygusunu kazandılar. Bunun yanında bir işe başlama ve sürdürebilme konusunda da beceri kazandılar. Bu yorumları destekleyen öğretmen görüşlerinden örnekler aşağıda yer alıyor:

- *"Araştıran sorgulayan yaratıcı bireyler"*
- *"Öğrencilerimin araştıran sorgulayan ve keşfeden bireyler olmasına çok büyük katkıda bulundu."*
- *"Bireysel çalışma, araştırma, merak"*
- *"Araştırılarak doğruya ulaşabildiklerini gördüler. Nasıl araştırma yapıldığını keşfettiler."*
- *"Araştırma ve keşfetme"*
- *"Merak duygularını harekete geçirdiğine inanıyorum."*
- *"Başladıkları işi sonuna kadar getirmeyi öğrendiler."*
- *"Zengin bakış açısı."*
- *"... Çözüm odaklı çalışma gibi ne erikleri gelişti."*
- *"Sosyal ve finansal konularda becerileri arttı. Araştırarak öğrenmeleri sağlandı."*
- *"Araştırmacı, meraklı bir tutum, daha farkında oldular."*
- *"Araştırma yapmayı, yaparak yaşayarak öğrenmeyi, plan yapmayı kavradılar."*
- *"Merak duygusunu pekiştirdiği ve araştırmaya sevk ettiğini düşünüyorum."*
- *"Araştırmacı, meraklı bir tutum, daha farkında oldular."*

Uygulama süreci öğrencilerin çok farklı sosyal ve bilişsel kazanımlar elde etmesini sağladı. Bunlardan birincisi kendini ailesine, arkadaşlarına ve çevresine daha rahat ifade edebilir hale gelmeleridir. Yine aynı kapsamda iletişim becerileri de gelişti. Süreçte sürekli aktif olmaları ve ürünler geliştirmeleri özgüvenlerinin gelişmesini sağladı. Öğrencilerin sorumluluk alma, yerine getirme becerileri gelişti. Tüm bunlara ek olarak, zamanı verimli kullanma, aidiyet, sabır gibi çeşitli sosyal ve bilişsel becerileri edindiler. Bu yorumları destekleyen öğretmen görüşlerinden örnekler aşağıda yer alıyor:

- *"Kendilerini ailelerine daha rahat ifade etmeye başladılar."*
- *"İlk temadan son temaya iletişimlerinin, yaratıcılıkların ve sorgulayıcı bir tutum içinde olduklarını gördüm."*
- *"Özgüven, araştırma yapma becerisi, ufukları açıldı."*
- *"Özgüvenleri arttı. Konuyu hazır ya da ezber bilgi olarak değil kendileri yaparak öğrendiler."*
- *"Özgüveni ve becerileri arttı."*
- *"Sorumluluk ve farklı bakış açıları geliştirme."*
- *"Sorumluluk alarak yerine getirme."*
- *"Sorumluluk bilinci."*
- *"Salgın engel olsa sorumluluklarını yerine getirmeye çalıştılar."*
- *"Öğrencilerim, sorumluluklarını yerine getirme, ürün ortaya getirme, zamanı etkin kullanma. "*
- *"Öğrenciler kendilerini bu programa ait hissettiler ve bu çocuklarda aidiyet duygusunu geliştirdi."*
- *"Sürekliliği sağlayarak sabır duygusunu öğrendiler. Bir sürecin başarı ile sonuna geldiler."*
- *"Aralarındaki bağlar kuvvetlendi ve Araştırmacı ve üretken olma özellikleri gelişti."*

Son olarak, öğretmenler öğrencilerin öğrenme sürecinde mutlu olduklarını belirttiler. Özellikle yaparak ve yaşayarak öğrenme etkinlikleri onlar için eğlenceli bir süreç oldu. Bu yorumları destekleyen öğretmen görüşlerinden örnekler aşağıda yer alıyor:

- *"Öncelikle eğlendiler."*
- *"Etkinlikleri yaparken mutlu oldular. Heyecanla görevlerin gelmesini beklediler."*
- *"Eğlenerek öğrendiler."*
- *"... Ve en önemlisi de mutluluk."*
- *"... Yaparak yaşayarak etkinliklerle eğlenerek zevk aldılar ve çok mutlu oldular."*
- *"Temaları yaparken çok keyif aldılar."*
- *"Keyif aldılar. Etkinlikleri yaparken çok eğlendiler..."*
- *"Programdaki görevlerimizi müfredatımızla kolaylıkla eşleştirebildik bu da eğlenerek kalıcı öğrenme sağlamamıza yardımcı oldu."*

2.2.1.3.3. 5 Taş Sosyal ve Finansal Liderlik Programından Elde Edilen Kazanımlar Doğrultusunda Öğretmenlerin Yapmak İstedikleri Değişimler

2020-2021 eğitim öğretim yılı başında ve sonunda öğretmenlere "Bu programa katılarak öğretmenliğinizde neyi değiştirmek veya neyi daha farklı yapmayı hedefliyorsunuz?" sorusu yöneltildi. 2020-2021 eğitim öğretim yılı başında verilen cevaplara göre öğretmenlerin hedefleri dört tema altında toplandı. Bunlar: Öğretmenlik becerisi, yöntem kullanımı, konuya ilişkin bilgi gelişimi ve kişisel gelişimdir.

Öğretmenlerin program sonunda gerçekleştirmek istedikleri hedeflerin büyük çoğunluğu öğretmenlik becerisinin gelişimidir. Yaptıkları mevcut eğitim öğretim etkinliklerinin daha olumlu yönde değişeceklerini planlıyorlar. Gelişecek öğretmenlik becerileri ile öğrencilerine, okula ve ülkeye daha faydalı olabileceklerdir. Bu yorumları destekleyen öğretmen görüşlerinden örnekler aşağıda yer alıyor:

- *"Mesleki olarak gelişeceğimi düşünüyorum."*
- *"Kendini geliştiren ve yeniliklere açık bir öğretmen olduğumu fark ettirmek isterim."*
- *"Öğrencilerimin gelişiminde küçük bir desteğimin bile olması beni çok mutlu ediyor. Klişe eğitim öğretim yapmak yerine bu tarz yaklaşımlarla da öğrencilerime dokunmak istiyorum."*
- *"Klasik bir öğretmen değil de farklı bakış açıları kazanmış daha yaratıcı öğrencileriyle daha güzel iletişim kuran ve onları doğru yönlendiren bir öğretmen olmak."*
- *"Kendime kurumuma ve arkadaşlarıma bir örnek olmak istiyorum. Girişimci öğrenciler yetiştirip onların projeleri ile gururlanmak istiyorum."*
- *"Öğrencilere yeni bakış açısı kazandırmakta onların merak duygularını ortaya çıkarmakta zorlanıyorum. Azimli ve kararlı bir şekilde proje yürütmekte zorlanıyorlar."*
- *"Yeni nesil öğretmen yani öğrencilerine rehberlik yapan sosyal sorumluluk projeleri içinde yer alan ve dijital öğrenme adımlarını uygulayabilen."*

Öğretmenler bundan sonraki öğretmenlik hayatlarında öğrenecekleri öğrenci merkezli öğrenme-öğretme etkinliklerine daha fazla yer verme planı yapıyorlar. Bu uzun vadeli hedeflerini gerçekleştirmek için ise kısa vadeli yani bu öğretim yılında da yeni öğretim yöntemlerini öğrenmek istiyorlar. Derslerinde kullanmayı düşündükleri öğretim yöntem ve teknikleri ise oyunlu etkinlikler, aktif öğrenme yöntemleri, projedir. Bu yorumları destekleyen öğretmen görüşlerinden örnekler aşağıda yer alıyor:

- *"Öğrencilerimle oyuna daha çok zaman ayırmam gerektiğini düşünüyorum. Müfredatı yetiştirmekten oyun çoğu zaman arka planda kalıyor maalesef."*
- *"Farklı uygulamalarla daha etkin olmalarını sağlamak"*
- *"Yaparak yaşayarak öğrenme ortamını zenginleştirmeyi hedefliyorum."*
- *"Etkinlinler daha çok yer vererek öğrencilerime daha faydalı olacağımı düşünüyorum"*
- *"Farklı etkinlikler görmeyi ve bu etkinlikleri en iyi şekilde öğrencilere nasıl uygulamam gerektiğini öğreneceğimi düşünüyorum."*
- *"Yenilikçi yöntemler kullanmayı"*
- *"Öğretim yöntem ve teknikleri konusunda gelişim"*
- *"Proje tabanlı öğrenmeyle derslerimi islemek istiyorum. Farklı yöntemlerden faydalanmak istiyorum."*
- *"Doktora öğrencisi olarak proje tabanlı öğrenmeyi mesleğime entegre etme gibi bir isteğim var."*

Öğretmenlerin yapmayı planladıkları üçüncü iş, projenin konusunu öğrenerek bunu öğrencilerine ilerleyen zamanlarda yani proje sonrasında da öğretmeye devam etmektir. Sosyal liderlik, finansal liderlik ve girişimcilik konularının önemine inanan öğretmenler gelecek nesilleri bu becerilerle donanık olarak yetiştirmek istiyorlar. Bu yorumları destekleyen öğretmen görüşlerinden örnekler aşağıda yer alıyor:

- *"Kendimi geliştirmek ve öğrencilerime daha kalıcı, eşitlikçi ve girişimcilik becerilerini geliştirecekleri öğrenme ortamı sağlamak için bu eğitimlere katılmak istedim."*
- *"Hak ve sorumluluklarını bilen; tutumlu olan, kaynakları bilinçli kullanan nesiller yetiştirmek."*
- *"Finansal okuryazarlığı derslerime entegre ederek daha inovatif bir bakış açısıyla derslerimi tasarlamayı hedefliyorum."*
- *"Dil öğretimi dışında öğrencilerime sosyal yaşamla, dahası hayata dair bir şeyler de kazandırmak istiyorum."*
- *"Sosyal girişimciliği öğrencilerim ile uygulamalı olarak hayata geçirmeyi istemiştim ve bu firsati hayata geçirebilirim bu eğitim sayesinde."*
- *"Yeni bir öğrenci grubuyla yeniden Sosyal ve Finansal Liderlik programı uygulayarak hayatlarında büyük yer tutacak beceriler kazanmalarını sağlamış olmak harika bir süreç. Mesleki doyumun yanı sıra kalıcı davranış kazandırıyor olmak bir öğretmen olarak büyük gurur."*
- *"Finans konularında bilgi sahibi olarak yansıtmak kalabalık bir okulda daha çok kişiye ulaşabilme, bilinçlendirme."*

Öğretmenler son olarak, hem bu projeye katılarak hem de sonrasında kendilerini geliştirmek istiyorlar. Hatta bir kısım öğretmenin projeye katılma amacı da bu hedeflerinin bir sonucudur. Bu yorumları destekleyen öğretmen görüşlerinden örnekler aşağıda yer alıyor:

- *"Kendimi geliştirmek ve öğrencilerime daha kalıcı, eşitlikçi ve girişimcilik becerilerini geliştirecekleri öğrenme ortamı sağlamak için bu eğitimlere katılmak istedim."*
- *"Kendimi farklı alanlarda geliştirmeyi istiyorum. Bu yüzden bu eğitim beni daha donanımlı hale getirecek."*
- *"Bilim, teknoloji, toplum odaklı projelerimize farklı bir tema ekleyerek, disiplinler arası çalışma fırsatı vereceğini düşünüyorum. "*
- *"Kendimi yenilemek, öğrenmek, öğrendiğini paylaşmak istiyorum."*
- *"Özel bir hedefim yok, herhangi bir gelişme kaydedebilirsem kâfi."*
- *"Klasik dışında donanımlı onların duygularından anlayan biri olmak istiyorum."*
- *"Benim öğrenme yolculuğumda etkili ve keyifli adımlardan biri olacak."*
- *"Branşım dışındaki konularda bilgi ve fikir sahibi olabilmeyi, bunu hem mesleğime hem de özel yaşamıma entegre etmek isterim."*
- *"Kendimi geliştirmek ve bilgilerimi artırmak."*

2020-2021 eğitim öğretim yılı sonunda verilen cevaplara göre öğretmenlerin, proje kapsamında öğrencilerle birlikte ve öğrencilerden programın temel konularını öğrendikleri ve bunları kendi hayatlarında uygulamak istedikleri görülüyor. Bunun yanında projeyi ilerleyen yıllarda da sınıfındaki öğrencilere ve uygulamaya dâhil olmayan sınıflarda uygulamak istiyorlar. Öğretmenlerin bu kararlarının temelinde proje konularının öğrenciler için bir gereklilik olarak görmeleridir. Öğretmenlerden bazıları da süreçte öğrendiklerini yeterli bulmayarak kendilerini **daha fazla geliştirmek istiyorlar.** Bu yorumları destekleyen öğretmen görüşlerinden örnekler aşağıda yer alıyor:

- *"... Toplumsal konularda (tutum, geri dönüşüm) daha fazla bilgi paylaşıp sorumluluklarımız yerine getirme gerekliliğini fark ettim."*
- *"Finansal okuryazarlık, bütçeleme konusunda daha duyarlı olmaya çalışacağım. Öğrendiğim şeylerle ilgili uygulamada be yapabilirim diye düşüneceğim."*
- *"Öğrencilerime dünyayı tanımalarını sağlamak için daha çok destek vereceğim. Eğitimin asıl amacı da bu olmalı."*
- *"Planlı, tasarruflu yaşamayı alışkanlık haline getireceğim."*
- *"Öğrencilerin liderlik özelliklerini daha çok ortaya çıkarmalıyım."*
- *"Finansal okuryazarlık üzerine öğrencilerimi daha çok aktif kılmayı planlıyorum."*
- *"Sosyal girişimcilik proje ve aktivitelerinin her bireye az çok katkı sağladığından yola çıkarak bu tarz projelere öğrencilerimin daha fazla katılmasını sağlayacağım."*
- *"... Bundan sonra bu konulara ek olarak finansal okuryazarlık konusunda da daha bilinçli etkinliklerle, bu proje sayesinde ülkemizin ve toplumumuzun önemli bir ihtiyacı olduğuna inandığım için, yoluma devam edeceğim."*
- *"Bütçe hazırlamanın önemini daha iyi fark ettim. Bu konuda öğrencilerime rehberlik edeceğim."*
- *"Çocuk haklarının çocuklara çok iyi anlatılması gerektiğini aslında temel konuların bilindikten sorma hak arama yollarının kendilerine açık olduğunu farkına varmalarını sağlayacağım."*
- *"Programı seneye Farklı öğrencilerime de uygulamayı düşünüyorum. Belki bazı etkinlikleri değiştirip farklılaştırabilirim."*
- *"Özellikle finansal okuryazarlık kısmını daha küçük öğrencilerle erken yaşta eğitimini vermem gerektiğini."*

Öğretmenlerin bu projeden temel kazanımlarından birisi eksikliklerinin, neyi yanlış yaptıklarının farkına varmalarıdır. Öğretmenlik becerisi adına ilerleyen zamanlarda farklı yapmak istedikleri uygulamalar da çoğunlukla bu eksikliklerin giderilmesine yönelik oldu. Öğretmenlerin öğretim süreci adına farklı yapmak istedikleri uygulamaların başında öğrenci merkezli öğrenme uygulamalarına geçiş yapılması gelmektedir. Öğrenci merkezli uygulamaların başında da proje merkezli öğrenme yönteminin daha aktif olarak kullanılması gelmektedir. Buradaki temel gerekçe öğrencilerin bilgileri hayatla ilişkilendirerek öğrenmelerine imkân tanımaktır. Buna ek olarak öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarının önemli olduğunun da farkına varmalarıdır. Öğretmenler "öğretmekten" "rehberlik edeceğime, yol göstereceğime" geçiş yaptılar. Öğretmenler faydasına inandıkları benzer projelere katılarak kendilerini geliştirmek ve öğrencilerine de faydalı olmak istiyorlar. Bu yorumları destekleyen öğretmen görüşlerinden örnekler aşağıda yer alıyor:

- *"Öğrencilerime sahip oldukları hakları çok daha fazla hatırlatmam gerektiğini fark ettim"*
- *"Ancak eksikliklerimin olduğunu da görmüş oldum. Öğrenmeyi seven yeni fikir ve düşüncelere açık bir yapım var. Bu gibi projelerle çok daha erken tanışma firkatim olmasını dilerdim"*
- *"Grup çalışmalarına daha çok ağırlık vererek çocukların dünyaya bakış açılarını değiştirmek."*
- *"Süreçteki motivasyonu sürekli aktif tutmanın önemini kavradım. Başarı istiyorsak verimlilik istiyorsak emek vermenin bir kere daha önemini görmüş oldum"*
- *"Öğrendiklerini sürdürebilir hale getirmek için verilen görevlerle gerçek hayatla ilişkilendirmelerini sağlamak."*
- *"...Bana bu bağlamda inanılmaz ufuk açtı. Teoriyi daha çok pratikle desteklemem gerektiğini ayrıca çocukların sosyal ve finansa bilinçli yönünden desteklenmeleri gerektiğini, imkân yaratıldığında neler başarabileceklerini gördüm."*
- *"Öğrencilerime sosyal sorumluluk projelerinde daha fazla yer almaları ve yaşam becerilerini edinmeleri için daha çok rehberlik edeceğim."*

- *"Dikkat ettiğim hususlardı. Dolayısıyla aynı bilinçle devam edeceğim."*
- *"Öğrencilere vereceğim görevlerin profesyonel olmasına daha çok dikkat edeceğim."*
- *"Öğretmenlik mesleğimde bir yenilenme ve motivasyonumu arttırmayı sağladı."*
- *"Öğrenci merkezli devam edeceğim ve isteksiz öğrencilerimi zorlamaktansa istekli öğrencilerimin heyecanlarını görüp başarılı olduklarını gösterip isteksiz olanları teşvik etmeyi tercih edeceğim."*
- *"Daha cesur ve sabırla amaca ulaşmak için etkinlikleri yapacağım."*
- *"Bu programa katılarak diğer öğretmenlerle iletişim kurmak çok keyifliydi. Ayrıca bundan sonraki öğretmenlik sürecimde gerçek hayatla daha içli dışlı bir süreç gerçekleştireceğimi düşünüyorum."*
- *"Daha fazla projede yer almak istiyorum."*
- Öğretmenlerin projede örneğini uygulayıp bundan sonraki süreçte de sınıflarında kullanmak istedikleri öğretim yöntem ve tekniklerinin olduğu görülüyor. Yöntem ismi olarak sadece proje tabanlı öğrenmeyi ifade ettiler. Herhangi yöntem teknik ismi verilmemesine rağmen öğretmenler, derslerde oyunla öğretme, ders dışı etkinlik, yaparak yaşayarak öğrenme, bireysel farklılıkların ön plana çıkarılması, araştırma yapma gibi öğrenci merkezli öğretimin temel ilkelerine vurgu yaptılar. Bu yorumları destekleyen öğretmen görüşlerinden örnekler aşağıda yer alıyor:
- *"Derslerimde oyuna daha çok yer verip, toplumsal konular (tutum, geri dönüşüm. . .) da daha fazla bilgi paylaşıp sorumluluklarımız yerine getirme gerekliliğini fark ettim."*
- *"Daha çok okul dışı etkinliklere yer vermek istiyorum."*
- *"Çocuklara daha fazla hayal etmelerini söyleyeceğim."*
- *"Derslerde öğrencileri daha ön planda tutacak hayatın içinden gelen aktivitelere yer vereceğim."*
- *"Öğrencilerimle birlikte yeni projelerde çalışma isteğimi güçlendirdi. Öğrenci merkezli çalışmalara daha fazla yer vermeyi düşünüyorum."*
- *"Ders dışı etkinliklere daha yer vermeyi planlıyorum."*
- *"Farklı etkinlerle ve farklı becerilerle desteklemek istiyorum."*
- *"Çocuklara en karmaşık konuların dahi oyunlaştırılarak verilebileceğini öğrenmiş oldum. Bundan sonra oyuna daha fazla önem vereceğim."*
- *"Yaparak yaşayarak öğretim tekniğini daha çok kullanmaya karar verdim."*
- *"Öğrencilerime daha aktif olacakları ortamlar sağlamak istiyorum."*
- *"Proje tabanlı çalışmayı seven bir öğretmen olarak bu program bana ve öğrencilerime zaten uyan bir yapıdaydı, biraz daha geniş görüş açısı kazanmayı hedefledik."*
- *"Öğrencilerimle biraz daha hayatın içinde tecrübe edebilecekleri çalışmalara ağırlık vermek."*
- *"Sunuş yolundan çok yaparak yaşayarak öğrenmenin önemini anladım."*
- *"Öğrencileri daha aktif olmalarını sağlamak."*
- *"Çocuklarımın öğrenme süreçlerini daha fazla projeyle destekleyerek devam etmek istiyorum."*
- *"Proje tabanlı öğrenme derslerimi daha etkili kılıyor. Buna devam etmeyi düşünüyorum."*

2.2.2. Öğrencilerden Elde Edilen Bulgular

Öğrencilerden ait bulgular ölçeklerden elde edilen ve açık uçlu sorulardan elde edilen bulgular biçiminde iki başlık altında ele alındı.

2.2.2.1. Ölçeklerden Elde Edilen Bulgular

		N	Ortanca	Ortalama	Std. Sapma	Z	p
	Ön Test	9102	4,2	4,1462	,46229	-11,503	,000
	Son Test	3786	4,3	4,2454	,44966		

Tablo 22: Öğrenciler için Proje Değerlendirme Ölçeğinin Ön- test Son- test Uygulamalarının Karşılaştırılması

Öğrenciler İçin Proje Değerlendirme Ölçeğinin tüm soruları üzerinden yapılan ön test son test karşılaştırması için Wilcoxon testi kullanıldı. Test sonucuna göre ön test uygulamasından elde edilen puan ile son test uygulamasından elde edilen puan arasında anlamlı fark bulunuyor (p<.05). Ortalama değerlerine göre ön teste göre son test puanında artış vardır (Bkz. Tablo 23). Buna göre, uygulanan programın öğrencilerin konulara ilişkin tutumlarında artış sağladığı söylenebilir.

		N	Ortanca	Ortalama	Std. Sapma	Z	p
	Ön Test	9102	4,17	4,0651	,58918	-11,179	,000
	Son Test	3786	4,17	4,1968	,55933		

Tablo 23: Öğrenciler için Proje Değerlendirme Ölçeği, Finansal Liderlik Alt Boyutunun Ön- test Son- test Uygulamalarının Karşılaştırılması

Öğrenciler İçin Proje Değerlendirme Ölçeği Finansal liderlik alt boyutu üzerinden yapılan ön test son test karşılaştırması için Wilcoxon testi kullanıldı. Test sonucuna göre ön test uygulamasından elde edilen puan ile son test uygulamasından elde edilen puan arasında anlamlı fark bulunuyor (p<.05). Ortalama değerleri incelendiğinde ön teste göre son test puanın bir artış olduğu görülüyor (Bkz. Tablo 24). Buna göre, uygulanan programın öğrencilerin finansal okuryazarlık konusuna ilişkin tutumlarında artış sağladığı söylenebilir.

		N	Ortanca	Ortalama	Std. Sapma	Z	p
	Ön Test	9102	4,3846	4,3191	,52050	-12,461b	,000
	Son Test	3786	4,5385	4,4388	,49365		

Tablo 24: Öğrenciler için Proje Değerlendirme Ölçeği, Sosyal Liderlik Alt Boyutunun Ön- test Son- test Uygulamalarının Karşılaştırılması

Öğrenciler İçin Proje Değerlendirme Ölçeği sosyal liderlik alt boyutu üzerinden yapılan ön test son test karşılaştırması için Wilcoxon testi kullanıldı. Test sonucuna göre ön test uygulamasından elde edilen puan ile son test uygulamasından elde edilen puan arasında anlamlı fark bulunuyor (p<.05). Ortalama değerleri incelendiğinde ön teste göre son test puanın bir artış olduğu görülüyor (Bkz. Tablo 25). Buna

göre, uygulanan programın öğrencilerin sosyal liderlik konusuna ilişkin tutumlarında artış sağladığı söylenebilir.

		N	Ortanca	Ortalama	Std. Sapma	Z	p
	Ön Test	9102	4,0000	3,9625	,49587	-6,826b	,000
	Son Test	3786	4,0769	4,0252	,50346		

Tablo 25: Öğrenciler için Proje Değerlendirme Ölçeği, Girişimcilik Alt Boyutunun Ön- test Son- test Uygulamalarının Karşılaştırılması

Öğrenciler İçin Proje Değerlendirme Ölçeği girişimcilik alt boyutu üzerinden yapılan ön test son test karşılaştırması için Wilcoxon testi kullanıldı. Test sonucuna göre ön test uygulamasından elde edilen puan ile son test uygulamasından elde edilen puan arasında anlamlı fark bulunuyor (p<.05). Ortalama değerleri incelendiğinde ön teste göre son test puanın bir artış olduğu görülüyor (Bkz. Tablo 34). Buna göre, uygulanan programın öğrencilerin girişimcilik konusuna ilişkin tutumlarında artış sağladığı söylenebilir.

2.2.2.2. Açık Uçlu Sorulardan Elde Edilen Bulgular

2.2.2.2.1. Öğrencilerin Okul Döneminden Beklentileri

2020-2021 eğitim öğretim yılı başında ve sonunda öğrencilere "Bu okul döneminden beklentilerin neler?" sorusu yöneltildi. Öğrencilerin tıpkı 2019 yılının başında olduğu gibi öncelikli beklentileri okullarında başarılı olmaktır. Başarılı olmak beklentisinden sonrası ise okulların açılarak yüz yüze eğitime geçilmesi temel önceliklerini oluşturuyor. Öğrenciler okulların açılmasına yönelik beklentilerini yüz yüze, açılması, açılmasını, uzaktan, okuluma, okulda kavramlarıyla ifade ettiler. Bu kavramların yer aldığı öğrenci ifadelerinden örnekler:

- *"Yüz yüze eğitim olmasını istiyorum."*
- *"Bir an önce yüz yüze eğitim yapmak istiyorum."*
- *"Okulların açılması ve yüz yüze eğitime geri dönmek"*
- *"Okulların açılması ve tekrar yüz yüze eğitime geri dönmek."*
- *"Umarım uzaktan eğitim bir an önce biter."*
- *"Zor çünkü uzaktan eğitim."*
- *"Uzaktan eğitimi çok sevmiyorum. Yüz yüze ders yapmayı daha çok seviyorum ve okulların açılmasını istiyorum."*

Salgına ilişkin kavramların da öğrencilerin dillerine yansıdığı görülüyor. Kovid, Pandemi, virüs bu kapsam kullanılan kavramlardır. Bu kavramların yer aldığı öğrenci ifadelerinden bazıları:

- *"İnşallah kovid 19 biter."*
- *"Kovidin bitmesi ve sınavlarımın iyi geçmesi."*
- *"Pandeminin bitmesini ve okulların bir an evvel açılmasını istiyorum."*
- *"Pandemi bitince daha iyi olacak."*
- *"Okula gidemiyoruz çünkü virüs var ve canlı dersleri yeterli bulmuyorum."*

2020-2021 eğitim öğretim yılı sonunda öğrencilere "Bu okul döneminden beklentilerin neler?" sorusu tekrardan yöneltildi. Bu soruya verilen cevaplardan dönem başına göre öğrencilerin beklentilerinin kısmen farklılaştığı görüldü. Dönem başında başarı ilk sırada iken dönem sonunda ilk sıraya yüz yüze eğitime dönüş beklentisinin yerleştiği görüldü. Bunun dışındaki beklentilerin değişmediği görüldü. Öğrenciler başarılı olmak, okula dönmek, arkadaşlarına ve öğretmenlerine kavuşmak beklentisi içerisindeler (Bkz. Tablo 26- 27, Şekil 3-4).

Şekil 3: Bu Okul Döneminden Beklentilerin Neler? Sorusuna Verilen Cevaplardan Elde Edilen Kelime Bulutu-Dönem Başı

Şekil 4: Bu Okul Döneminden Beklentilerin Neler? Sorusuna Verilen Cevaplardan Elde Edilen Kelime Bulutu-Dönem Sonu

Kelime	Kelime Sayısı	%	Kelime	Kelime Sayısı	%	Kelime	Kelime Sayısı	%
istiyorum	1230	2	kendimi	174	<1	tekrar	101	<1
başarılı	1207	2	geçirmek	173	<1	dolayı	99	<1
olmak	1009	2	gitmek	171	<1	arkadaşlarıma	97	<1
eğitim	986	2	okulda	171	<1	olarak	92	<1
okulların	756	1	isterim	169	<1	bilgi	89	<1
yüzyüze	729	1	canlı	165	<1	olmayı	89	<1
açılması	653	1	geri	157	<1	bitirmek	87	<1
Önce	567	1	beklentilerim	152	<1	döneminde	87	<1
Okula	536	1	biran	146	<1	çalışmak	86	<1
Güzel	485	1	bence	145	<1	kötü	85	<1
Okul	436	1	virüsün	145	<1	gidebilmek	83	<1
İçin	434	1	çünkü	143	<1	benim	82	<1
bekliyorum	422	1	öğrenci	142	<1	dönemde	81	<1
uzaktan	421	1	geçmek	140	<1	olsa	81	<1
şekilde	403	1	okullar	139	<1	görmek	79	<1
Yok	380	1	eğlenceli	134	<1	var	78	<1
beklentim	379	1	hiç	134	<1	virüs	78	<1
açılmasını	357	1	bitmesini	132	<1	derslerimi	77	<1
yeni	350	1	dönemi	131	<1	notlar	76	<1
olması	347	1	etmek	131	<1	pandeminin	76	<1
Ders	339	1	derslerimde	130	<1	alabilmek	73	<1
okulun	331	1	kavuşmak	130	<1	dersleri	72	<1
öğrenmek	329	1	online	130	<1	derslerime	72	<1
almak	328	1	kadar	129	<1	sağlık	72	<1
devam	308	1	korona	127	<1	sene	72	<1
düşünüyorum	292	1	zor	125	<1	konuları	71	<1
eğitime	279	1	pandemi	124	<1	takdir	70	<1
Ama	278	1	yüksek	123	<1	ben	69	<1
bitmesi	267	1	dönmek	122	<1	koronanın	69	<1
verimli	261	<1	yıl	122	<1	olup	69	<1
dönem	256	<1	ile	120	<1	derslere	68	<1
şeyler	248	<1	kovid	120	<1	olsun	68	<1
sağlıklı	243	<1	geçmesi	118	<1	kısa	67	<1
Şey	234	<1	bilgiler	117	<1	başlamak	66	<1
olmasını	228	<1	geliştirmek	117	<1	döneminden	66	<1
başarı	227	<1	pek	109	<1	eğitimi	66	<1
arkadaşlarımla	225	<1	biraz	108	<1	olacağını	66	<1
Fazla	222	<1	olduğu	108	<1	tamamlamak	66	<1
eğitimin	218	<1	dersler	102	<1	mutlu	65	<1
okuluma	196	<1	derslerin	102	<1	normal	65	<1
Gibi	195	<1	tekrar	101	<1	açılıp	62	<1
yapmak	183	<1	derslerin	102	<1	başlaması	61	<1

Tablo 26: Bu Okul Döneminden Beklentilerin Neler? Sorusuna Verilen Cevaplara İlişkin Kelime Sıklığı-Dönem Başı

Kelime	Kelime Sayısı	%	Kelime	Kelime Sayısı	%	Kelime	Kelime Sayısı	%
eğitim	538	2	gibi	77	<1	yüksek	40	<1
yüzyüze	456	2	şeyler	77	<1	eskisi	39	<1
başarılı	449	2	okulda	74	<1	bilgi	38	<1
istiyorum	443	2	biran	69	<1	okulumu	38	<1
okulların	381	2	online	69	<1	okulumuza	38	<1
olmak	355	2	virüsün	69	<1	yıl	38	<1
açılması	318	1	kovid	67	<1	kötü	37	<1
okula	245	1	pandeminin	67	<1	olsa	37	<1
güzel	219	1	tekrar	67	<1	virüs	37	<1
şekilde	207	1	pandemi	66	<1	arkadaşlarıma	36	<1
önce	204	1	dönmek	64	<1	olmayı	36	<1
uzaktan	192	1	bence	63	<1	derslerimi	35	<1
okul	191	1	bitirmek	62	<1	görmek	35	<1
bitmesi	189	1	pek	61	<1	öğrenci	35	<1
eğitime	187	1	çünkü	60	<1	kavuşmak	34	<1
beklentim	180	1	mutlu	59	<1	koronanın	34	<1
Yok	164	1	etmek	58	<1	biraz	33	<1
bekliyorum	163	1	okullar	58	<1	dersler	33	<1
olması	163	1	beklentilerim	57	<1	derslere	33	<1
almak	142	1	eğlenceli	57	<1	eğitimde	33	<1
sağlıklı	136	1	gidebilmek	56	<1	geliştirmek	32	<1
arkadaşlarımla	135	1	ile	55	<1	var	32	<1
Ders	134	1	hiç	54	<1	birlikte	31	<1
devam	129	1	geçmesi	53	<1	dolayı	31	<1
açılmasını	114	1	canlı	52	<1	döneminde	31	<1
Yeni	113	1	kadar	51	<1	sınıf	31	<1
dönem	112	1	yapmak	51	<1	sınıfa	30	<1
Ama	103	<1	olarak	50	<1	başlaması	29	<1
okulun	102	<1	dönemi	48	<1	konuları	29	<1
eğitimin	100	<1	geri	48	<1	normal	29	<1
öğrenmek	96	<1	derslerimde	47	<1	alabilmek	28	<1
Şey	91	<1	sağlık	47	<1	başlamak	28	<1
Fazla	90	<1	bitmesini	45	<1	tam	28	<1
verimli	90	<1	derslerin	45	<1	arkadaşlarımı	27	<1
geçmek	87	<1	geçirmek	45	<1	ben	27	<1
okuluma	86	<1	döneminden	43	<1	benim	27	<1
düşünüyorum	85	<1	kendimi	43	<1	geçmesini	27	<1
gitmek	83	<1	zor	43	<1	kısa	27	<1
olmasını	80	<1	değil	41	<1	notlar	27	<1
Bitip	79	<1	isterim	41	<1	yani	27	<1
korona	79	<1	olduğu	41	<1	açılıp	26	<1
başarı	78	<1	bilgiler	40	<1	olup	26	<1

Tablo 27: Bu Okul Döneminden Beklentilerin Neler? Sorusuna Verilen Cevaplara İlişkin Kelime Sıklığı- Dönem Sonu

2.2.2.2.2. Öğrencilere Göre Farklılıklara Saygı

2020-2021 eğitim öğretim yılı başında öğrencilere "Senin için farklılıklara saygı ne anlama geliyor?" sorusu yöneltildi. Bu soruya verilen kısa cevaplarda öğrencilerin genel anlamda farklılıklara saygının ne anlama geldiğinin kısmen de olsa farkına vardıkları anlaşılıyor. Öğrencilerde görülen genel bir bakış açısı da farklılıklara saygının olması gerektiği yani olumlu bir yaklaşım olduğuna ilişkindi. Buradaki görüşlerin büyük bir kısmı soruda geçen farklılık ve saygı kavramlarını da cümle içerisinde kullanma ile gerçekleşiyor. Saygı ve farklı/farklılık kavramlarının sıklıkla kullanımının nedeni budur.

Farklılığın ne olduğuna bakıldığında bu konuda ifadelerde farklılıkların olduğu görülüyor.

Farklılık dendiğinde öğrencilerin ilk aklına gelen fiziksel farklılıklardır. Buradaki ifadelerde çoğunlukla belirli bir fiziksel özellik belirtmeden genel olarak farklı fiziksel özelliğe sahip olan kişiler gibi genel bir bakış açısı söz konusudur. Bununla birlikte engelli kavramının da ifadelerde kullanılıyor olması fiziksel farklılıktan kastedilenin çoğunlukla engelli bireyler olduğu söylenebilir. Öğrenciler fiziksel farklılığı fiziksel engelli olma dışında az da olsa şişman, zayıf, kısa, gözlüklü gibi farklı fiziksel özelliklerle de örneklendirdiler.

- *"Benim için her insan farklı olabilir mesela fiziksel özelliklerimiz farklı olabilir saygı için de her canlı birbirine saygılı ve şefkatli olmalı."*
- *"Herkesin fiziksel ve duygusal farklı özellikleri vardır ve bunlara saygı duyarım ve duyulmasını da beklerim."*
- *"Her insan ayni imkânlara sahip doğmaz örneğin fiziksel veya zihinsel olarak eksik doğan birçok insan var bunlar onların imtihanı ve bu çok doğal bir şey bu yüzden saygı duyulması gereken bir şey."*
- *"Mesela sınıfımdan bir engelli ona yardım ediyorum teneffüste kantine giderken ona bir şey istiyor mu diye soruyorum."*
- *"Birinin engelli olması, gözlük takması, yürüyememesi, duymaması, konuşamaması ve daha pek çok şeyden dolayı engelli olmuş kişilere saygı duymamız anlamına geliyor."*
- *"Farklılıklara saygı engelli bir vatandaşa saygı duymak onun kalbini kırmamak onun farklılıklarına saygı duymak".*
- *"Her insan aynı olmaz insanlar uzun olur kısa olur şişman olur zayıf olur bize düşen bu farklılıklara saygı duymak."*
- *"İnsanları zayıf şişman uzun kısa diye ayırmamak."*
- *"Mesela gözlüğü olan biriyle dalga geçilmemelidir."*

Farklılık dendiğinde akla gelen diğer bir önemli nokta düşünce-fikir-görüş farklılığıdır. Kelime tablosunda düşünce ve fikir kavramları farklı ekler altında tekrar sıklıklar toplandığında oldukça yüksek bir rakama ulaştığı görülebilir.

- *"Herkesin görünüşü ve düşünceleri farklıdır bunlara hoşgörülü olmak zenginlik kadar önemlidir."*
- *"Toplumdaki farklı kişilerin farklı düşünceleri olabilir bu görüşlere iyi niyetle saygı gösterilmesini, anlayışla karşılamamız gerektiğini anlıyorum."*
- *"Herkesin farklı yaşamı farklı inancı farklı düşünceleri ve de farklı hareketleri var benim hepsine saygım var."*
- *"İnsanlara ve onların düşüncelerine saygı duymak gibi anlamlara geliyor."*
- *"Düşünceler ve görünüşe saygı duymak."*
- *"Farklı düşüncelere, yeteneklere, davranışlara, farklı dillere ve ırklara saygı anlamına geliyor."*

Farklılıkla akla en çok gelen özellikler din, dil ve ırk ayrımı yapılmamasıdır. Bu üç farklılık cümle içerisinde birlikte kullanıldığı için birlikte alındı. Irk kavramının din ve dil den kısmen de olsa az ifade edildiği ilginç bir ayrıntı olarak ele alınmalıdır.

- *"Kimseyi görünüşüne, diline, ırkına, dinine vb. yargılamamak geliyor."*
- *"Ayrım yapmadan, dil, din, ırk fikirlere duyarlı olmak ve kabul etmek."*
- *"Din dil ırk dışlanmaksızın hoşgörülü davranmak"*
- *"İnsanlar hangi milletten dinden vb. özelliklerden olursa olsun hoş görü ile karşılamalı ve saygı duymalıyız"*
- *"Dil din ırk ayrımı yapmamamız."*

Öğrencilerin ifadelerinde farklılıkların neler olduğunun dışında farklı olanlara karşı nasıl davranılması gerektiği de bir diğer temel noktadır. Öğrenciler neler yapılması gerektiğine ilişkin de genel ifadelere başvurmuşlardır. Ortaya koyulan temel davranış biçimleri; farklı olanları olduğu gibi kabul etmek onları sevmek, farklılıklara saygı duymak, empati göstermek, hoşgörülü olmak, herkesi ayırmadan sevmek, dalga geçmemek, önem vermektir.

- *"Her şeyi olduğu gibi görüp sevip saymak anlamına geliyor."*
- *"Herkesin düşüncesi sevdiği şeyler farklı olabilir onları olduğu gibi kabul etmek."*
- *"İnsanların Düşünceleri de görünüşleri de farklı olabilir biz onları olduğu gibi kabul etmeliyiz."*
- *"Herkesin kendine ait bir özelliği vardır ce bu yüzden herkes birbirine saygı duymalı."*
- *"Arkadaşlarımın bazı davranışları farklı olsa da ben onlara saygı duyarım."*
- *"Her insan aynı şekilde doğmaz herkesin farklılıkları vardır ve biz de bunlara hoşgörü ile yaklaşmalıyız."*
- *"Hoşgörülü olmak."*
- *"Benim için farklılıklara saygı farklı durumlarda ön yargılı olmamak, farklılıkları hoşgörü ile karşılamak gibi anlamlara geliyor."*
- *"Bir kişinin din, dil, ırk ve cinsiyet ayrımı yapmadan onunla arkadaş olmak, sevmek ve ona saygı duymaktır."*
- *"Herkesin çevreye ve doğaya saygı güzel davranışlarda bulunması."*

2020-2021 eğitim öğretim yılı sonunda, proje uygulandıktan sonra "Senin için farklılıklara saygı ne anlama geliyor?" sorusu öğrencilere tekrardan yöneltildi. Sorunun projenin uygulanması öncesi ve sonrasında verilen cevapların büyük oranda aynı olduğu gözlemlendi. Farklılık dendiğinde ilk akla gelenler fiziksel farklılık, düşünce farklılığı ve din-dil-ırk farklılığıydı. Bu farklılıklara karşı yapılması gereken davranışlarda ön plana çıkanlar ise yine kabul etmek-sevmek, farklılıklara saygı duymak, empati göstermek, hoşgörülü olmak, herkesi ayırmadan sevmek, dalga geçmemek, önem vermekti.

İki uygulamada elde edilen görüşlere göre kısmen de olsa farklılıkların olduğu söylenebilir. Cinsiyet farklılığına ve eşitlik kavramına yönelik vurgu son uygulamada ilk uygulamaya göre iki kat arttı (Bkz. Tablo 29-30, Şekil 5-6).

Şekil 5: Senin için Farklılıklara Saygı Ne Anlama Geliyor? Sorusuna Verilen Cevaplara İlişkin Kelime Bulutu-Dönem Başı

Şekil 6: Senin için Farklılıklara Saygı Ne Anlama Geliyor? Sorusuna Verilen Cevaplara İlişkin Kelime Bulutu-Dönem Sonu

Kelime	Kelime Sayısı	%	Kelime	Kelime Sayısı	%	Kelime	Kelime Sayısı	%
saygı	3679	6	mesela	191	<1	hiç	126	<1
farklı	2012	3	din	188	<1	onu	125	<1
farklılıklara	971	2	duyarım	187	<1	şeyler	124	<1
geliyor	971	2	dil	186	<1	eşitlik	123	<1
herkesin	893	1	göre	183	<1	karşı	122	<1
anlamına	830	1	çünkü	182	<1	dış	121	<1
benim	739	1	demek	181	<1	bizim	118	<1
herkes	664	1	gerekir	180	<1	buna	117	<1
duymak	632	1	onları	178	<1	düşüncelere	116	<1
insanların	590	1	özellikleri	178	<1	vermek	116	<1
olduğu	566	1	ben	174	<1	birbirine	114	<1
olmak	509	1	ona	174	<1	olsun	114	<1
İnsan	504	1	sevgi	172	<1	bizden	112	<1
Aynı	451	1	yani	170	<1	düşünceleri	112	<1
kabul	423	1	başka	169	<1	insana	112	<1
saygılı	417	1	daha	162	<1	olmalıyız	112	<1
Eşit	401	1	değer	161	<1	fikirlerine	111	<1
Çok	393	1	ırk	161	<1	olursa	108	<1
İyi	361	1	sahip	160	<1	diye	106	<1
insanlara	353	1	vardır	160	<1	kötü	106	<1
olabilir	343	1	düşüncelerine	159	<1	değildir	105	<1
göstermek	337	1	veya	155	<1	gelir	105	<1
herkese	336	1	anlama	151	<1	olduğunu	104	<1
olan	323	1	farklılıkları	148	<1	yeni	102	<1
etmek	311	<1	olarak	148	<1	arkadaş	101	<1
insanın	277	<1	bana	146	<1	sevmek	99	<1
herkesi	265	<1	değil	146	<1	kişinin	98	<1
farklılıklar	264	<1	göstermeliyiz	146	<1	olur	97	<1
olması	261	<1	var	146	<1	kişilere	96	<1
bence	260	<1	dalga	142	<1	zaman	94	<1
empati	250	<1	engelli	142	<1	özelliklerine	94	<1
insanlar	243	<1	farklılık	142	<1	düşünüyorum	93	<1
duymalıyız	237	<1	hoşgörülü	137	<1	düşüncesi	92	<1
güzel	229	<1	yüzden	137	<1	zorunda	92	<1
insanları	222	<1	olsa	134	<1	özelliklere	92	<1
fiziksel	220	<1	başkalarının	130	<1	mutlu	91	<1
davranmak	217	<1	kendi	130	<1	şekilde	91	<1
farklıdır	217	<1	kendine	128	<1	demektir	90	<1
hoşgörü	208	<1	düşünce	127	<1	şeye	88	<1
önemli	205	<1	ile	127	<1	kimse	87	<1
onlara	192	<1	onun	127	<1	onların	87	<1

Tablo 28: Senin için Farklılıklara Saygı Ne Anlama Geliyor? Sorusuna Verilen Cevaplara İlişkin Kelime Sıklığı- Dönem Başı

Kelime	Kelime Sayısı	%	Kelime	Kelime Sayısı	%	Kelime	Kelime Sayısı	%
saygı	1644	6	demek	96	<1	arkadaş	57	<1
farklı	933	3	başka	95	<1	kendine	57	<1
geliyor	501	2	fiziksel	93	<1	başkalarının	56	<1
anlamına	427	1	önemli	92	<1	kendi	55	<1
farklılıklara	419	1	güzel	90	<1	birbirine	54	<1
herkesin	383	1	onlara	89	<1	hoşgörülü	54	<1
için	382	1	ona	88	<1	veya	54	<1
duymak	340	1	sahip	88	<1	olsa	53	<1
herkes	324	1	özellikleri	88	<1	bizim	52	<1
benim	319	1	vardır	87	<1	insana	52	<1
insanların	310	1	onları	86	<1	kişinin	51	<1
olduğu	294	1	gerekir	84	<1	olarak	50	<1
kabul	228	1	eşitlik	80	<1	rengi	50	<1
eşit	224	1	olursa	80	<1	şeyler	50	<1
insan	214	1	olsun	79	<1	farklılık	49	<1
olmak	212	1	çünkü	79	<1	yüzden	49	<1
saygılı	196	1	daha	78	<1	bana	48	<1
göstermek	186	1	ama	75	<1	buna	48	<1
aynı	183	1	ben	75	<1	değer	48	<1
insanlara	171	1	empati	74	<1	olmalıyız	48	<1
etmek	163	1	fikirlerine	74	<1	sevmek	47	<1
herkese	158	1	düşünce	72	<1	olur	46	<1
olabilir	155	1	anlama	71	<1	renk	46	<1
çok	150	1	karşı	70	<1	hiç	45	<1
olan	137	<1	mesela	70	<1	kötü	45	<1
insanın	136	<1	düşüncelerine	69	<1	düşünceleri	44	<1
insanları	135	<1	dalga	67	<1	eşittir	44	<1
iyi	135	<1	sevgi	67	<1	ten	44	<1
olması	134	<1	engelli	66	<1	vermek	44	<1
herkesi	133	<1	yani	65	<1	yeni	44	<1
Dil	131	<1	özelliklerine	65	<1	şeyi	44	<1
Din	128	<1	farklılıkları	64	<1	birbirinden	43	<1
duymalıyız	117	<1	bizden	62	<1	biri	43	<1
Irk	111	<1	düşüncelere	62	<1	var	43	<1
Şey	107	<1	ile	62	<1	onun	42	<1
davranmak	102	<1	duyarım	60	<1	şekilde	42	<1
farklılıklar	102	<1	olduğunu	60	<1	dili	41	<1
Göre	101	<1	değil	58	<1	dini	41	<1
farklıdır	100	<1	farklılıklarına	58	<1	kabullenmek	41	<1
insanlar	100	<1	göstermeliyiz	58	<1	onu	41	<1
bence	98	<1	hoşgörü	58	<1	yada	41	<1

Tablo 29: Senin için Farklılıklara Saygı Ne Anlama Geliyor? Sorusuna Verilen Cevaplara İlişkin Kelime Sıklığı- Dönem Sonu

2.2.2.2.3. Öğrencilere Göre Birikim Yapmanın Önemi

2020-2021 eğitim öğretim yılı başında öğrencilere "Son olarak birikim yapmak sence neden önemlidir?" sorusu yönetildi. Öğrenci cevaplarına genel olarak bakıldığında birikimin neden yapılması gerektiği, neden önemli olduğu konusunda kısmen de olsa bilgi sahibi oldukları anlaşılıyor. Birikim yapma konusunda her öğrencinin bir şekilde fikrinin olduğu görülüyor.

Öğrencilerin tamamına yakınında her ne kadar zaman kavramı cümle içerisinde kullanılmasa dahi birikimin geleceğe yönelik olduğu fikri hâkimdir. İlerisi ve gelecek gibi zaman kavramları da sıklıkla cümle içerisinde kullanılmaktadır.

- *"Hedeflerime ulaşmak için."*
- *"Gelecek adına ilerisini düşünmeliyiz."*
- *"Parasal konuda ilerisi için sıkıntı çekmemek."*
- *"Birikim yaparsak Hayatımızın ilerisini de lazım olabilir. İleride lazım olacağını düşünüyorum."*
- *"Gelecekteki ihtiyaçları karşılamak için önemlidir."*
- *"Gelecekte tutarlı bir birey olmak için önemlidir."*
- *"Eğer birikim yaparsak bu birikimler gelecekte işimize yarar. Bu yüzden birikim yapmak benim için önemlidir."*
- *"Gelecekte sıkıntı çekmemek için."*

Öğrencilerin cevapları soruya verilen cevaplara yönelik olduğu için birikimin nedenleri ön plana çıkıyor. Öğrenciler birikim yapma nedenleri altı başlık altında toplanabilir. Bunlar; istediğini almak, aile bütçesine katkı yapmak, gelecekte sıkıntı yaşamamak, yatırım yapmak, kötü günde veya bir felaket anında kullanmak, rahat bir gelecek yaşamak ve geleceği güvence altına almaktır.

- *"Birikim yaparsak almak istediğimiz bir şeyi alabiliriz."*
- *"istediğimiz şeyleri almak."*
- *"Hedefime gitmek için istediğimi almak için."*
- *"Tutumlu olduğumuz için aile bütçesine katkı sağlar."*
- *"Aile bütçemize katkıda bulunabiliriz."*
- *"Hedeflediğin şeyleri daha rahat alırsın. Aile bütçesine zarar vermezsin."*
- *"Geleceğe yatırım yapmak için."*
- *"geleceğimize yatırım yapabiliriz, istediğimiz şeyleri alabiliriz ve bazı ihtiyaçlarımızı karşılayabiliriz"*
- *"yatırım yapmak için birikim yapmak önemlidir"*
- *"Pandemi süreci de kötü günler oldu için herkese öneririm"*
- *"Geleceğimiz için daha rahat yaşayabilmek için kimseye muhtaç olmamak için zor günler için birikim çok önemlidir."*
- *"Rahat yaşamak için."*

Öğrencilerin görüşlerini güçlendirmek için atasözlerinden de faydalandıkları görüldü. Damlaya damlaya göl olur, ak akçe kara gün içindir, sakla samanı gelir zamanı bu çerçevede kullanılan üç atasözüdür.

- *"Çünkü damlaya damlaya göl olduğu gibi sakla samanı gelir zamanı."*
- *"Adi üstünde Damlaya damlaya gol olur. Bir şeye ulaşmak için birikim yaparsan sonunda hedeflerine ulaşıyorsun. Birikimlerin olursa ihtiyacın olduğunda kolaylık sağlamış olur."*
- *"Ak akçe kara gün içindir."*

Öğrencilere "Son olarak birikim yapmak sence neden önemlidir?" sorusuna proje uygulaması sonrasında verilen cevaplar ilk verilen cevaplarla benzerlik gösteriyor. Tasarrufun geleceğe dönük olduğu ve tasarruf yapma nedenleri için öğrenciler benzer yanıtlar verdiler (Bkz. Tablo 31- 31, Şekil 7-8).

Şekil 7: "Son Olarak Birikim Yapmak Sence Neden Önemlidir?" Sorusuna Verilen Cevaplara İlişkin Kelime Bulutu-Dönem Başı

Şekil 8: "Son Olarak Birikim Yapmak Sence Neden Önemlidir?" Sorusuna Verilen Cevaplara İlişkin Kelime Bulutu-Dönem Sonu

Kelime	Kelime Sayısı	%	Kelime	Kelime Sayısı	%	Kelime	Kelime Sayısı	%
birikim	2514	4	karşılamak	210	<1	ihtiyaçlarımı	120	<1
önemlidir	1533	2	yaparsak	206	<1	şeylere	118	<1
yapmak	1188	2	yaparak	204	<1	ihtiyacın	114	<1
çünkü	921	1	tasarruf	194	<1	onu	114	<1
almak	906	1	yatırım	192	<1	paramızı	113	<1
Zor	812	1	bize	189	<1	gerçekleştirmek	112	<1
önemli	750	1	geleceğe	185	<1	birikimi	111	<1
Para	711	1	şeyler	175	<1	gibi	111	<1
Çok	651	1	ihtiyacım	173	<1	ben	108	<1
daha	604	1	tutumlu	173	<1	katkı	108	<1
istediğimiz	565	1	olduğu	166	<1	geleceğim	107	<1
ihtiyacımız	532	1	yapmalıyız	162	<1	olursa	106	<1
şeyleri	490	1	zamanlarda	161	<1	zamanda	106	<1
zaman	463	1	acil	160	<1	tasarruflu	105	<1
olduğunda	451	1	eğer	155	<1	yani	104	<1
ileride	446	1	paramız	154	<1	sahip	102	<1
ihtiyaçlarımızı	411	1	yardım	152	<1	alabilirsin	101	<1
alabilmek	385	1	mesela	150	<1	kolay	101	<1
bence	368	1	şeye	150	<1	sakla	101	<1
ihtiyaç	365	1	ama	149	<1	muhtaç	100	<1
alabiliriz	331	1	güzel	148	<1	maddi	99	<1
Lazım	315	1	gelir	147	<1	kullanabilmek	98	<1
Kendi	308	<1	zamanı	147	<1	gerekli	97	<1
gelecekte	307	<1	kullanabiliriz	146	<1	biriktirdiğimiz	95	<1
gelecek	289	<1	oluruz	146	<1	gerekir	95	<1
geleceğimiz	285	<1	isteklerimizi	143	<1	durumlarda	94	<1
olabilir	280	<1	ilerde	141	<1	samanı	93	<1
kullanmak	279	<1	parayı	140	<1	geleceğimizi	92	<1
istediğimi	274	<1	benim	138	<1	kimseye	92	<1
İyi	274	<1	biriktirmek	137	<1	hayat	91	<1
olmak	271	<1	paraya	137	<1	günlerde	89	<1
durumda	260	<1	yardımcı	137	<1	insan	88	<1
Veya,	239	<1	kötü	136	<1	istediklerimizi	88	<1
rahat	236	<1	olması	131	<1	olarak	87	<1
ulaşmak	234	<1	istediğim	129	<1	mutlu	84	<1
yüzden	233	<1	damlaya	128	<1	diye	83	<1
hem	228	<1	etmek	127	<1	günler	83	<1
olan	222	<1	yada	123	<1	harcamak	83	<1
gün	221	<1	alabilirim	122	<1	yaptığımız	83	<1
istediğin	221	<1	sonra	122	<1	hedeflerimize	82	<1
sağlar	219	<1	elde	120	<1	biriktirip	80	<1

Tablo 30: "Son Olarak Birikim Yapmak Sence Neden Önemlidir?" Sorusuna Verilen Cevaplara İlişkin Kelime Sıklığı- Dönem Başı

Kelime	Kelime Sayısı	%	Kelime	Kelime Sayısı	%	Kelime	Kelime Sayısı	%
birikim	1247	4	kullanabiliriz	87	<1	güzel	51	<1
önemlidir	749	3	yatırım	87	<1	istediklerimizi	51	<1
yapmak	588	2	istediğin	86	<1	olmayı	50	<1
almak	447	2	paramız	86	<1	zamanı	49	<1
çünkü	417	1	lazım	84	<1	durumlarda	48	<1
önemli	346	1	parayı	84	<1	olursa	48	<1
zor	333	1	geleceğimiz	83	<1	paramızı	48	<1
para	317	1	bize	82	<1	etmek	47	<1
ihtiyaçlarımızı	302	1	yardımcı	82	<1	benim	46	<1
istediğimiz	270	1	hedeflerimize	81	<1	kullanabilmek	46	<1
ihtiyacımız	244	1	paraya	79	<1	gelir	44	<1
şeyleri	212	1	eğer	78	<1	yaşamak	44	<1
ihtiyaç	204	1	gün	77	<1	öğretir	44	<1
olduğunda	202	1	ihtiyaçlarımı	77	<1	şeylere	44	<1
olur	193	1	istek	77	<1	gerekir	43	<1
alabiliriz	186	1	acil	75	<1	geleceğimizi	42	<1
zaman	180	1	olduğu	72	<1	istediğim	42	<1
bence	178	1	yardım	71	<1	yapmalıyız	42	<1
alabilmek	176	1	zamanlarda	70	<1	yaptığımız	42	<1
hem	157	1	geleceğe	68	<1	maddi	40	<1
isteklerimizi	152	1	ihtiyacım	67	<1	sonra	40	<1
ulaşmak	141	1	tutumlu	67	<1	zamanda	40	<1
veya	141	1	oluruz	64	<1	alabilirsin	39	<1
tasarruf	140	1	şeyler	64	<1	sahip	39	<1
ileride	138	<1	olarak	63	<1	yani	39	<1
sağlar	137	<1	onu	63	<1	biriktirip	38	<1
gelecekte	128	<1	şeye	63	<1	gerekli	38	<1
kendi	126	<1	katkı	62	<1	gerçekleştirmek	38	<1
olmak	125	<1	ihtiyacın	61	<1	hedefe	38	<1
yaparak	123	<1	ama	60	<1	yapmazsak	38	<1
karşılamak	115	<1	kötü	59	<1	birikimi	37	<1
istediğimi	112	<1	karşılayabilmek	58	<1	günler	37	<1
olabilir	110	<1	olması	57	<1	ihtiyacımızı	37	<1
olan	110	<1	yada	56	<1	ihtiyaçlarımız	37	<1
yaparsak	110	<1	tasarruflu	55	<1	ile	37	<1
kullanmak	105	<1	alabilirim	54	<1	isteklerimi	37	<1
rahat	105	<1	kolay	53	<1	mesela	37	<1
yüzden	103	<1	damlaya	52	<1	elde	36	<1
iyi	101	<1	aile	51	<1	biriktirdiğimiz	35	<1
durumda	93	<1	biriktirmek	51	<1	ihtiyaçlarını	35	<1
gelecek	92	<1	gibi	51	<1	ilerde	34	<1

Tablo 31: "Son Olarak Birikim Yapmak Sence Neden Önemlidir?" Sorusuna Verilen Cevaplara İlişkin Kelime Sıklığı- Dönem Sonu

2.3. Uzaktan Eğitim İlişkin Bulgular

Mart 2020 yılında başlayan COVID- 19 salgını nedeniyle 2019-2020 Bahar yarıyılında ve 2020-2021 eğitim öğretim yılının tamamında yüz yüze eğitime ara verilerek yerine uzaktan eğitim uygulandı. 5 Taş Sosyal ve Finansal Liderlik Programına ilişkin soruların yanında öğretmen ve öğrencilere uzaktan eğitime ilişkin tecrübelerinin nasıl olduğunu anlamaya yönelik sorular da yöneltildi. Bu kapsamda elde edilen bulgular aşağıda yer alıyor.

2.3.1. Ölçeklerden Elde Edilen Bulgular

	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
	%	%	%	%	%
1) Şu anda neden evde kaldığımızı biliyorum.	1,9	1,2	1,2	25,8	69,9
2) Evde olmak çok güzel.	14,3	19,1	29,2	23,7	13,7
3) Keşke okul hep böyle uzaktan olsa.	62,4	26,8	5,9	2,3	2,6
4) Sınıf arkadaşlarımı özlüyorum.	0,4	1,0	1,7	23,9	73,0
5) Evde ailemle güzel vakit geçirebiliyorum.	0,6	1,2	5,9	43,2	49,0
6) Öğretmenimi özlüyorum.	0,4	0,7	0,8	18,0	80,2
7) Evde çok sıkılıyorum.	7,7	15,0	20,8	30,7	25,8
8) Her gün kitap okuyorum.	2,8	9,6	16,2	44,7	26,6
9) Her gün televizyon izliyorum.	3,9	13,2	12,0	49,6	21,3
10) Okulda olmayı özlüyorum.	0,8	1,5	3,2	23,0	71,5

Tablo 32: Öğrencilerin Evde Kalmaya İlişkin Görüşleri

2019-2020 eğitim öğretim yılı bahar yarıyılında COVID-19 salgını nedeniyle öğrenciler eğitimlerine uzaktan-evden devam ettiler. Öğrencilerin ev deneyimlerine ilişkin görüşleri 10 soruluk çoktan seçmeli anket formuyla belirlendi.

Verilen cevaplar incelendiğinde, öğrencilerin tamamına yakınının (%95.7) neden evde kaldıklarını bildikleri anlaşılıyor. Evde kalmak çok güzel ifadesine verilen cevaplarda net bir eğilim gözlenmiyor. Bu konuda öğrencilerin karmaşık duygular içerisinde oldukları görülüyor. Öğrencilerin büyük çoğunluğu (%89.2) okulun bu şekilde yani evden devam etmesi fikrine karşı çıkıyor. Kararsızlar dışında yüzde 5'lik bir çoğunluğun ise bu durumdan memnun oldukları anlaşılıyor. Öğrencilerin çoğu (%70.9) her gün televizyon izliyor, yine büyük kısmı (%71,3) her gün kitap okuyor. Öğrencilerin tamamına yakını arkadaşlarını (%96,9), öğretmenini (%98.2) ve okulda olmayı özlüyor (93,5). Öğrencilerin tamamına yakını

(%92.9) ailesiyle iyi vakit geçirdiği ifade ediyor. Öğrenciler yarıdan fazlası (%56.5) evde sıkılıyor. Bu konuda karasız olanlar da oldukça fazladır (%20.8) (Bkz. Tablo 33).

	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
	%	%	%	%	%
1) Evde olmak bana iyi hissettiriyor.	9,6	20,3	30,5	24,9	14,7
2) Evde sevdiğim şeylerle uğraşabiliyorum.	1,1	4,0	10,7	46,9	37,3
3) Keşke okul hep böyle uzaktan olsa.	59,3	35,6	3,4	1,1	0,6
4) Okulu ve meslektaşlarımı özlüyorum.	1,1	1,7	1,7	35,0	60,5
5) Evden/uzaktan eğitimi, okuldakinden daha verimli buluyorum.	53,7	39,0	4,5	2,8	0,0
6) Öğrencilerimi özlüyorum	1,1	0,0	0,6	17,5	80,8
7) Evde olmak çaresiz ve kötü hissettiriyor	14,7	35,0	23,7	19,8	6,8
8) Ev işlerinden hiçbir şey yapmaya vakit kalmıyor.	22,6	50,3	15,3	9,6	2,3
9) Evdeyken kişisel veya mesleki gelişimimle ilgili çevrim içi (online) eğitimlere katılabiliyorum.	3,4	13,0	10,7	43,5	29,4
10) Görüşmek istediğim insanlarla, dijital ortamda görüşmeler yapıyorum.	0,6	2,8	4,0	54,8	37,9
11) Dijital ortamda eğitimlere ya da toplantılara katılmak için gerekli araçlara sahibim.	2,8	5,1	4,5	43,5	44,1
12) Teknolojiyi kullanırken kendimi donanımlı ve yeterli hissediyorum.	1,7	11,9	20,9	39,5	26,0
13) Korona sürecinde yaşadığım stresle başa çıkabiliyorum.	0,6	3,4	8,5	55,4	32,2
14) Bu süreç bittiğinde hayatın "normal" akışına kolayca uyum sağlayabilirim	1,1	2,3	10,7	45,8	40,1
15) Bu süreçte çevremden ya da sosyal medyadan "üretken olma" baskısı hissediyorum.	5,6	37,9	20,9	24,9	10,7

Tablo 33: Öğretmenlerin Evde Kalmaya İlişkin Görüşleri

2019-2020 eğitim öğretim yılı bahar yarıyılında COVID-19 salgını nedeniyle öğretmenler de öğretim görevlerini uzaktan-evden yerine getirdiler. Öğretmenlerin sürece ilişkin deneyimlerine ait görüşleri 15 soruluk çoktan seçmeli anket formuyla belirlendi.

Evde olmak bana iyi hissettiriyor ifadesine verilen cevaplara göre öğretmenlerin bu konuda net bir eğilimlerinin olmadığı anlaşılıyor. Öğretmenler beş seçeneği de eşit biçimde seçmişlerdir. Öğretmenlerin büyük çoğunluğu (% 94.9) okulun bu şekilde yani evden devam etmesi fikrine karşı çıkıyor. Öğretmenlerin tamamına yakını meslektaşlarını ve okulu (%95,5), öğrencilerini (98.3) özlediklerini belirttiler. Öğretmenlerin tamamına yakını evden/uzaktan eğitimin okuldakinden daha verimli olduğu fikrine katılmıyor (%92.7). Öğretmenler evde kaldıkları süreçte kendi gelişimlerine ve hobilerine daha çok zaman ayırmışlardır. Öğretmenler sevdiği şeylerle uğraşabilmişler (Kitap, dizi, film, dekorasyon vb)(%84.2),

kişisel veya mesleki gelişimimle ilgili çevrim içi (online) eğitimlere katılmışlardır (%72,9). Öğretmenler, evde olmanın kendilerini çaresiz ve kötü hissettirdiği fikrine yönelik de net bir cevaba sahip değillerdir. Yarısı bu fikre katılırken yarısı da katılmıyor. Öğretmenlerin çoğu (%72,9) ev işlerinin kendilerini engellemediği görüşündedir. Öğretmenler (%92,7) istedikleri kişilerle online görüşme imkanları sayesinde görüşebilmişler, iletişimleri kesintiye uğramamıştır. Öğretmenlerin çoğu (%87,6) dijital imkanlara sahipken halen sahip olmayanların var olduğu da görülüyor (%7,9). Teknolojiye hakimiyet konusunda Öğretmenlerin çoğu (%65,5) kendini yetkin hissederken yetkin olmadığını düşünenler de vardır (%13,6). Öğretmenler sürecin getirdiği stresle başa çıkabildiklerini düşünüyorlar (%87,6). Öğretmenler süreç sonucunda normal hayata kolaylıkla adapte olabilecekleri görüşündeler (%85,9). Öğretmenler çevreden daha üretken olmaları koşunda baskı görüp görmedikleri açısından da net bir görüşe sahip değiller. Yarısı baskı gördüğünün, yarısı ise baskı görmediğini ifade ediyor (Bkz. Tablo 34).

2.3.2. Öğretmenlere Göre Uzaktan Eğitimin Verimlilik Düzeyi

"Karantina sürecinde kendi gerçekleştirdiğiniz veya katıldığınız uzaktan eğitimleri verimlilik açısından nasıl değerlendirirsiniz?" sorusu sorulduğunda öğretmenlerin 2019-2020 eğitim öğretim yılı bahar yarıyılında uzaktan eğitim deneyimleri olmuştu.

Öğretmenlerin görüşleri incelendiğinde, kendileri tarafından yürütülen uzaktan eğitime ilişkin olumlu ve olumsuz düşünenlerin sayılarının eşit olduğu görüldü.

Uzaktan eğitime ilişkin olumsuz görüşe sahip olanların temel gerekçesi verimli bulmamalarıdır. Uzaktan eğimimi eleştirinken de referans olarak yüz yüze eğitimi alıp onun daha verimli olduğunu vurguladılar. Soruya verilen cevaplar çok kısa olup "verimsiz" ve "yetersiz" kavramlarını sıklıkla içeriyordu. Uzaktan eğitime ilişkin öğrenci boyutundan açıklamalar getirenler, uygulamayı beğenmeme gerekçesi olarak özellikle teknik altyapı yetersizliği ve eşitsizliğine vurgu yaptılar. Bunun yanında öğrenci katılımının az olması, öğrenci motivasyonunun düşüklüğü ve dönüt zayıflığı gibi hususlara da değinmişlerdir.

- *''Yüz yüze eğitimlerin kesinlikle daha faydalı olduğunu düşünüyorum."*
- *"Elimizden geleni yapmaya çalışsak ta yüz yüze eğitimi daha faydalı buluyorum.*
- *"Katılım %100 olmadığı için eğitimde eşitlik sağlanamıyor."*
- *"Bulunduğumuz ortamdan çıkmamıza yardımcı oluyor. Psikolojik olarak normal şartlarda olmadığımız için normal koşullardaki verimi alamıyorum."*
- *"Çok verimli olmadı. Çocuklar da işe çok ciddi bakmadılar. Materyal kullanımı oldukça kısıtlı. Süre kısıtlı."*
- *"Uzaktan eğitimi faydalı bulmuyorum."*
- *"gerekli ama çok verimli olduğunu düşünmüyorum."*
- *"Sorumluluk bilinci olan çocuklar zaten iyi. İç dinamiği zayıf çocuklar bu süreçte dağıldı."*
- *"İmkânları çok çok kısıtlı bir bölgede çalıştığım için çocuklara ulaşmakta çok zorlandım. 30 çocuk da 6-7 tanesi için verimli diyebilirim ama genel olarak çok verimsiz bir süreç oldu."*
- *"Uygulamaya geçebildiğim sürece verimli olabiliyor."*

- *"Şartlardan dolayı verimli değil maalesef. "*
- *"İstediğim verimlilikte olduğunu düşünmüyorum."*
- *"Çok etkili olduğuna inanmıyorum."*

Öğretmenler içerisinde uzaktan eğitimi verimsiz bulanlar kadar verimli bulanlar da vardır. Her ne kadar verimli bulma gerekçesine ilişkin açıklama olmamasına rağmen salgın nedeniyle kapanma şartlarından dolayı uzaktan eğitime duyulan bir minnettarlık olduğu görülüyor. Bu konudaki bakış açısı mevcut şartlarda en iyisinin uzaktan eğitim olduğudur. Yüz yüze eğitim imkânı olmadığından uzaktan eğitimden alınabilecek verim alınmıştır. Bunlara ek olarak uzaktan eğitim deneyimini bir kazanç olarak görenler de bulunuyor.

- *"Yüz yüze eğitimler kadar olmasa da uzaktan eğitimlerle de mesleğimden ayrı kalmadığımı hissediyorum."*
- *"Verimli olsa da yüz yüze eğitimlerin yerini kesinlikle tutmuyor."*
- *"Verimli buluyorum."*
- *"Çok verimli olduğunu düşünüyorum."*
- *"Verimliydi."*
- *"Uzaktan eğitimin faydalı olduğunu düşünüyorum."*
- *"Yüz yüze eğitim kadar olmasa da mevcut şartlarda verimli buluyorum."*
- *"Olumlu."*
- *"Bu süreçte yapılabilecek en iyi şey bu bence. En azından teknolojiyi kullanma anlamında bir ilerleme kaydettiğimi düşünüyorum. Okul olmasa dahi eğitim sohbetlerine katılarak tazelendiğimi düşünüyorum. Bunları okuduğum kitaplarla destekleyince de daha iyisi olamazdı diye düşünüyorum."*
- *"Zamanı değerlendirme bakımından verimli. Yüz yüze eğitimle rekabet edecek bir sistem şu ana kadar üretilmedi."*
- *"Son derece verimli olduğuna ve unutmadan pekiştirmek fırsatına inanıyorum."*
- *"Kişiliğime ve mesleki yönüme olumlu katkı sağladı."*
- *"Katkı sağladığını düşünüyorum."*

Öğretmenler öğrencileriyle yürüttükleri uzaktan eğitim yanında kendi gelişimleri için de uzaktan eğitimlere katıldıkları görüldü. İfadelerinden katıldıkları eğitimlerden memnun oldukları ve verim aldıkları anlaşılıyor. Bazı öğretmenler için evde kalınan süre ertelenen eğitimlerin alınması için bir fırsat yarattı.

- *"İçinde bulunduğumuz durumu en iyi şekilde idare etmeye çalıştığımızı düşünüyorum. Boş durmaktansa normalde katılma şansımızın olmadığı eğitimlere katılmayı artı olarak görüyorum."*
- *"Ama ben kendim Zoom ve Teams link uygulamalarıyla bir çok eğitimler ve webinarlara katıldım . Farklı illerden eğitimcilerle bir araya gelip ortak paydada buluşmak gerçekten inanılmaz mutluluk ve şevk vericiydi."*
- *"Çoğunlukla verimli ve mesleki gelişimime katkı sağlayan eğitimler. Yeni şeyler öğrenmek, keşfetmek keyifli."*
- *"Benim için çok verimli oldu ertelediğim birçok seyi bu dönemde evde yapabildim."*
- *"Benim için oldukça verimli geçiyor. Çok şey öğrendim."*
- *"Karantinadan çok önce başladığım yazı atölyeleri çok başarılı, çünkü sadece gönüllü katılımcılar var, zorunlu değil kişisel tercihle oradalar Ve süreci yönetenler çok hazırlıklı."*
- *"Son derece verimli eğitimler aldım."*

- *"Aldığım eğitimler ve katilliğim çalışmalar olumlu katkılar sağladı. Kendimi yetersiz hissettiğim konularda uzaktan eğitim almak sureci verimli bir şekilde geçirmeme katkıda bulunuyor."*
- *"Bu süreçte zaman bulamayıp da almak istediğim eğitimler çok iyi oldu."*

2.3.3. Öğrencilerin Karantina Bitiminde Yapmak İstedikleri İlk Şey

2019-2020 eğitim öğretim yılı bahar yarıyılı korona virüsü salgını nedeniyle yüz yüze eğitime ara verilerek uzaktan eğitime geçildi. Öğretim yılı sonunda öğrencilere "karantina bittiğinde yapmak istediği ilk şeyin ne olduğu " soruldu.

Öğrencilerin en büyük isteklerinin okula gitmek olduğu görüldü. Direk okula gitmek/okuluma gitmek ifadeleri 481/1872 öğrenci tarafından kullanıldı. Bunu arkadaşlarına-öğretmenlerine kavuşmak ve onlara sarılmak, arkadaşlarını görmek ve arkadaşlarıyla oyunlar oynamak isteyenler izliyor.

Öğrenciler özellikle ev dışı aktivitelere karşı da büyük özlem duyuyorlar. En çok yapılmak istenen aktiviteler dışarı çıkmak, gezmek ve oyun oynamak gibi genel olanların yanında parka gitmek, bisiklet sürmek, futbol oynamak, koşmak, lokantada yemek yeme, piknik yapma, denize gitme gibi özel olanlar vardır. Normal şartlarda rutin olarak yapılan aktivitelere özlem öğrencilerin evde bunaldıklarını gösteriyor (Bkz. Tablo 35, Şekil 9).

Şekil 9: Öğrencilerin Karantina Bittiğinde Yapmak İstediği İlk Şeye İlişkin Kelime Bulutu

Kelime	Kelime Sayısı	%	Kelime	Kelime Sayısı	%	Kelime	Kelime Sayısı	%
gitmek	756	9	buluşmak	29	<1	dondurma	12	<1
okula	567	6	özgürce	29	<1	hava	12	<1
istiyorum	490	6	doya	28	<1	havuza	12	<1
oynamak	419	5	olmak	28	<1	oyunlar	12	<1
arkadaşlarımla	351	4	bir	27	<1	beraber	11	<1
oyun	219	2	top	27	<1	girmek	11	<1
sarılmak	188	2	okul	26	<1	güzel	11	<1
öğretmenime	159	2	parkta	26	<1	istediğimi	11	<1
okuluma	157	2	sokakta	26	<1	sevdiklerimle	11	<1
gidip	148	2	yemek	26	<1	sıkı	11	<1
dışarı	143	2	sokağa	25	<1	sınıf	11	<1
arkadaşlarıma	140	2	eğlenmek	24	<1	zaman	11	<1
çıkıp	122	1	almak	23	<1	önce	11	<1
gezmek	116	1	ailemle	22	<1	öpmek	11	<1
görmek	98	1	binmek	22	<1	öğretmen	11	<1
çıkmak	94	1	sevdiklerime	22	<1	bahçede	10	<1
arkadaşlarımı	89	1	ile	21	<1	bisiklete	10	<1
parka	88	1	piknik	21	<1	bütün	10	<1
öğretmenimi	75	1	yanına	20	<1	dolaşmak	10	<1
yapmak	71	1	isterdim	19	<1	işlemek	10	<1
geçirmek	65	1	tatile	19	<1	lunaparka	10	<1
dışarıda	59	1	dönmek	18	<1	temiz	10	<1
dışarıya	58	1	ilk	18	<1	çünkü	10	<1
çok	56	1	pikniğe	18	<1	özlem	10	<1
isterim	55	1	denize	17	<1	öğretmenimin	10	<1
vakit	54	1	gidermek	17	<1	bahçesinde	9	<1
kavuşmak	53	1	kadar	16	<1	olarak	9	<1
özledim	53	1	koşa	16	<1	sevdiklerimi	9	<1
öğretmenimle	46	1	gitmeyi	15	<1	tüm	9	<1
bisiklet	44	1	koşup	15	<1	arkadaşımla	8	<1
arkadaşlarım	42	<1	okulumu	15	<1	geri	8	<1
ders	42	<1	doyasıya	14	<1	gibi	8	<1
öğretmenim	42	<1	gezmeye	14	<1	giderim	8	<1
birlikte	40	<1	görüşmek	14	<1	hasret	8	<1
dışarda	38	<1	onları	14	<1	köye	8	<1
etmek	37	<1	sımsıkı	14	<1	oynayıp	8	<1
okulda	36	<1	devam	13	<1	sohbet	8	<1
bol	35	<1	karantina	13	<1	sıkıca	8	<1
futbol	35	<1	onlarla	13	<1	arkadaşlar	7	<1
sürmek	34	<1	ziyaret	13	<1	arkadaşlarımın	7	<1
koşmak	33	<1	dondurma	12	<1	atmak	7	<1

Tablo 34: Öğrencilerin Karantina Bittiğinde Yapmak İstediği İlk Şeye İlişkin Kelime Sıklığı

2.3.4. Öğrencilerin Uzaktan Eğitime İlişkin Görüşleri

2020-2021 eğitim öğretim yılı başında ve sonunda öğrencilere "Uzaktan eğitim hakkında fikirlerin neler? Uzaktan eğitimde neyi sevdin, neyi sevmedin?" sorusu yönetildi. Genel olarak bakıldığında uzaktan eğitimi sevmeyenlerin sevenlerden çok daha fazla olduğu söylenebilir. Sevenler de uzaktan eğitimi yüz yüze eğitime tercih etmiyorlar. Sadece uzaktan eğitim de kötü değil, sevmiyor değiliz ama yüz yüze olsa daha iyidir görüşündeler. Bunun yanında bir kısmı virüs nedeniyle yaşanan sorunlar için uzaktan eğitimi bir kurtarıcı ve geçici çözüm olarak görüyorlar. Elbette uzaktan eğitimi daha az sorun yaşanmış olsa daha çok sevebileceklerdir.

Uzaktan eğitimin neden sevilmediğine ilişkin çok sayıda neden var. Bunlardan birincisi yüz yüze eğitimle karşılaştırma yapılarak yüz yüze eğitimin artılarının daha fazla olmasından kaynaklanıyor. Öğrencilerin uzaktan eğitimi sevmeme gerekçeleri şu şekildedir: Öncelikle internet kesintileri, internetin yavaş olması, bilgisayar veya tablet olmaması gibi altyapı sorunları ön plana çıkıyor (Bkz. Tablo 36- 37, Şekil 10-11).

- "Sürekli dersin ortasında bağlantı kesiliyor. Yeteri kadar teknolojik aletimiz yok."
- "Ailemin yanında olmayı sevdim, internetin kesilip beni dersten atmasını ve derslerin tüm günü almasını sevmedim."
- "Hiçbir şeyi sevmedim, internet kesiliyor, çok sinir bozucu oluyor. Arkadaşlarımla oynayamıyorum"
- "İnternet kesilince sevmiyorum ama bedeni seviyorum."
- "İnternet erişimi, internet bağlantı sorunları, yavaş internet, ekipman yetersizliği sorunlarıyla uğraşmayı sevmedim. Uzaktan eğitim iyi bir bağlantısı ile harika olur."
- "Zamanında derse girmek kolay ama birden fazla konuşmalar olunca dersi dinlemek zor. İnternet yavaş olunca da derse katılım sorun oluyor."
- "Uzaktan eğitim teknik sıkıntılara neden oluyor ses gidiyor bağlantı yavaşlıyor bunları sevmedim."
- "Ders yapamıyoruz internet yok tablet bilgisayar yok derslerden geride kalıyorum."
- "Zor oluyor, İnternet kopuyor ve evde birden fazla öğrenci aynı anda tablet bilgisayar yetersizliğinden geri kalıyor."

  Arkadaşlarıyla olamamak her ne kadar uzaktan eğitimin bir sonucu olmasa da öğrencilerin bundan dolayı uzaktan eğitimi suçladıkları görülüyor. Bu durum sevmeme gerekçelerinin başında geliyor.
- *"Oturarak, bilgisayara sürekli bakmak çok yorucu, arkadaşlarımdan ve öğretmenimden ayrı kalmak çok kötü, onları görebilmek, dersleri dinleyebilmek güzel."*
- *"Ben uzaktan eğitim hakkında en çok canlı dersi sevdim. Sınıfımı öğretmenim ve arkadaşlarımla olamadığım için sevmedim."*
- *"Faydalı bulmuyorum. Arkadaşlarımı görememek teneffüslerde onlarla oynayamamak."*
- *"Arkadaşlarından ayrı olmayı sevmedim. "*
- *"Bire bir olmadığı için zor oluyor, arkadaşlarım ve öğretmenime zaman geçirmeyi özlüyorum."*
- *"Arkadaşlarımı göremediğim için uzaktan eğitimi sevmedim. Uzaktan eğitimde kamera olması iyi, arkadaşlarımla okulda beraber olmamayı sevmedim."*

Öğrenciler uzaktan eğitim sürecinde arkadaşlarıyla iletişim kuramamaktan da şikâyetçiler. Aynı şekilde öğretmenleriyle iletişim kuramamaktan da şikâyet ediyorlar. Onlara göre öğretmenle iletişim çoğunlukla tek yönlü gerçekleşiyor, onunla bireysel ilişki kuramıyor ve yeterince soru soramıyorlar.

- *"Uzaktan eğitim okul ile aynı şey değil. Arkadaşlarımla görüşmek istiyorum. Öğretmenlerimle yüz yüze ders yapmak istiyorum. Sevmediğim şeyler bunlar"*
- *"Arkadaşlarımla görüşemiyorum ama uzaktan eğitim hiç olmamaktan iyidir"*
- *"Evde olduğum için sevindim, arkadaşlarımla görüşemediğimiz için üzüldüm"*
- *"Sevmediğim şeyler: Arkadaşlarımla görüşemiyorum. Dersleri iyi anlayamıyorum."*
- *"Uzaktan eğitimi sevmedim dikkatimiz çok dağılıyor ve arkadaşlarımla görüşemiyorum"*
- *"Öğretmenimle göz teması kurabiliyorum. Arkadaşlarımla oyunlar oynayabiliyorum. Uzaktan eğitim ile ise bilgisayar konusundaki becerilerimi geliştirdim."*

Uzaktan eğitimle yürütülen dersleri anlamadığını veya anlayamadığını ifade eden öğrenciler de bulunuyor. Dersler her ne kadar kısa da olsa sıkıcılıkları nedeniyle çok uzun geliyor.

- *"Sevmediğim şeyler: Arkadaşlarımla görüşemiyorum. Dersleri iyi anlayamıyorum."*
- *"Üst üste çok ders yapınca sıkılıyorum. Dersleri okuldaki kadar kolay anlayamıyorum."*
- *"Uzaktan eğitimde iyi anlayamıyorum o yüzden uzaktan eğitimi sevmedim."*
- *"Sürekli ekran karşısında olmayı sevmedim. Eğitime ara vermediğim için mutluyum. Dersleri pek anlayamıyorum."*

Bazı öğrenciler uzaktan eğitim nedeniyle bazı sağlık sorunları olduğunu belirttiler. Bunlardan sıklıkla ifade edilenler; göz ağrısı, boyun ağrısı, sırt ağrısı ve baş ağrısıdır."

- *"Dersler uzaktan olduğu için ekran başında fazla zaman geçiriyorum. Başım ağrıyor ve gözüm acıyor."*
- *"Online eğitimi hiç sevmedim çünkü bilgisayardan gözlerim ağrıyor ve arkadaşlarımla vakit geçiremiyorum."*
- *"Etkinlik yaparken herkes bir anda konuşuyor başım ağrıyor."*
- *"Uzaktan eğitimde bilgisayar başında olmak çok yorucu oluyor. Gözlerim, boynum ve sırtım çok ağrıyor. Bu yönden çok sevmiyorum."*
- *"Zamandan tasarruf oldu evden çıkmadan birçok şeyi halledebildim fakat gözüm, boynum ve sırtım sürekli oturduğum için ağrıdı ve gereken verimi göremedim ve arkadaşlarımla bir araya gelemediğim için sosyalliğimi etkiledi."*

Öğrenciler arasında uzaktan eğitimi sevenler de bulunuyor. Öğrenci cevaplarında uzaktan eğitimin sevilme gerekçesi olarak net nedenler gözlenmemekle birlikte, sorun olmadığı bir şekilde sürdürüldü için olumsuz düşünmedikleri anlaşılıyor. Öğrencilere göre uzaktan eğitim, en azından eğitimlerinin aksamadan yürütülmesini sağlıyor. Bu yönüyle kurtarıcı olarak görüldüğü ve minnet olunduğu söylenebilir. Uzaktan eğitim ayrıca virüs bulaşmasının da önüne geçmeyi sağlıyor. Erken kalmak, kıyafet giymek, servis gibi zorunlulukları bulunmuyor. Eğitimin evin rahatlığında sürdürülüyor olması da bir diğer olumlu yönüdür.

- *"Bence yüz yüze daha iyi olurdu ama en azından derslerimizi yapabiliyoruz."*
- *"Uzaktan eğitim benim için faydalı bence sevdiğim yönü olarak en azından eğitimimize devam edebiliyoruz."*
- *"Uzaktan eğitime değer vermeliyim çünkü eğitim görebileceğim başka bir yer yok o yüzden sevmesem de dinlemek zorundayım ve uzaktan eğitim mantığını sevmedim çünkü eğitim bence" "uzaktan olmamalı ve en azından eğitim alabildiğimize mutluyum. "*
- *"Uzaktan eğitimle derslerimizde geri kalmıyoruz en azından. Ama hiçbir şey sınıfımın ortamı gibi olmuyor. En kötüsü de öğretmenimden arkadaşlarımdan uzak kalmak. "*
- *"Uzaktan eğitim bence güzel çünkü okul için sabah erken kalmak zorunda değilim ama aynı zamanda öğretmenler kimin konuyu anlayıp anlamadığını çok bilmediğini düşünüyorum."*
- *"Uzaktan eğitimde erken kalkma derdimiz olmamasını sevdim, arkadaşlarımla yan yana olamamayı ve sürekli olarak Zoom ve Ebanın çökmesini sevmedim."*

Öğrencilerin bir kısmı da uzaktan eğitimi şartlı olarak sevdiğini ifade ediyor. Bunun nedeni de uzaktan eğitimle yüz yüze eğitimi karşılaştırıyor olmaları. Özellikle uzaktan eğitimdeki iletişim eksikliği en büyük sorunu oluşturuyor.

- *"Uzaktan eğitimi seviyorum ama yüz yüze eğitim almak kadar değil."*
- *"Evde güvendeyiz bunu seviyorum ama dersler zor ve sıkıcı geçiyor bunu sevmiyorum"*
- *"Canlı dersleri seviyorum ama sistemde çıkan problemlerden derslerden bizi atmasından hiç hoşnut olmuyorum. Derler verimli oluyor"*

Şekil 10: Öğrencilerin Uzaktan Eğitim Hakkındaki Görüşlerine İlişkin Kelime Bulutu: Dönem Başı

Şekil 11: Öğrencilerin Uzaktan Eğitim Hakkındaki Görüşlerine İlişkin Kelime Bulutu: Dönem Sonu

Kelime	Kelime Sayısı	%	Kelime	Kelime Sayısı	%	Kelime	Kelime Sayısı	%
uzaktan	4095	4	olsa	303	<1	yüzden	164	<1
sevmedim	2488	3	özledim	295	<1	hem	163	<1
eğitim	2247	2	yanı	289	<1	ile	160	<1
sevdim	1601	2	öğretmenimi	286	<1	yine	158	<1
ders	1288	1	dersler	271	<1	şekilde	153	<1
eğitimde	1171	1	olmuyor	270	<1	benim	152	<1
güzel	1089	1	derslere	268	<1	derslerin	152	<1
yüz yüze	1062	1	zaman	267	<1	derste	152	<1
eğitimi	971	1	şeyler	265	<1	yönü	151	<1
sevmediğim	843	1	fakat	261	<1	okuldaki	147	<1
sevdiğim	816	1	ben	259	<1	uzun	145	<1
arkadaşlarımı	725	1	bazı	258	<1	eğitimden	144	<1
evde	711	1	olmasını	258	<1	ayrı	143	<1
arkadaşlarımla	634	1	olması	256	<1	eğitime	142	<1
yok	556	1	pek	256	<1	azından	140	<1
canlı	555	1	hiçbir	255	<1	görmek	139	<1
bazen	547	1	bilgisayar	242	<1	okulumu	139	<1
oluyor	536	1	var	236	<1	vakit	138	<1
çünkü	495	1	biraz	225	<1	anlayamıyorum	135	<1
uzak	489	1	olduğu	223	<1	derslerde	135	<1
değil	485	1	düşünüyorum	222	<1	oldu	135	<1
internet	471	<1	sürekli	217	<1	öğretmenimden	135	<1
bence	439	<1	bunu	215	<1	yani	134	<1
okula	427	<1	başında	213	<1	dersten	133	<1
arkadaşlarımdan	418	<1	rahat	211	<1	eba	133	<1
eğitimin	416	<1	olduğunu	206	<1	sadece	133	<1
sevmiyorum	416	<1	arkadaşlarım	200	<1	oyun	131	<1
zor	413	<1	sıkıcı	199	<1	mutluyum	130	<1
kadar	399	<1	beni	198	<1	yapmak	126	<1
olmayı	396	<1	öğretmenim	194	<1	anlamıyorum	123	<1
kötü	384	<1	devam	193	<1	öğretmen	121	<1
seviyorum	376	<1	eğlenceli	193	<1	faydalı	120	<1
dersleri	366	<1	ekran	184	<1	tek	120	<1
verimli	364	<1	dersi	182	<1	birlikte	119	<1
fazla	354	<1	ses	181	<1	evden	119	<1
olmak	354	<1	istiyorum	178	<1	sıkıntı	118	<1
derse	343	<1	yapmayı	175	<1	sorun	114	<1
ise	337	<1	öğretmenlerimi	175	<1	öğretmenimle	113	<1
okul	332	<1	bağlantı	172	<1	özlüyorum	111	<1
şeyi	326	<1	geri	169	<1	dolayı	109	<1
okulda	316	<1	olarak	168	<1	online	109	<1

Tablo 35: Bu Okul Döneminden Beklentilerin Neler? Sorusuna Verilen Cevaplara İlişkin Kelime Sıklığı-Dönem Başı

Kelime	Kelime Sayısı	%	Kelime	Kelime Sayısı	%	Kelime	Kelime Sayısı	%
uzaktan	2087	4	eğitimin	181	<1	beni	87	<1
sevmedim	1237	2	kadar	180	<1	olduğu	87	<1
eğitim	1073	2	canlı	174	<1	dersten	85	<1
ama	932	2	yanı	162	<1	biraz	84	<1
çok	906	2	olmak	159	<1	derste	84	<1
bir	765	2	verimli	151	<1	oldu	84	<1
daha	732	1	özledim	148	<1	hem	83	<1
sevdim	720	1	öğretmenimi	147	<1	vakit	80	<1
eğitimde	705	1	seviyorum	142	<1	devam	79	<1
için	628	1	şeyler	134	<1	istiyorum	79	<1
yüz	518	1	fazla	132	<1	oyun	78	<1
yüze	509	1	okulda	130	<1	düşünüyorum	77	<1
şey	494	1	zor	128	<1	eğitime	77	<1
ders	492	1	olması	127	<1	olduğunu	76	<1
iyi	490	1	bazı	126	<1	yine	76	<1
güzel	469	1	ben	121	<1	ses	75	<1
hiç	431	1	rahat	121	<1	öğretmenim	72	<1
sevdiğim	426	1	zaman	120	<1	şekilde	71	<1
eğitimi	425	1	hiçbir	118	<1	kalmayı	70	<1
sevmediğim	393	1	okul	117	<1	eğlenceli	69	<1
arkadaşlarımla	338	1	fakat	115	<1	eğitimden	68	<1
arkadaşlarımı	331	1	olsa	112	<1	benim	66	<1
evde	289	1	pek	112	<1	ekrana	65	<1
internet	260	1	bunu	109	<1	öğretmen	64	<1
yok	244	<1	var	109	<1	yani	63	<1
gibi	242	<1	derslere	106	<1	birlikte	62	<1
uzak	241	<1	ekran	105	<1	konuları	62	<1
derse	230	<1	sürekli	103	<1	ayrı	61	<1
kötü	228	<1	arkadaşlarım	101	<1	derslerin	60	<1
bazen	223	<1	başında	99	<1	azından	59	<1
değil	215	<1	olmasını	99	<1	bağlantı	59	<1
okula	215	<1	dersler	97	<1	anlamıyorum	58	<1
çünkü	206	<1	dersleri	96	<1	uzun	58	<1
sevmiyorum	198	<1	bilgisayar	95	<1	yüzden	58	<1
arkadaşlarımdan	194	<1	olmuyor	95	<1	sadece	57	<1
olmayı	192	<1	sıkıcı	93	<1	öğretmenimle	57	<1
oluyor	192	<1	dersi	92	<1	şeyini	57	<1
bence	189	<1	yönü	91	<1	evden	56	<1
ise	187	<1	ile	90	<1	öğretmenlerimi	56	<1

Tablo 36: Bu Okul Döneminden Beklentilerin Neler? Sorusuna Verilen Cevaplara İlişkin kelime Sıklığı-Dönem Sonu

TARTIŞMA VE SONUÇ-III

Bu başlık altında analizler sonucu ulaşılan bulgular üzerine tartışma ve sonuçlar yer alıyor. Tartışma öğrenci kazanımları, öğretmen kazanımları ve uzaktan eğitim olmak üzere üç başlık altında ele alındı.

3.1. Öğrenci Kazanımlarına Yönelik Tartışma

Öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve devinsel boyutlardaki akademik kazanımları öğrencilere uygulanan ölçekler, öğrencilerin açık uçlu sorulara verdikleri cevaplar ve öğretmenlerin açık uçlu sorulara verdikleri cevaplar üzerine yapılan analizlerden elde edildi. Yorumlarda 2019-2020 ve 2020-2021 eğitim öğretim yılına ilişkin bulgular birlikte tartışıldı. Öğrencilerin bilişsel kazanımları sosyal liderlik, finansal liderlik ve girişimcilik konularındaki bilgi tutum ve davranış düzeyinde artıştır. Bilişsel kazanım konusundaki en detaylı bilgi öğretmen görüşlerinde yer alıyor. Öğretmenlere göre öğrenciler programın konularına ilişkin farkındalık kazandılar, bilinçlendiler ve bilgileri de artı. Öğrenciler kendilerini ve çevrelerini yakından tanıdılar ve dünya kültürleri hakkında bilgi sahibi oldular. Farklı olana ve farklı kültürlere saygı gösterme konusunda artık daha bilinçliler. Hem kendi haklarını tanıdılar hem de her bireyin eşit haklara sahip olduğu konusunda bilinçlendiler. Öğrenciler tutumlu olma ve kaynakların tasarruflu kullanımı konusunda bilgi sahibi oldular ve bu bilgilerini de günlük hayatlarında kullanmaya başladılar. Artık istekleri ve ihtiyaçları arasında ayrım yapabilir duruma geldiler. Buna ek olarak belirli plan doğrultusunda bütçe hazırlayabilir hale geldiler. Öğrenciler girişim konusunda da bilgi ve beceri sahibi oldular.

Öğrencilerin kazanımları sadece konu ile sınırlı değildir. Aktif öğrenme sürecindeki deneyimlerinin de öğrencilere çeşitli boyutlarda katkıları oldu. Öğrenciler kendilerini ailelerine, arkadaşlarına ve çevresine daha rahat ifade edebilir hale geldiler, iletişim becerileri gelişti. Öğrencilerin ayrıca özgüvenleri, sorumluluk alma yerine getirme becerileri, zamanı verimli kullanma, aidiyet, sabır gibi duyuşsal ve bilişsel özelliklerinde gelişme oldu. Tüm bu kazanımların üzerine öğrenciler süreçte çok mutlu oldular ve öğrenme etkinliklerine yüksek motivasyonla katıldılar. Bu bulgulara göre 5 Taş Sosyal ve Finansal Liderlik Programın ilkokul ve ortaokul düzeyindeki öğrencilerin sosyal liderlik, finansal liderlik ve girişimcilik konularındaki bilgi, tutum ve becerilerinin artırılmasında, sosyal ve bilişsel becerilerin geliştirilmesinde etkili olduğu söylenebilir.

Öğrencilere program uygulaması öncesinde ve sonrasında farklılıklara saygının anlamı ile birikim yapmanın önemi soruldu. Uygulama öncesinde öğrencilerin farklılıklara saygı konusunda bilgi düzeyinin oldukça yüksek olduğu görüldü. Öğrencilere göre farklı olanlara saygı duymak, onları dışlamamak, oldukları gibi kabul etmek, hoşgörülü olmak, dalga geçmemek gerekiyor. Öğrencilere göre farklı olanlar,

fiziksel kusuru bulunanlar (gözlüklü, şişman vs), engelliler, farklı düşüncelere sahip olanlar, dini, dili ve ırkı farklı olanlardır. Öğrenciler uygulama sonunda da ilk başta söylediklerinin aynısını ifade ettiler. Tek farklılık en sonda cinsiyetin de farklı olanlar sınıfına dâhil edilmesidir. Eşitliğe vurguda da artış olmuştur. Birikim yapmanın önemi konusundaki uygulama öncesi cevaplarında da öğrencilerin kavrama hakim oldukları ve bu konuda cevaplarının olduğu yani ön bilgilerinin yeterli olduğu görüldü. Öğrencilerin tamamına yakınında her ne kadar zaman kavramı cümle içerisinde kullanılmasa dahi birikimin geleceğe yönelik olduğu fikri hâkimdir. Öğrencilere göre istediğini almak, aile bütçesine katkı yapmak, gelecekte sıkıntı yaşamamak, yatırım yapmak, kötü günde veya bir felaket anında kullanmak, rahat bir gelecek yaşamak ve geleceği güvence altına almak için birikim yapılmalıdır. Öğrencilerin uygulama sonundaki cevapları uygulama öncesiyle aynıdır.

Öğrencilere ön test ve son test olarak uygulanan ölçeklerden elde edilen bulgulara göre sosyal liderlik, finansal liderlik ve girişimcilik konularındaki tutumlarında artış olduğu görüldü. Puan ortalamalarının ön testlerde beş üzerinden puanlamaya göre dört ve üzerinde olduğu görüldü. Bu sonuç öğrencilerin sosyal liderlik, finansal liderlik ve girişimcilik konularında oldukça yüksek düzeyde olumlu tutuma sahip olduklarını gösteriyor. Yürütülen proje çalışmaları sonunda mevcut olan bu tutumların daha da artığı, yüksek düzeye çıktığı görüldü. Bu bulgulara göre 5 Taş Sosyal ve Finansal Liderlik Programın ilkokul ve ortaokul düzeyindeki öğrencilerin sosyal liderlik, finansal liderlik ve girişimcilik konularındaki tutumlarının artırılmasında etkili olduğu söylenebilir.

3.2.Öğretmen Kazanımlarına Yönelik Tartışma

5 Taş Sosyal ve Finansal Liderlik Programının hedefi öğrenciler olmasına rağmen öğretmenlerin kazanımlarının öğrencilerden daha fazla olduğu söylenebilir. Öğretmenlerin süreçten kazanımları ölçekler ve açık uçlu sorularla ölçüldü. Öğretmen kazanımları Sosyal ve Finansal Liderlik konundaki bilgi, tutum ve beceri boyutu, öğretmenlik becerileri boyutu ve kişisel kazanımlar boyutu olmak üzere üç tema altında toplanabilir.

Sosyal ve Finansal Liderlik konundaki bilgi, tutum ve beceri boyutu kazanımları ön test son test olarak kullanılan ölçekler ve açık uçlu sorulara verilen cevaplardan elde edilen bulgulara dayanıyor. Uygulamanın devam ettiği iki öğretim yılındaki ön testlere göre öğretmenlerin sosyal liderliğe ilişkin bilgi düzeyleri beş puan üzerinden dört üzeridir. Finansal okuryazarlık bilgi düzeyi ise beş üzerinden 3.5 puan civarıdır. Bu bulgulara göre göre öğretmenlerin sosyal liderlik ön bilgi düzeyinin finansal okuryazarlıktan daha yüksek olduğu söylenebilir. Son testlerde ise her iki alana ilişkin puanların oldukça yükseldiği görüldü. Öğretmenlerin açık uçlu sorulardan elde edilen görüşlerine göre de program konularıyla ilgili

bilgi, tutum ve davranışlarının arttığı görüldü. En çok bilgi artışı finansal okuryazarlık ve finansal girişimcilik alanlarında oldu. Bu kapsamda bütçe planlama ve hazırlama, tasarruf, istek ve ihtiyaç farkı, liderlik, girişim yapma, kalkınma için yollar detayda üzerinde durulan konulardı. Öğretmenlerin tutum boyutundaki ifadeleri bu konulara ilişkin farkındalıklarının ve önemine ilişkin inançlarının artmasıdır. Davranış boyutunda ise kendi bütçelerini hazırlamaya başlamaları, tasarruf yapmalarıdır. Bunlara ek olarak çocuk hakları, geri dönüşüm, Avrupa kalkınma amaçları, çocuk hakları, eşitlik adalet konularındaki kazanımlar yer alıyor. Bu sonuçlardan hareketle 5 Taş Sosyal ve Finansal Liderlik Programının öğretmenlerin sosyal liderlik ve finansal okuryazarlık bilgilerini artırmada etkili olduğu söylenebilir.

Programın öğretmenlere katkı yaptığı ikinci boyut öğretmenlik bilgi ve becerileri üzerine oldu. Öğrenci merkezli öğretim uygulamaları ölçeğinden elde edilen bulgulara göre öğretmenlerin programa başlamadan önce de öğrenci merkezli uygulamaları sınıflarında oldukça yüksek oranda kullandıkları söylenebilir. Bununla birlikte uygulama sonunda programın etkisiyle kullanım oranın arttığı görülüyor. Öğretmenlerin açık uçlu sorulara verdikleri cevaplar da öğrenci merkezli uygulamalara ilişkin bilgi ve becerilerinin arttığı görülüyor. Aslında bu artış ölçekte ortaya koyulandan oldukça fazla olduğu söylenebilir. Öğretmen ifadelerinden gerçek anlamda öğrenci merkezli ve aktif öğrenme uygulamalarına proje sayesinde şahit oldukları anlaşılıyor. Buna göre öğretmenler sınıflarında ölçekte açıkladıklarından çok daha az oranda öğrenci merkezli uygulamalara başvuruyor denebilir. Öğretmenler özellikle bu program sayesinde nasıl öğrenci merkezli öğretmen olunacağını öğrendiklerini belirttiler. İfadelerine göre bundan sonra öğrenci merkezlik etkinlikleri planlayabilir, uygulayabilir ve ölçme değerlendirmesini yapabilir hale geldiler. Öğrendiklerini ifade ettikleri ve çok vurgu yaptıkları öğretim yöntemi de proje temelli öğrenmedir. Bunun yanında oyunu sınıf ortamına getirilmesi, aktif öğrenme etkinlikleri de diğer kazanımlarıdır. Uygulanan programın öğretmenler üzerinde bilgi ve öğretmenlik becerileri dışında kişisel kazanımları da bulunuyor. Yine öğretmenlikten bağımsız olmamakla birlikte öğretmenler süreç sonunda başarmış olmanın, bir sonuca ulaşmanın özgüveni ve mutluluğunu yaşadılar. Kendileri gibi yani girişken işini seven öğretmenlerle tanışmış olmak da öğretmenliğe ilişkin mesleki motivasyonlarının artışına yol açtı. Bu sonuçlardan hareketle 5 Taş Sosyal ve Finansal Liderlik Programının öğretmenlerin mesleki bilgi ve becerileri üzerinde oldukça yüksek etkiye sahip olduğu söylenebilir. Program öğretmenler için, öğrenci merkezli eğitimin nasıl olması gerektiği konusunda verimli bir örnek olmuştur.

Programın öğretmenler üzerindeki etkilerin diğer kanıtları da öğretmenlerin proje bitiminden sonra kişisel ve mesleki hayatlarında yapmak istediklerine ilişkin oldu. Programın öğretmenlere faydalarının başında öğrenci merkezli eğitim kapsamında neyi doğru neyi kesik yaptıklarını sorgulama fırsatı sunmak oldu. Öğretmenler öğrenci merkezli ve aktif öğretim uygulamalarından örnek alarak bundan sonraki

süreçte de sınıflarında kullanmak istiyorlar. Bu isteğin nedeni ise aktif öğrenmenin aslında zaman kaybı olmadığı, bu yolla da öğrenme gerçekleşebileceğine ilişki fikirlerinin olumlu yönde değişmesidir. Öğretmenlik becerileri yanında bütçe hazırlama, tutumlu olma gibi konularda kendi hayatlarında değişime gitmek istemeleri de programın öğretmenlere önemli katkısı oldu. Öğretmenlerin büyük bir kısmının projeyi aynı şekliyle sonrasında da sınıfların sürmek istiyorlar. Bu da programın öğretmenlerin bakış açısından başarılı olduğunun bir diğer kanıtıdır.

3.3.Uzaktan Eğitime Yönelik Tartışma

COVID-19 salgını nedeniyle 2019-2020 eğitim öğretim yılı bahar yarıyılı ise 2020-2021 eğitim öğretim yılının tamamı yüz yüze eğitime ara verildi. Bu süreçte eğitimlerin uzaktan sürdürülmesi için iki temel yol izlendi. Bunlardan birincisinde eğitimler internet altyapısı aracılığıyla, öğretmen ve öğrencilerin birbirilerini görebildiği, canlı/senkron olarak sürdürüldü. Bu sisteme erişmek için gerekli imkanı olmayanlar ve/ya online derse destek için ise EBA portalı ve EBA TV üzerinden önceden hazırlanan derslerle eğitimler asenkron olarak sürdürüldü. Araştırmaya katılan öğrencilerin ve öğretmenlerin oldukça uzun süre online eğitim tecrübeleri bulunuyordu.

Öğrenciler genel olarak neden evde kaldıklarını biliyorlar ve kovid-19 salgınının olumsuz etkilerinin de farkındalar. Uzaktan eğitimin hem kendi hem de ailelerinin sağlıklarını korumaya yönelik bir tedbir olduğunun da bilincindeler.

Evde kalmış olmak ve bunun getirileri bir yandan öğrencileri kendine çekerken, yine evde izole biçimde kalmaktan da bunaldıkları söylenebilir. Öğrencilerin karantina bitiminde ilk yapmak istediklerinin okula gitmek, arkadaşlarına ve öğretmenlerine kavuşmak, arkadaşlarıyla oynamak, dış mekân aktiviteleri yapmak olması evden sıkıldıklarının bir göstergesidir.

Uzaktan eğitimin öğrencilerin büyük çoğunluğu tarafından sevilmediği görülüyor. Genel olarak bakıldığında uzaktan eğitimi sevmeyenlerin sevenlerden çok daha fazla olduğu söylenebilir. Uzaktan eğitimi seven veya uzaktan eğitim hakkında olumlu düşünen öğrencilerde uzaktan eğitimi yüz yüze eğitime tercih etmiyorlar. Uzaktan eğitim güzel olduğu, bunun yanında yüz yüze eğitim olsa daha iyi olacağı görüşünü paylaşıyorlar. Uzaktan eğitim hakkında olumlu düşünmelerinin temel nedenlerinden birisi de virüs nedeniyle yaşanan sorunlar için uzaktan eğitimi bir kurtarıcı ve geçici çözüm olarak görmeleridir.

Öğrencilerin uzaktan eğitimi sevmeme gerekçelerinin başında yüz yüze eğitimimle karşılaştırma yapılarak, yüz yüze eğitimdeki sosyal etkileşim faktörünün ağır basmasıdır. Bu durumun uzaktan eğitim bir özelliği olarak değil de bir eksikliği olarak görmeleri onların görüşlerini olumsuza çeviriyor. Bunun

yanında uzaktan eğitim yaşanan olumsuzlukların bir sonucu değil de suçlusu olarak da görme eğilimi bulunuyor. Tüm bunların yanında uzaktan eğitim sürecinde de birçok sorunun yaşandığı ve bu sorunların öğrencileri olumsuz düşünmeye sevk ettiği de görülüyor. İnternetin kesilmesi, hızının düşük olması, bilgisayar eksikliği gibi altyapı yetersizlikleri olumsuzlukların başında geliyor. Arkadaşlarıyla görüşme ihtiyacı çok fazla hissediliyor, imkânı olan öğrenciler bir şekilde bu sorunu aşarken çoğu iletişim kuramamaktan şikâyetçidir. Tüm bunların yanında belki de en önemlisi öğrencilerin dersleri anlayamamasıdır.

Öğretmenlerin uzaktan eğitime bakış açıları ve uzaktan eğitim deneyimleri de öğrencilerle benzerlik gösteriyor. Öğretmenler de her durumda yüz yüze eğitimi uzaktan eğitime tercih etmekteler. Tıpkı öğrencilerin öğretmenlerini özledikleri gibi öğretmenler de öğrencilerini özlemiş durumdalar. Evde kalarak zaman ayıramadıkları işleri yaptıkları ama bununda uzun süreli olmasının sıkıntıya yol açtığı görülüyor. Öğretmenlerin de büyük çoğunluğu uzaktan eğitimi verimsiz buluyorlar. En büyük şikâyetleri de öğrencilerinin bir bölümünün teknik imkânsızlıklar, fırsat eşitliğinin olmaması nedenleriyle derslere katılamamış olmasıdır. Öğrencilerdeki motivasyon eksikliği de bir diğer olumsuzluktur. Öğretmenlerin bir bölümü de tıpkı öğrencilerde olduğu gibi uzaktan eğitime zor şartlardaki kurtarıcılık rolü nedeniyle minnettarlık duygusu içerisindedir.

3.4.Sonuçlar

Sonuçlar tıpkı tartışmada olduğu gibi üç başlık altında toplandı.

3.4.1.Öğrenci Kazanımlarına İlişkin Sonuçlar

1. 5 Taş Sosyal ve Finansal Liderlik Programın ilkokul ve ortaokul düzeyindeki öğrencilerin sosyal liderlik, finansal liderlik ve girişimcilik konularındaki bilgi, tutum ve becerilerinin artırılmasında, sosyal ve bilişsel becerilerin geliştirilmesinde etkili olduğu söylenebilir.
2. Program sonunda öğrencilerin sosyal liderlik, finansal liderlik ve girişimcilik konularındaki bilgileri, tutumları ve davranışlarında gelişme oldu.
3. Öğrencilerin kendilerini rahat ifade etme, iletişim, sorumluluk alma ve yerine getirme, zamanı verimli kullanma, özgüven, aidiyet, sabır gibi duyuşsal ve bilişsel özelliklerinde gelişme oldu.
4. Mutlu bir öğrenme süreci geçirdiler.

3.4.2.Öğretmen Kazanımlarına İlişkin Sonuçlar

1. 5 Taş Sosyal ve Finansal Liderlik Programın programa katılan öğretmenlerin sosyal liderlik, finansal liderlik ve girişimcilik konularındaki bilgi, tutum ve becerilerinin artırılmasında, öğretmenlik becerisi kazandırmada ve kişisel gelişimlerine katkı sunmada etkili olduğu söylenebilir.
2. Öğretmenlerin sosyal liderlik, finansal liderlik ve girişimcilik konularındaki bilgi, tutum ve becerilerinde artış oldu.
3. Öğrenci merkezli eğitim konusundaki bilgileri arttı, bu konuda kendilerini daha yetkin hissetmeye başladılar. Öğrenci merkezli bir öğretimi planlama, uygulama ve değerlendirmesini yapma konusunda yetkin hale geldiler.
4. Proje temelli öğrenme ve aktif öğrenme teknikleri konularında bilgi ve becerileri artı.
5. Öğretmenlerin öğrenci merkezli uygulamalara ilişkin tutumları olumlu yönde geliştir.
6. Öğretmenler kendi öğretmenlik bilgi ve becerilerini sorgulayarak bundan sonraki süreçte eksikliklerini gidermeye yönelik çalışmalar yapma kararı aldılar. Öğrenci merkezli öğretmenliğe geçme, öğrencileri daha aktif hale getirme bu yöndeki önemli kararlar oldu.

3.4.3.Uzaktan Eğitime İlişkin Sonuçlar

1. Hem öğretmenler hem de öğrenciler uzaktan eğitim yerine yüz yüze eğitimi tercih ediyorlar. Her iki grupta da uzaktan eğitimi sevmeyen sevenlerden daha fazladır.
2. Öğrencilerin uzaktan eğitimi sevmeme gerekçeleri; internet kesilmesi, bilgisayar olmaması gibi altyapı yetersizlikleri, arkadaşlarından ve öğretmenlerinden uzak olmak, dersi anlayamamak, çeşitli sağlık sorunları yaşamaktır.
3. Öğrencilerden uzaktan eğitimi sevenler ise yüz yüze eğitime tercih etmiyorlar, sadece zorunluluk anında bir kurtarıcı olarak görüyorlar.
4. Öğretmenlerin uzaktan eğitimi sevmeme gerekçeleri; verimsiz bulmak, öğrencilerden ayrı kalmış olmak, öğrencilerin imkansızlıklar nedeniyle derse devam edememeleri, fırsat eşitliğinin olmaması, öğrencilerdeki motivasyon eksikliğidir.
5. Uzaktan eğitime olumsuz bakmayan öğretmenlerin gerekçeleri de tıpkı öğrencilerde olduğu gibi uzaktan eğitimin bir kurtarıcı olarak görülmesidir.

EKLER

Ek 1: 5 Taş 2019- 2020 Öğrenci Ön-Test Anket Formu

TAŞ 2019- 2020 ÖĞRENCİ ÖN-TEST ANKET FORMU

1. Ön ve Son testinizi eşleştirebilmemiz ve değerlendirmenin anonim kalması adına, aşağıdaki kutuya 6 haneli kodunuzu giriniz. Bu kod isminizin ilk harfi, doğum yılınız ve yaşadığınız şehrin ilk harfinden oluşmaktadır. (Örneğin 2011 doğumlu, Mersin'de yaşayan Gizem isimli kişi için kod: G2011M şeklinde yazılmalıdır.)
2. Yaşadığınız il?
3. İlçeniz?
4. Sınıfınız?

☐ 1. Sınıf

☐ 2. Sınıf

☐ 3. Sınıf

☐ 4. Sınıf

5. Cinsiyetiniz?
   ☐ Kız
   ☐ Erkek
6. Aşağıdaki ifadeleri size uygun şekilde değerlendiriniz.

	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum ne katılmıyorum	Katılıyorum	Tamamen katılıyorum
Para biriktirebilirim.					
Hedeflediğim bir şeyi almak ya da yapmak için para biriktiririm.					
Derslerde kazandığım matematiksel becerileri para biriktirirken ya da harcarken kullanırım.					
Hedeflediğim bir şeyi yapmak için plan yaparım.					
Öğretmenimden yardım isterken rahatım.					
Özellikleri bana benzemeyen biriyle arkadaş olamam.					
Bütün çocuklara aynı şekilde davranılmalıdır.					
Karar alırken başkalarını düşünmek önemlidir.					
Çocukları koruyan yasalar vardır.					

Yaşamımı iyileştirmek için değişiklikler yapabilirim.					
Başkalarında olmayan beceri ve yeteneklere sahibim.					
Problemim olduğunda konuşabileceğim kişiler var.					
Çevreye saygı duyuyorum, onun korunmasına katkı sağlarım.					
Başkalarının haklarına saygı duyarım ve onları korurum.					
Sınıfa yeni gelen biriyle arkadaş olabilirim.					
Kızlar ve erkekler eşit derecede ev işi yapmalıdır.					
Kızlar ve erkekler eşit derecede okula devam etmelidir.					
Kızlar ve erkekler, çok yakın arkadaş olabilirler.					
Dilini bilmediğim biriyle arkadaş olabilirim.					
Bir sorunu çözmekle ilgili kendime takım oluşturup onlara liderlik edebilirim.					
Kendimi en az diğer insanlar kadar değerli buluyorum.					
Bazı olumlu özelliklerim olduğunu düşünüyorum.					
Genelde kendimi başarısız bir kişi olarak görme eğilimindeyim					
Ben de diğer insanların birçoğunun yapabildiği kadar bir şeyler yapabilirim.					
Genel olarak kendimden memnunum.					

7. Bu okul döneminden beklentilerin neler?
8. Sence bu testte neyi anlamaya çalışıyoruz?

Ek 2: 5 Taş 2019- 2020 Öğretmen Ön-Test Anket Formu

5 TAŞ 2019- 2020 ÖĞRETMEN ÖN- TEST

1. Ön ve Son testinizi eşleştirebilmemiz ve değerlendirmenin anonim kalması adına, aşağıdaki kutuya 4 haneli kodunuzu giriniz. Bu kod isminizin ikinci harfi şehrinizin plaka kodu ve soyadınızın üçüncü harfinden oluşmaktadır. (Örneğin Mersin'de yaşayan Fatma Demir isimli kişi için kod: A33M şeklinde yazılmalıdır.)
2. Görev yaptığınız il?
3. Branşınız?
4. Cinsiyetiniz?
   ☐ Kadın
   ☐ Erkek
   ☐ Belirtmek istemiyor
5. Mesleki çalışma süreniz?
   0-3 yıl
   3-5 yıl
   6-10 yıl
   11-15 yıl
   16-20 yıl
   21-25 yıl
   26 yıl ve üzeri
6. Aşağıdaki ifadeleri size uygun şekilde değerlendiriniz.

	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum ne katılmıyorum	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
5 Taş Sosyal ve Finansal Liderlik Programı hakkında bilgi sahibiyim.					
5 Taş Sosyal ve Finansal Liderlik Programının 5 temel bileşeni hakkında bilgi sahibiyim.					
5 Taş Sosyal ve Finansal Liderlik Programının 5 temel bileşenini nasıl uygulayacağımı biliyorum.					
5 Taş programının sloganını biliyorum.					
Öğrencilerimin kendilerini nasıl tanıyabileceklerini biliyorum.					
Öğrencilerimin başka kültürleri nasıl tanıyabileceklerini biliyorum.					
Öğrencilerimin farklılığa ve eşitliğe saygı göstermeleri gerektiğini biliyorum.					
Duygularımı rahatça ve hiç çekinmeden ifade edebiliyorum.					
Hedeflediğim şeyleri gerçekleştirebileceğim konusunda kendime inanıyorum.					

Çocuk haklarının neler olduğunu biliyorum.					
Haklar ve sorumluluklar ilişkisini biliyorum.					
Öğrencilerimi, kendi hakları kadar başkalarının haklarını da savunmalarını teşvik ederim.					
Hakların nasıl savunulması gerektiğini biliyorum.					
Hakların herkes için eşit şekilde geçerli olduğunu biliyor ve savunuyorum.					
Çocuk haklarını, sınıf dışından örneklerle de ilişkilendirerek anlatırım.					

7. Aşağıdaki ifadeleri size uygun şekilde değerlendiriniz.

	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum ne katılmıyorum	Katılıyorum	Tamamen katılıyorum
Doğal ve finansal kaynakların neler olduğunu biliyorum.					
Finansal okuryazarlık hakkında bilgi sahibiyim.					
Tasarruf ve birikim konularında bilgi sahibiyim.					
Öğrencilerime sorumlu bir şekilde harcama davranışını nasıl kazandıracağımı biliyorum.					
Harcama yapmadan önce nasıl planlama yapabileceğimi biliyorum.					
Nasıl bütçeleme yapılacağını biliyorum.					
Hedef belirleyip planlamamı bu hedefe göre yapabilirim.					
Sosyal girişimcilik konusunda bilgi sahibiyim.					
Finansal girişimcilik konusunda bilgi sahibiyim.					
Girişimlerin temel prensiplerini biliyorum.					
Öğrencilerimin işbirliği yapmanın önemini fark etmesini sağlarım.					
Öğrencilerimin çevremizdeki sorunlara yönelik nasıl girişimler başlatabileceğini biliyorum.					
Öğrencilerimin değişim yaratabilecek girişimlere karar verip, yürütmelerini sağlarım.					
Girişimler için kimlerle işbirliği yapılabileceğini biliyorum.					

8. Aşağıdaki ifadeleri size uygun şekilde değerlendiriniz.

	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum ne katılmıyorum	Katılmıyorum	Tamamen Katılıyorum
Derslerimde oyundan faydalanırım.					
Derslerimde grup çalışmalarına yer veririm.					
Öğrencilerin bilgiye ulaşmaları için fırsat veririm.					
Derslerimde aktif öğrenme tekniklerine yer veririm.					
Derslerimi okul dışı etkinlikler ile zenginleştiririm.					
Derslerime farklı kişiler davet ederek konunun uzmanlarından destek alırım.					
Öğrenci merkezli yöntem ve tekniklerden faydalanırım.					
Derslerimde proje tabanlı uygulamalardan faydalanırım.					
Oyun ile öğrenme yöntem ve tekniklerini kullanırım.					
Farklı, süreç temelli ölçme-değerlendirme tekniklerini kullanırım.					
Farklı öğrenme tarzlarına yönelik uygulamaları derslerime dâhil ederim.					
Öğrencilerim ile rahat iletişim kurarım.					
Derslerimde her öğrencinin katılabileceği etkinliklere yer veririm.					
Çevre okullardaki öğretmenlerle işbirliği yaparım.					
Öğrencilerimin liderlik becerilerini desteklerim.					
Öğrencilerimi olumlu yönde motive ederim.					
Öğrencilerin fikirlerini rahatça ifade edebilecekleri ortamlar oluştururum.					
Öğrenciye merak uyandıracak ve yeni bilgiler edinmek için öğrenmesine, araştırmasına zemin hazırlayacak sorular ile öğrenciyi öğrenmeye teşvik ederim.					
Öğrencinin öğrenme sürecinde gerçekleştirdiklerini (Araştırma, çalışma, derse katılım, hazırlıklı gelme, diğer öğrencilerin öğrenmelerine yaptıkları katkı vb.) ölçme ve değerlendirme sistemi içine alırım.					
Dersin işlenişinde zamanı etkin kullanırım.					
Sınıfımda öğretmenin konuşma zamanı öğrencilerden azdır.					

9. Bu programı uygulamanın öğrencilerinize neler katacağını öngörüyorsunuz? (Duygu, beceri, tutum, davranış ekseninde düşünebilirsiniz.)
10. Bu programa katılarak öğretmenliğinizde neyi değiştirmek veya neyi daha farklı yapmayı hedefliyorsunuz? (Bu soruya cevabınız, sizin kişisel ve mesleki hikâyenizi nasıl destekleyebileceğimize dair bize güçlü fikirler verecek. Samimi yanıtlarınız için şimdiden teşekkürler.)

Ek 3: 5 Taş 2020- 2021 Öğrenci Ön-Test Anket Formu

5 TAŞ 2020- 2021 ÖĞRENCİ ÖN TEST

1. Ön ve Son testinizi eşleştirebilmemiz ve değerlendirmenin anonim kalması adına, aşağıdaki kutuya 6 haneli kodunuzu giriniz. Bu kod isminizin ilk harfi, doğum yılınız ve yaşadığınız şehrin ilk harfinden oluşmaktadır. (Örneğin 2011 doğumlu, Mersin'de yaşayan Gizem isimli kişi için kod: G2011M şeklinde yazılmalıdır.)
2. Yaşadığınız İl
3. İlçeniz
4. Sınıfınız?
   ☐3. Sınıf
   ☐4. sınıf
   ☐6. sınıf
   ☐7. Sınıf
5. Cinsiyetiniz?
   ☐ Kız
   ☐ Erkek
6. Aşağıdaki ifadeleri size uygun şekilde değerlendiriniz.

	Kesinlikle katılıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum ne katılmıyorum	Katılıyorum	Tamamen katılıyorum
1)Para biriktirebilirim.					
2)Hedeflediğim bir şeyi almak ya da yapmak için para biriktiririm.					
3)Derslerde kazandığım matematiksel becerileri para biriktirirken ya da harcarken kullanırım.					
4)Hedeflediğim bir şeyi yapmak için plan yaparım.					
5)Öğretmenimden yardım isterken rahatım.					
6)Özellikleri bana benzemeyen biriyle arkadaş olamam.					
7)Bütün çocuklara aynı şekilde davranılmalıdır.					
8)Karar alırken başkalarını düşünmek önemlidir.					
9)Çocukları koruyan yasalar vardır.					
10)Yaşamımı iyileştirmek için değişiklikler yapabilirim.					
11)Başkalarında olmayan beceri ve yeteneklere sahibim.					
12)Problemim olduğunda konuşabileceğim kişiler var.					
13)Çevreye saygı duyuyorum, onun korunmasına katkı sağlarım.					

14)Başkalarının haklarına saygı duyarım ve onları korurum.					
15)Sınıfa yeni gelen biriyle arkadaş olabilirim.					
16)Kızlar ve erkekler eşit derecede ev işi yapmalıdır.					
17)Kızlar ve erkekler eşit derecede okula devam etmelidir.					
18)Kızlar ve erkekler, çok yakın arkadaş olabilirler.					
19)Dilini bilmediğim biriyle arkadaş olabilirim.					
20)Bir sorunu çözmekle ilgili kendime takım oluşturup onlara liderlik edebilirim.					
21)Kendimi en az diğer insanlar kadar değerli buluyorum.					
22)Bazı olumlu özelliklerim olduğunu düşünüyorum.					
23)Genelde kendimi başarısız bir kişi olarak görme eğilimindeyim.					
24)Ben de diğer insanların birçoğunun yapabildiği kadar bir şeyler yapabilirim.					
25)Genel olarak kendimden memnunum.					
26)Toplumda herkes birbirine saygı göstermelidir.					
27)Ben kabiliyetli biriyim ama olmam gereken konumda değilim.					
28)Hayatta topluma hizmet için düşündüğüm hedeflerim var.					
29)Bir yerde benim fikirlerim onaylanmadığı zaman sinirlenirim.					
30)Farklı düşüncelere saygı gösteririm.					

7. Bu okul döneminden beklentilerin neler?
8. Uzaktan eğitim hakkında fikirlerin neler? Uzaktan eğitimde neyi sevdin, neyi sevmedin?
9. Senin için farklılıklara saygı ne anlama geliyor?
10. Son olarak birikim yapmak sence neden önemlidir?

Ek 3: 5 Taş 2020- 2021 Öğretmen Ön-Test Anket Formu

5 TAŞ 2020- 2021 ÖĞRETMEN ÖN TEST

1. Ön ve Son testinizi eşleştirebilmemiz ve değerlendirmenin anonim kalması adına, aşağıdaki kutuya 4 haneli kodunuzu giriniz. Bu kod isminizin ikinci harfi şehrinizin plaka kodu ve soyadınızın üçüncü harfinden oluşmaktadır. (Örneğin Mersin'de yaşayan Fatma Demir isimli kişi için kod: A33M şeklinde yazılmalıdır.)
2. Görev yaptığınız il
3. Branşınız
4. Bu dönem kaçıncı sınıfları okutuyorsunuz?
   3. sınıf
   4. sınıf
   6.sınıf
   7. sınıf
5. Cinsiyetiniz.

☐ Kadın

☒ Erkek

☐ Belirtmek istemiyor

6. Mesleki çalışma süreniz
   0-3 yıl
   3-5 yıl
   6-10 yıl
   11-15 yıl
   16-20 yıl
   21-25 yıl
   26 yıl ve üzeri
7. Projeye başlamadan önceki motivasyon ve heyecanınızı değerlendiriniz. (1 en düşük ve 10 en çok olmak üzere) (Kalpli derecelendirme)

8. Aşağıdaki ifadeleri size uygun şekilde değerlendiriniz.

		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum ne katılmıyorum	Katılıyorum	Tamamen katılıyorum
1	5 Taş Sosyal ve Finansal Liderlik Programı hakkında bilgi sahibiyim.					
2	5 Taş Sosyal ve Finansal Liderlik Programının 5 temel bileşeni hakkında bilgi sahibiyim.					
3	5 Taş Sosyal ve Finansal Liderlik Programının 5 temel bileşenini nasıl uygulayacağımı biliyorum.					
4	5 Taş programının sloganını biliyorum.					
5	Öğrencilerimin kendilerini nasıl tanıyabileceklerini biliyorum.					
6	Öğrencilerimin başka kültürleri nasıl tanıyabileceklerini biliyorum.					
7	Öğrencilerimin farklılığa ve eşitliğe saygı göstermeleri gerektiğini biliyorum.					
8	Duygularımı rahatça ve hiç çekinmeden ifade edebiliyorum.					
9	Hedeflediğim şeyleri gerçekleştirebileceğim konusunda kendime inanıyorum.					
10	Çocuk haklarının neler olduğunu biliyorum.					
11	Haklar ve sorumluluklar ilişkisini biliyorum.					
12	Öğrencilerimi, kendi hakları kadar başkalarının haklarını da savunmalarını teşvik ederim.					
13	Hakların nasıl savunulması gerektiğini biliyorum.					
14	Hakların herkes için eşit şekilde geçerli olduğunu biliyor ve savunuyorum.					
15	Çocuk haklarını, sınıf dışından örneklerle de ilişkilendirerek anlatırım.					

9. Aşağıdaki ifadeleri size uygun şekilde değerlendiriniz.

		Kesinlikle katılmıyorum	katılmıyorum	Ne katılıyorum ne katılmıyorum	katılıyorum	Tamamen katılıyorum
1	Doğal ve finansal kaynakların neler olduğunu biliyorum.					
2	Finansal okuryazarlık hakkında bilgi sahibiyim.					
3	Tasarruf ve birikim konularında bilgi sahibiyim.					
4	Öğrencilerime sorumlu bir şekilde harcama davranışını nasıl kazandıracağımı biliyorum.					
5	Harcama yapmadan önce nasıl planlama yapabileceğimi biliyorum.					
6	Nasıl bütçeleme yapılacağını biliyorum.					
7	Hedef belirleyip planlamamı bu hedefe göre yapabilirim.					
8	Sosyal girişimcilik konusunda bilgi sahibiyim.					
9	Finansal girişimcilik konusunda bilgi sahibiyim.					
10	Girişimlerin temel prensiplerini biliyorum.					
11	Öğrencilerimin işbirliği yapmanın önemini fark etmesini sağlarım.					
12	Öğrencilerimin çevremizdeki sorunlara yönelik nasıl girişimler başlatabileceğini biliyorum.					
13	Öğrencilerimin değişim yaratabilecek girişimlere karar verip, yürütmelerini sağlarım.					
14	Girişimler için kimlerle işbirliği yapılabileceğini biliyorum.					

10. Aşağıdaki ifadeleri size uygun şekilde değerlendiriniz.

		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum ne katılmıyorum	Katılıyorum	Tamamen katılıyorum
1	Derslerimde oyundan faydalanırım.					
2	Derslerimde grup çalışmalarına yer veririm.					
3	Öğrencilerin bilgiye ulaşmaları için fırsat veririm.					
4	Derslerimde aktif öğrenme tekniklerine yer veririm.					
5	Derslerimi okul dışı etkinlikler ile zenginleştiririm.					
6	Derslerime farklı kişiler davet ederek konunun uzmanlarından destek alırım.					
7	Öğrenci merkezli yöntem ve tekniklerden faydalanırım.					
8	Derslerimde proje tabanlı uygulamalardan faydalanırım.					
9	Oyun ile öğrenme yöntem ve tekniklerini kullanırım.					
10	Farklı, süreç temelli ölçme-değerlendirme tekniklerini kullanırım.					
11	Farklı öğrenme tarzlarına yönelik uygulamaları derslerime dâhil ederim.					
12	Öğrencilerim ile rahat iletişim kurarım.					
13	Derslerimde her öğrencinin katılabileceği etkinliklere yer veririm.					
14	Çevre okullardaki öğretmenlerle işbirliği yaparım.					
15	Öğrencilerimin liderlik becerilerini desteklerim.					
16	Öğrencilerimi olumlu yönde motive ederim.					
17	Öğrencilerin fikirlerini rahatça ifade edebilecekleri ortamlar oluştururum.					
18	Öğrenciye merak uyandıracak ve yeni bilgiler edinmek için öğrenmesine, araştırmasına zemin hazırlayacak sorular ile öğrenciyi öğrenmeye teşvik ederim.					
19	Öğrencinin öğrenme sürecinde gerçekleştirdiklerini (Araştırma, çalışma, derse katılım, hazırlıklı gelme, diğer öğrencilerin öğrenmelerine yaptıkları katkı vb.) ölçme ve değerlendirme sistemi içine alırım.					
20	Dersin işlenişinde zamanı etkin kullanırım.					
21	Sınıfımda öğretmenin konuşma zamanı öğrencilerden azdır.					

11. Bu programı uygulamanın size kişisel olarak neler katacağını düşünüyorsunuz? (Duygu, beceri, tutum, davranış ekseninde düşünebilirsiniz.)
12. Bu programı uygulamanın öğrencilerinize neler katacağını öngörüyorsunuz? (Duygu, beceri, tutum, davranış ekseninde düşünebilirsiniz.)
13. Bu programa katılarak öğretmenliğinizde neyi değiştirmek veya neyi daha farklı yapmayı hedefliyorsunuz? (Bu soruya cevabınız, sizin kişisel ve mesleki hikayenizi nasıl destekleyebileceğimize dair bize güçlü fikirler verecek. Samimi yanıtlarınız için şimdiden teşekkürler.)